

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM 2. KADEME VE ORTAÖĞRETİMDE
DERS DIŞI ETKİNLİKLERE KATILAN ÖĞRETMEN VE
ÖĞRENCİLERİN DERS DIŞI ETKİNLİKLERDEN BEKLENTİLERİ
(YOZGAT İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
İsrafil YAŞIN

Ankara
Haziran, 2012

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM 2. KADEME VE ORTAÖĞRETİMDE
DERS DIŞI ETKİNLİKLERE KATILAN ÖĞRETMEN VE
ÖĞRENCİLERİN DERS DIŞI ETKİNLİKLERDEN BEKLENTİLERİ
(YOZGAT İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İsrafil YAŞIN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Kemal FİLİZ

Ankara
Haziran, 2012

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

İsrafil YAŞIN'ın İlköğretim 2. Kademe ve Ortaöğretimde Ders Dışı Etkinliklere Katılan Öğretmen ve Öğrencilerin Ders Dışı Etkinliklerden Beklentileri (Yozgat İli Örneği) başlıklı tezi...01/06/2012.....tarihinde, jürimiz tarafından Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

<u>Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Başkan : Yrd. Doç. Dr. Kemal FİLİZ	Kemal Filiz
Üye (Tez Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. Kemal FİLİZ	Kemal Filiz
Üye : Yrd. Doç. Dr. Mehmet SEZEN	Mehmet Sezen
Üye : Yrd. Doç. Dr. Murat TEKİN	Murat Tekin
Üye : /	

ÖNSÖZ

Öğrenciler çeşitli sebeplerden dolayı gelişimlerinde önemli rol oynayan ders dışı etkinliklere katılmaktadırlar. Bu etkinliklere katılım sırasında ve uygulama safhasında öğrenci ve öğretmenler birtakım beklentiler içerisinde olmaktadır. Ders dışı etkinliklerin daha verimli olabilmesi için öğrenci ve öğretmenlerin etkinliklerden beklentilerinin ve etkinlikler hakkındaki düşüncelerinin bilinmesi gerekmektedir.

Öğrenci ve öğretmenlerin ders dışı etkinliklerden beklentilerini tespit etmek amacıyla yapmış olduğum bu çalışmada, değişkenlere göre öğrenci ve öğretmen beklentileri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmalarım sırasında bana rehberlik ve danışmanlık yapan sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Kemal FİLİZ'e, Yozgat Milli Eğitim Müdürlüğüne, Beden Eğitimi Öğretmeni Eşim Çağdaş YAŞIN'a, araştırmamda bana yardımcı olan Beden Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı, Müzik ve Resim İş Öğretmenlerine, ayrıca ders dışı etkinliklere katılan öğrencilere teşekkür eder, saygılar sunarım.

İsrafil YAŞIN

ÖZET

İLKÖĞRETİM 2. KADEME VE ORTAÖĞRETİMDE DERS DIŞI ETKİNLİKLERE KATILAN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİLERİN DERS DIŞI ETKİNLİKLERDEN BEKLENTİLERİ (YOZGAT İLİ ÖRNEĞİ)

YAŞIN, İsrail

Yüksek Lisans, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Kemal FİLİZ

Haziran-2012, 111 sayfa

Bu çalışma, ders dışı etkinliklere katılan öğrenci ve öğretmenlerin değişkenlerine göre etkinliklerden beklentilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda Yozgat ilinde Beden Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı, Müzik ve Resim İş branşlarından ders dışı etkinliklere katılan lise ve ilköğretim 2. kademe öğrenci ve öğretmenleri için ayrı ayrı 24 sorudan oluşan, ders dışı etkinliklerle ilgili hazırlanan anket uygulanmıştır. Anketi oluşturan sorular için 4'lü likert ölçeği kullanılmıştır. Yozgat İl Milli Eğitim Müdürlüğü aracılığıyla anketler uygulanıp, toplanmış ve çözümleme aşamasında SPSS programından yararlanılmıştır.

Giriş bölümünde problem ortaya konularak yapılacak çalışmayla amaçlanan sonuç ve önemi belirtilmiş; çalışmayla ilgili varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar ortaya konulmuştur.

Kavramsal çerçevede ders dışı etkinliklerle ilgili tanımlar, kanun, yönetmelik ve genelgeler ile ders dışı etkinliklerin önemi, esasları, amaçları, yararları ile ilgili olarak yapılan çalışmalar, değerlendirmeler, sorunlar ve sorunların çözüm yolları sunulmuştur. Konuyla ilgili olarak yapılan çalışmalar değerlendirilerek uygun görülen fikirlerden yararlanılmış ve alıntı yapılan eserler kaynakça kısmında sıralanmıştır.

Araştırmada, anket-survey yöntemi uygulanmıştır. Araştırma ankete dayanan veriler üzerinde yürütülmüş; Elde edilen veriler frekans ve yüzdelere açıklanmış ve yorumlanmıştır. Görüşlere ilişkin farkların karşılaştırılmasında t-testi ve varyans analizi (one-way anova) kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için post hoc t-testi uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılık için 0,05 anlamlılık düzeyi seçilmiştir.

Yapılan çalışma sonrası ders dışı etkinliklerin planlanan amaçlarına ulaşmadığı, yeterince uygulanmadığı, göstermelik yapıldığı, okul yönetimlerinin öğrencileri ders dışı etkinliklere teşvik etmediği, ders dışı etkinlikler için ayrılan zamanın ve okulların

imkânlarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen sorunlar ile bu sorunlara ilişkin öneriler çalışmanın sonuç bölümünde sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ders dışı etkinlik, ilköğretim, ortaöğretim, öğrenci, öğretmen.

ABSTRACT

THE EXPECTATIONS FROM OUTDOOR LESSON ACTIVITIES OF TEACHER AND STUDENTS PARTICIPATING OUTDOOR LESSON ACTIVITIES IN SECOND GRADE PRIMARY EDUCATION AND SECONDARY EDUCATION (EXAMPLE OF THE PROVINCE OF YOZGAT)

YAŞIN, İsrail

Masters Physical, Education And Sports Teaching Science

Thesis Assistant: Yrd.Doç.Dr. Kemal FİLİZ

June-2012, 111 page

This study has been done with the aim of determining the expectations of the students and teachers who participate in outdoor lesson activities according to the variables from activities. Through this aim a questionnaire, prepared related to outdoor activities which was formed of 24 questions separately for high school and second grade primary school teachers and students participating the outdoor activities in the branches of physical education, Turkish language and literature, music and art in Yozgat has been applied. A foursome likert scale has been used for the questions forming the questionnaire. Questionnaires have been applied and gathered via Yozgat Directory of Education and in the process of analysis SPSS programme has been used.

In the prologue by presenting the problem, the importance and result of the aimed study to be done has been pointed out; the assumptions, limitedness and definitions related to the study has been presented.

Cognitively, the solutions of the problems have been presented with the definitions related with outdoor lesson activities ,the studies done related to the advantages, aims, principles and importance of outdoor lesson activities and laws, regulations circulars, with assessments and determined problems. By evaluating the studies which are done related to the subject, the sighted ideas have been utilized and the works quoted have been arrayed in the source part.

In the research, survey method has been applied. The research is carried out on data which are persistent to the survey. Datum acquired from the questionnaire have been illustrated and interpreted via the frequencies and percentages. In comparison of the difference related to the ideas, test and analysis of variance (one-way Anova) has been used. With the results of

analysis of variance post hoc t-test has been applied to find in which group the difference is. For statistical meaningfulness 0,05 level of meaningfulness has been used.

After the study, it has been determined that the outdoor lesson activities haven't reached to their planned aims, haven't been applied enough, have been done only for show, the school governors haven't encouraged the students to outdoor lesson activities, the facilities of the schools and the allowed time for the outdoor lesson activities are inadequate. The problem and results fixed and the offers related to these problems have been arrayed in the conclusion.

Key Words: outdoor lesson activities, second grade primary education, secondary education, student, teacher.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	İ
ÖNSÖZ.....	İİ
ÖZET.....	İİİ
ABSTRACT.....	V
TABLolar LİSTESİ.....	İX
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	5
1.2. Amaç.....	6
1.3. Önemi.....	7
1.4. Varsayımlar.....	7
1.5. Sınırlılıklar.....	8
1.6. Tanımlar.....	8
1.6.1. Zaman.....	8
1.6.2. Boş Zaman (Leisure Time).....	8
1.6.3. Rekreasyon.....	9
1.6.4. Ders Dışı Etkinlik.....	9
1.6.5. İlköğretim.....	9
1.6.6. Ortaöğretim.....	9
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	10
2.1. Zaman.....	10
2.2. Boş Zaman.....	12
2.2.1. Boş Zamanın Özellikleri.....	14
2.2.2. Boş Zamanın Değerlendirilmesi.....	14
2.2.3. Boş Zamanların Değerlendirilebileceği Bazı Faaliyetler.....	16
2.2.4. Boş Zaman Faaliyetlerinin Sınıflandırılması.....	17
2.2.5. Boş Zamanı Değerlendirmenin Bireye Sağladığı Yararlar.....	18
2.2.6. Aile ve Boş Zaman.....	18
2.2.7. Okul ve Boş Zaman.....	19
2.3. Rekreasyon.....	19
2.3.1. Rekreasyon Faaliyetlerinin Gruplandırılması.....	21
2.3.2. Rekreasyon Faaliyetlerinin Özellikleri.....	22
2.3.3. Rekreasyon Eğitiminin Kişiyi Kazandırdıkları.....	22
2.3.4. Okul ve Rekreasyon.....	24
2.4. Ders Dışı Etkinlik.....	27
2.4.1. Ders Dışı Etkinliğin Önemi.....	30
2.4.2. Ders Dışı Etkinliklerin Amacı ve Yararları.....	32
2.4.3. Ders Dışı Etkinliklerinden Beden Eğitimi ve Spor Çalışmalarının Amaçları.....	36
2.4.4. Ders Dışı Etkinliklerinden İzcilik Faaliyetlerinin Amaçları.....	37
2.4.5. Ders Dışı Etkinliklerinden Halk Oyunlarının Amacı.....	37
2.4.6. Ders Dışı Etkinliklerinden Güzel Sanatların Amacı.....	38
2.4.7. Ders Dışı Etkinliklerin Tarihi Gelişimi.....	38
2.4.8. Ders Dışı Eğitim Çalışmaları Hakkında Çıkarılan Yönetmelik ve Genelgeler.....	39
2.4.9. Ders Dışı Etkinlik Türleri.....	43
2.4.10. Ders Dışı Etkinliklerin Bireyin Gelişimine Katkıları.....	45
2.4.11. Psikolojik Gelişime Katkıları.....	45

2.4.12. Fiziksel Gelişime Katkıları	45
2.4.13. Sosyal Gelişime Katkıları	46
2.4.14. Ders Dışı Etkinliklerde Okul Yönetiminin Yeri ve Önemi	46
2.4.15. Milli Eğitim Müdürlüklerince Yapılacak İşler	47
2.4.16. Okul Müdürlüklerince Yapılacak İşler	48
2.4.17. Öğrenci Velilerinin Ders Dışı Etkinliklere Karşı Tutumları	48
2.4.18. Ders Dışı Etkinlik Çalışmalarında Dikkat Edilecek Noktalar	49
2.4.19. Ders Dışı Etkinliklerin Uygulanmasında Bazı Önemli İlkeler	50
2.4.20. Ders Dışı Etkinliklere Yönelik Olumlu Eleştiriler	51
2.5.21. Ders Dışı Etkinliklere Yönelik Olumsuz Eleştiriler	51
2.5.22. Ders Dışı Etkinliklerin Uygulanmasında Ortaya Çıkan Sorunlar	52
2.4.23. Sorunların Çözümlemesine Yönelik Öneriler	53
2.4.24. Ders Dışı Etkinliklerin Değerlendirilmesi	56
 3. YÖNTEM	 57
3.1. Araştırmanın Modeli	57
3.2. Evren ve Örneklem	57
3.3. Veri Toplama Tekniği	57
3.4. Verilerin Analizi	58
 4. BULGULAR VE YORUM	 59
4.1. Bulgular	59
4.2. Yorumlar	89
 5. SONUÇ VE ÖNERİLER	 98
5.1. Sonuç	98
5.2. Öneriler	101
 KAYNAKÇA	 103
EKLER	109
EK 1: DERS DIŞI ETKİNLİKLERE KATILAN ÖĞRENCİLERİN ETKİNLİKLERDEN BEKLENTİLERİ	109
EK 2: DERS DIŞI ETKİNLİKLERE KATILAN ÖĞRETMENLERİN ETKİNLİKLERDEN BEKLENTİLERİ	110
EK 3: DERS DIŞI EĞİTİM ÇALIŞMALARINA DAİR ESASLAR	111

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Ders Dışı Etkinliklere Katılan Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri	59
Tablo 2 :Ders Dışı Etkinliklere Katılan Öğretmenlerin Tanımlayıcı Özellikleri	60
Tablo 3 : Öğrencilerin Ders Dışı Etkinliklerden Beklentileri.....	61
Tablo 4: Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklerden Beklentileri.....	62
Tablo 5: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Okulumuz, Öğrencileri Ders Dışı Etkinliklere Katılmaya Teşvik Ediyor.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	63
Tablo 6: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Okulumuzun (Çalıştığım Okulun) İmkanları Ders Dışı Etkinlikler İçin Yeterlidir.”e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	63
Tablo 7: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Okul Yönetiminin Ders Dışı Etkinliklere Katkısı, Ders Dışı Etkinliklerin Düzenlenmesinde ve Amacına Ulaşmasında Etkilidir.” e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	64
Tablo 8: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katkısı, Ders Dışı Etkinliklerin Düzenlenmesinde ve Amacına Ulaşmasında Etkilidir.” e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	64
Tablo 9: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinliklerin Amacına Uygun Olarak Yapılması Ve Ulaşmasında Tesis ve Araç- Gerecin Önemi Büyüktür.” e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	65
Tablo 10: Öğrencilere Göre “Yaptığım Ders Dışı Etkinlik, Seçme Amacımı Gerçekleştiriyor.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	65
Tablo 11: Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Planlanan Amaçlarına Ulaşmaktadır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu.....	65
Tablo 12: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler Okullarda Yeterince Uygulanmaktadır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	66
Tablo 13: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler Tüm Öğrencileri Kapsayacak Şekilde Uygulanmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu.....	66
Tablo 14: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler Öğrencilerin İlgi ve İhtiyaçları Yönünde Uygulanmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	67
Tablo 15: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Okullarda Öğretim Yılı Boyunca Yürütülmesi Gereken Ders Dışı Etkinlikler Düzenli Olarak Uygulanmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	67

Tablo 16: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Öğrencilerin Ders Dışı Etkinliklerde Yapacakları Etkinliklerine Göre Haftalık, Aylık ve Yıllık Programlar Düzenlenmelidir.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	68
Tablo 17: Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinliklerinde Salon ve Araç-Gereç Eksiği Olan Okullar, Çevre Okullarla İletişim Kurup, Mekan ve Araç Paylaşımı Yapmalıdırlar.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	68
Tablo 18: Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Göstermelik Olarak Yapılmaktadır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	68
Tablo 19: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler Daha Çok Yarışmalara Yönelik Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	69
Tablo 20: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Yıl Sonunda Yapılacak Şenlik ve Turnuvalarla Daha Eğitsel Olabilir.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	69
Tablo 21: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Okullarda Öğrenciler İçin Yetenek Testi Yapılarak, Yetenekli Öğrenciler Uygun Ders Dışı Etkinliklere Yönlendirilmelidir.” e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	70
Tablo 22: Öğrencilere Göre “Ders Dışı Etkinlikler Hazırlanırken, Öğrencilerin Hangi Yönlerinin Geliştirileceği Planlanmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	70
Tablo 23: Öğrencilere Göre “Ders Dışı Etkinliklere Katılan Veya Katılacak Olan Öğrencileri Öğretmen Seçmelidir.” e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	70
Tablo 24: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencilerin Zararlı Alışkanlıklar Edinmesini Engelleyecek Biçimde Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	71
Tablo 25: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencilerin Bir Gruba Ait Olma ve İşbirliği Yapabilmelerini Geliştirecek Biçimde Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	71
Tablo 26: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Çocuk ve Gençlerin Bedensel, Duygusal ve Sosyal Yönden Gelişmelerini Sağlayacak Biçimde Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	72
Tablo 27: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencilerin Kendilerini Tanımlarını Sağlayacak Biçimde Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	72
Tablo 28: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencilerin Okula Bağlanmasını ve Okul Ortamını Sevmelerini Sağlar.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	73

Tablo 29: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Okul Çağındaki Öğrencilerin Gelişiminde Ders Dışı Etkinliklerin Önemi Büyüktür.” e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	73
Tablo 30: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Okullardaki Şiddet Olaylarını Azaltmaktadır.” e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu	74
Tablo 31: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencinin Derslerdeki Başarısını Arttırmaktadır.” e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu.....	74
Tablo 32: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Okulumuz, Öğrencileri Ders Dışı Etkinliklere Katılmaya Teşvik Ediyor.”a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	75
Tablo 33: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Okulumuzun (Çalıştığım Okulun) İmkânları Ders Dışı Etkinlikler İçin Yeterlidir.” e Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	75
Tablo 34: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Okul Yönetiminin Ders Dışı Etkinliklere Katkısı, Ders Dışı Etkinliklerin Düzenlenmesinde ve Amacına Ulaşmasında Etkilidir.” e Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu.....	76
Tablo 35: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katkısı, Ders Dışı Etkinliklerin Düzenlenmesinde ve Amacına Ulaşmasında Etkilidir.” e Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu.....	76
Tablo 36: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinliklerin Amacına Uygun Olarak Yapılması ve Ulaşmasında Tesis ve Araç- Gerecin Önemi Büyüktür.” e Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	77
Tablo 37: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Yaptığım Ders Dışı Etkinlik, Seçme Amacımı Gerçekleştiriyor.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	77
Tablo 38: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Planlanan Amaçlarına Ulaşmaktadır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	78
Tablo 39: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler Okullarda Yeterince Uygulanmaktadır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	78

Tablo 40: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler Tüm Öğrencileri Kapsayacak Şekilde Uygulanmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	79
Tablo 41: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler Öğrencilerin İlgi ve İhtiyaçları Yönünde Uygulanmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	79
Tablo 42: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Okullarda Öğretim Yılı Boyunca Yürütülmesi Gereken Ders Dışı Etkinlikler Düzenli Olarak Uygulanmalıdır.”a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu.....	80
Tablo 43: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Öğrencilerin Ders Dışı Etkinliklerde Yapacakları Etkinliklerine Göre Haftalık, Aylık ve Yıllık Programlar Düzenlenmelidir.” e Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	80
Tablo 44: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinliklerinde Salon ve Araç-Gereç Eksiği Olan Okullar, Çevre Okullarla İletişim Kurup, Mekân ve Araç Paylaşımı Yapmalıdırlar.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	81
Tablo 45: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Göstermelik Olarak Yapılmaktadır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	81
Tablo 46: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler Daha Çok Yarışmalara Yönelik Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	82
Tablo 47: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Yıl Sonunda Yapılacak Şenlik ve Turnuvalarla Daha Eğitsel Olabilir.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	82
Tablo 48: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Okullarda Öğrenciler İçin Yetenek Testi Yapılarak, Yetenekli Öğrenciler Uygun Ders Dışı Etkinliklere Yönlendirilmelidir.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	83
Tablo 49: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler Hazırlanırken, Öğrencilerin Hangi Yönlerinin Geliştirileceği Planlanmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	83

Tablo 50: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinliklere Katılan veya Katılacak Olan Öğrencileri Öğretmen Seçmelidir.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu.....	84
Tablo 51: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencilerin Zararlı Alışkanlıklar Edinmesini Engellenecek Biçimde Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu.....	84
Tablo 52: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencilerin Bir Gruba Ait Olma ve İşbirliği Yapabilmelerini Geliştirecek Biçimde Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	85
Tablo 53: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Çocuk ve Gençlerin Bedensel, Duygusal ve Sosyal Yönden Gelişmelerini Sağlayacak Biçimde Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu.....	85
Tablo 54: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencilerin Kendilerini Tanımalarını Sağlayacak Biçimde Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	86
Tablo 55: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencilerin Okula Bağlanmasını ve Okul Ortamını Sevmelerini Sağlar.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu.....	86
Tablo 56: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Okul Çağındaki Öğrencilerin Gelişiminde Ders Dışı Etkinliklerin Önemi Büyüktür.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	87
Tablo 57: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Okullardaki Şiddet Olaylarını Azaltmaktadır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	87
Tablo 58: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencinin Derslerdeki Başarısını Arttırmaktadır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu	88

1.GİRİŞ

Eğitim, yaşam boyu devam eden bir süreçtir. İnsan yaşamının her döneminde, her an bir şeyler öğrenerek davranışçılık ekolünün iddiasına göre, davranış repertuarına bir şeyler eklemektedir. Zaten, insanın değişen ve gelişen dünyaya uyum sağlayabilmesi için de öğrenmeye yaşamı boyunca devam etmesi gereklidir. Bu nedenle, eğitimi ve öğrenmeyi sadece okul yaşamıyla sınırlandırmak, eğitimcilerin kabul etmediği bir gerçektir. Bunun yanında birey, formal eğitim döneminde de sınıf dışında birçok davranış kazanmaktadır. Öğrenci, sınıf ve okul saatleri dışında, sosyal ve doğal çevre ile etkileşmekte ve toplumda var olan bütün sosyal ve kültürel kurum, olgu ve değerlerden etkilenmektedir. Çünkü çocuk, içinde yaşadığı çevreyi tanıma ve anlama çabasıdadır (Köse, 2003).

Çağımızda meydana gelen hızlı değişim ve gelişmeler, bireyleri her alandaki bu koşullara ayak uydurmaya zorlamaktadır. Kuşkusuz bu yeni durumlara uyum sağlamanın yolu da eğitimden geçmektedir. İnsanlar varoluşlarından bugüne değin geçirdikleri zaman içersinde; ihtiyaçlarını gidermede, sorunlarını çözüme kavuşturmada, sahip oldukları bilgi ve yeteneklerini gelecek nesillere aktarmada kullandığı yol aslında daha önceleri kendisinin de adını koyamadığı “eğitim” yoludur (Civil, 2007).

İnsanın doğumundan itibaren, büyüyüp gelişmesi, kendine, ailesine, yaşadığı toplum ve ülkesine ve hatta tüm dünya insanlığına faydalı olabilmesi, gelişen teknoloji ve bilimden faydalanabilmesi, üretime katkıda bulunması, tüketici durumundayken de, kıt kaynakları en ekonomik şekilde kullanabilmesi, yaşamında birçok etkinlik ve faaliyetlerde bulunabilmesi, kişilerin eğitimini gerektirmektedir. Eğitimin birçok tanımı eğitici ve bilim adamları tarafından yapılmıştır (Başar, 2008). Eğitimin amacı, bireyin her yönüyle gelişmesini sağlamaktır. Bu amaç öğrencide davranış değişikliği meydana getirmekle gerçekleşir. Ertürk’ün “eğitim” tanımında olduğu gibi bu davranış değişikliği bireyin yaşantısında istendik yönde olmalıdır (Karslı, 2006).

Milletlerin geleceği yetişmiş ve yetişmekte olan gençlerin fiziksel ve ruhsal olgunluğuna bağlıdır. Uygarlık bireye verilen önem ve bu önemle bağlantılı olarak ona verilen eğitime dayanır. Fertleri fiziksel, zihinsel, duygusal ve toplumsal yönleriyle bir bütün olarak yetiştirmek modern eğitimin temel ilkelerindendir. Çağdaş anlamda bir eğitim programı dinamik bir yapıya sahip olup, sadece okulda ve dolayısıyla derslerle sınırlı tutulmayıp, eğitimin genel amaçları doğrultusunda ders dışında da devam ettirilmesi gereken ve bir dizi etkinlikle beraber sonunda da değerlendirmeyi içeren bir süreç olarak ifade edilmektedir (Çılğın, 2007).

Toplum açısından vazgeçilmez bir gereksinim olan eğitimin genel amacı, yetişmekte olan çocukların ve gençlerin topluma sağlıklı ve verimli bir şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olmaktır (Aybek, İmamoğlu ve Taşmektepligil, 2011).

Okulda okutulan dersler, öğrencilerin eğitimi için her şeyi içermeyebilir. Bunları, yine eğitimin amaçları doğrultusunda geliştirecek olan ders dışı etkinliklerdir. Ders dışı etkinlikler yoluyla, klasik eğitim programlarının yetersizliği giderilir; öğrencilerin bedensel ve ruhsal gereksinimleri, yaşamsal sorunlar üzerinde, yaparak, yaşayarak öğretilir; öğrencilerin kişiliklerini geliştirmesi sağlanır (Karşlı, 2006).

Bireyin eğitimi, sınıf ve okulda olduğu kadar, okul dışı etkinlikler yoluyla da gerçekleşebilmektedir. Planlı ve düzenli yapılan bu etkinlikler, öğrencinin yeni ve istenilen davranışlar edinmesine yardımcı olabilmektedir. Yani, öğrencinin ders ve okul dışı yaşamı kontrol altına alındığı takdirde, istenilen davranışları kazanması ve eğitimin amaçlarına ulaşılması daha kolay olacaktır (Köse, 2003).

Günümüzde okullar sadece öğrencileri sınavlara hazırlamak veya tamamen bilgiyle donatmak gibi kalıpların dışına çıkarak, kendi kapasite, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirerek modern eğitimin gerektirdiği, öğrencide sosyal ve fiziksel gelişimi sağlamayı amaçlayan bir kurum haline gelmesi beklenmektedir. Bu amaçları içeren ders dışı etkinlikleri değerlendirme programlarıyla öğrencilere sorumluluk alma, birbirlerine hoşgörülü olma ve kurallara uyma alışkanlıkları kazandırılabilir. Aynı zamanda bilgilerini genişletme, tarafsız ve rasyonel düşünme olanakları sağlanabilir. Böylece ders dışı etkinliklerine dinlendiricilik, eğlendiricilik yanında eğiticilik boyutu da getirildiği takdirde işlevsel bir anlam kazanır. Bu nedenle ders dışı etkinlikler vakit öldürücü ve yıpratıcılıktan çok yapıcı, geliştirici ve üretken bir niteliğe sahip olmalıdır (Başar, 2008).

Ders dışı etkinliklerin kendilerine özgü özel amaçlarının yanında, aynı zamanda Milli Eğitimin ve okulun amaçları da bu etkinliklerin genel amaçlarıdır. Burada önemli

olan, öğrencilerin ders dışı zamanlarını kontrol edebilmektir. Bunun içinde okulun, ailenin ve çevrenin bu konuda işbirliği içinde olması gerekmektedir. Ancak bu tür etkinliklerin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi daha çok okulun görevidir (Köse, 2004). Okul programlarında ders dışı etkinlikler ders içi etkinliklerle birbirini bütünleyen bir eğitim anlayışını oluştururlar (Kılbaş, 2000).

Diğer taraftan, bireysel farklılıkların var olduğu sınıf ortamında, yeterli gelişme de sağlanamamaktadır. Öğrenci merkezli eğitim-öğretim anlayışının geçerli olduğu günümüzde, ders dışı eğitim etkinliklerinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Birleşmiş Milletlerin “Çocuk Hakları Sözleşmesi” (1959) hükümlerine göre çocuğun eğitimi, onun bireysel özelliklerine, ilgilerine ve öğrenme hızına göre çok yönlü olması gerektiği belirtilerek, çocuğun bedensel, zihinsel ve sosyal yönden gelişmesi için okul içinde ve okul dışında değişik türde boş zaman etkinlikleri düzenleyerek, onları özendirmeye yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi gerektiği belirtilmiş ve bu görev başta anne-baba, okul ve öğretmenlerin yanı sıra, toplumun bütün kesimlerine verilmiştir (Madde 27,31). Bütün bu nedenlerden dolayıdır ki, günümüzde eğitim ve öğretim etkinlikleri, okulun ve dersin dışına taşmış bulunmaktadır (Akgül, Altıntaş, Dalkıran, Gündüz ve Sunay, 2004).

Birçok batılı veya gelişmiş ülkede olduğu gibi, Amerika Birleşik Devletleri’nde de ders dışı etkinliklere büyük önem verilmektedir. Bu tür etkinliklerle kişinin tam potansiyelini kullanabileceği bir ortam içinde, gerçek yaşama ayak uydurmasına yardımcı olunur (Akgül vd., 2004).

Ülkemizde ders içi etkinlikler daha çok bilişsel düzeyde yapılmakta ve çoğunlukla bilişsel davranışlar kazandırılmaktadır. Bu tür davranışlar da bireyin öğrendiklerini yaşama aktarmada güçlük çekmesine neden olmaktadır. Bundan dolayı, bireylere verilen eğitimle gerçek yaşam arasında kopukluk olduğu, genellikle eğitimciler tarafından eleştiri konusu olmaktadır. Ders dışı etkinlikler, belki de çocuğun bilişsel düzeyde kazandığı davranışların uygulanmasını kolaylaştıran ve onları yaşama hazırlayan etkinlikler olarak adlandırılabilir (Köse, 2004).

Okullarımızın görevleri arasında önemli bir yer tutan ders dışı etkinlikler öğretmenin bireysel teşebbüsleri ile renklenerek, öğrencide ilgi, istek uyandıran ve en önemlisi öğrencinin sorumluluk almasını, görevi yerine getirmesini ve başarının haklı sevincini yaşamasını sağlayan etkinliklerdir (Göçer, 2004). Öğrencinin ders dışı etkinliklere yönelmesinde ve uygulamalarında okul önemli roller üstlenmektedir. Çağdaş ve gelişmiş ülkelerde okullar normal öğretimin yanında ders dışı etkinlikleri de

büyük bir gayretle ve başarılı organizasyonlarla yapmaktadırlar (Karaküçük ve Yetim, 2000).

Öğretim sürecinde öğretmen ve öğrencilerin plan ve hazırlıkları yeterli düzeyde olsa bile öğrencilere kazandırılması gereken hedef ve davranışların ders süresince gerçekleşmesi istenilen düzeyde olmayabilir. Ayrıca öğrencilerin dersler işlenirken aldıkları veri ve malumatları kendi zihinlerinde yeniden yapılandırarak ve bunlara öznellik kazandırarak kendi bilgilerini üretme ayrıca bu bilgileri yerinde ve zamanında kullanabilme kabiliyetlerini geliştirebilme açısından ders dışı etkinlikler oldukça önemlidir (Bayrakdar, Ekici ve Uğur, 2009).

Ders dışı etkinlikler öğrencinin ilgi ve isteğinin yanında, bu etkinliklerin sağlıklı bir şekilde yapılabileceği ortamların da olmasını gerektirmektedir. Özellikle okul bahçesi, spor salonu, özel yetenek salonları, kütüphane ve okuma salonu vb. asgari gereçlerdir. Bu konuda gelişmiş ülkeler, hem ders dışı etkinliklere hem de bununla ilgili altyapı olanaklarına gerekli önemi vermektedirler. Örneğin; Japonya’da her öğrenci ilköğretim 4. sınıftan itibaren en az bir ders dışı etkinlik seçmek zorundadır. Bunun yanında, bütün öğrenciler, formal dersler bittikten sonra günlük iki saat seçtiği ders dışı etkinlikle ilgili okulda çalışmak zorundadır. Ayrıca, çoğu Avrupa ülkesinde herhangi bir öğretim kademesinde alınan ders dışı etkinlikle ilgili sertifika, bir üst öğrenim için önemli bir kriter olmaktadır. Bu tür etkinlikler, bugün Amerikan okullarında okul yaşamının bir parçası haline gelmiş ve özellikle özel okullar bu etkinliklerle okullarının reklamlarını yapmaktadırlar. Birçok ülke eğitimde kaliteyi artırmak için ders dışı etkinliklere katılmayı zorunlu tutmuştur (Gündoğdu, Karataş ve Nacar, 2011).

Ders dışı etkinlikleri, öğrencilerin tamamen kendi istekleri doğrultusunda katıldıkları müzik, Resim İş, tiyatro, spor, halk oyunları, fotoğrafçılık gibi birçok faaliyetleri kapsamaktadır. Bu tür faaliyetler, gelişme çağında kazanılan yetenek ve beceri gibi güzel alışkanlıklar, okul sonrası ileri yaşlarda da yönlendirici nitelikte olumlu etkiler yapmaktadır. Dolayısıyla eğitimin genel amaçlarından önemli bir kısmı da yerine getirilmiş olmaktadır (Poyraz, 1999).

Ders dışı eğitim çalışmaları denilince akla sportif faaliyetler gelmemeli, bunlara ek olarak güzel sanatlar, plastik sanatlar, fonetik sanatlar ve dramatik sanatlar da ders dışı eğitim çalışmalarına ilişkin esaslar içinde düşünülmelidir (Özgündüz, 2006).

Ders dışı etkinliklerin öğrencilerin serbest zamanlarını faydalı bir şekilde geçirmelerine olanak sağlaması, onları rekreatif faaliyetlere yönlendirmesi, bireylerin gelişimine katkıda bulunmaktadır (Aybek, 2007). Çağdaş eğitim anlayışında beden

eğitimi dersi ve ders dışı etkinlikler günümüz genel eğitiminin içerisinde önemli bir yer almaktadır. Genel eğitimin bir parçası olan beden eğitimi dersi ve ders dışı etkinlikler öğrencilerin kişiliğinin gelişiminde, sosyalleşmesinde, toplum içerisinde sağlıklı bireyler olmalarında büyük rol oynamaktadır (Esen, 2010).

1.1. Problem Durumu

Araştırmamızın problem cümlesini Yozgat ilinde ders dışı etkinliklere katılan öğrenci ve öğretmenlerin etkinliklerden beklentileri oluşturmaktadır. Problem cümlemizle ilgili olarak yapılan benzer araştırmalar şunlardır:

- a. Ortaöğretim Öğrencilerinin Ders Dışı Okul Spor Faaliyetlerine Katılımı ve Sorunları (Mersin İl Örneği), bu çalışma ile beden eğitimi alanında yapılan ders dışı eğitim çalışmaları noktasında benzerlik göstermektedir. Yapmış olduğumuz çalışma ise beden eğitimi, müzik, resim iş ve Türk dili ve edebiyatı alanında yapılan ders dışı eğitim çalışmalarını kapsamı yönünden farklılık göstermektedir.
- b. Yatılı İlköğretim Bölge Okullarındaki Öğrenci Velilerinin Ders Dışı Etkinliklere Yaklaşımı (Ankara İli Örneği), bu çalışma ile beden eğitimi alanında yapılan ders dışı eğitim çalışmaları noktasında benzerlik göstermektedir. Yapmış olduğumuz çalışma ise ilköğretim ve ortaöğretimde beden eğitimi, müzik, resim iş ve Türk dili ve edebiyatı alanında yapılan ders dışı eğitim çalışmalarını ve öğrencileri kapsamı yönünden farklılık göstermektedir.
- c. Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Öğrenim Gören Öğrenciler İle Velilerinin Beden Eğitimi ve Ders Dışı Etkinliklere Yaklaşımları (Hakkari İli Örneği), bu çalışma ile beden eğitimi alanında yapılan ders dışı eğitim çalışmaları noktasında benzerlik göstermektedir. Yapmış olduğumuz çalışma ise ilköğretim ve ortaöğretimde beden eğitimi, müzik, resim iş ve Türk dili ve edebiyatı alanında yapılan ders dışı eğitim çalışmaları ile öğrencileri ve öğretmenleri kapsamı yönünden farklılık göstermektedir.
- d. Elazığ İl Merkezindeki İlköğretim Okulları ve Liselerde Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenleri ve Öğrencileri Açısından Ders Dışı Egzersiz Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi. Bu çalışma ile beden eğitimi alanında yapılan ders dışı eğitim çalışmaları noktasında benzerlik göstermektedir. Yapmış olduğumuz çalışma beden eğitimi, müzik, resim iş ve Türk dili ve edebiyatı

alanında yapılan ders dışı eğitim çalışmalarını kapsamı yönünden farklılık göstermektedir.

1.2. Amaç

Ders dışı etkinliklerin amacı onun eğitsel değeri ile ilgilidir. Amaçların gerçekleşmesi, eğitsel değeri ortaya koyar (Poyraz, 1999).

Okullardaki ders dışı etkinliklerin oluşturulmasında ve uygulamalarında anlayış, rehberlik, yönetim ve imkânsızlıklar gibi bazı sorunlarla karşılaşmaktadır. Ayrıca, okullarda ders dışı etkinliklerin yeterince uygulanmasına engel teşkil eden bazı faktörler de bulunmaktadır. Bunlar;

- a. İlgili öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmamaları, görevlerini benimsememeleri ve ders yüklerinin fazla olması,
- b. Bölge veya okul idarecilerinin çoğu zaman gerekli anlayışı ve imkânları vermemesi ve kendi istekleri doğrultusunda faaliyetlere yön vermek istemesi,
- c. Okulun fiziki kapasitesinin yetersiz olması veya rekreatif etkinlikler için uygun olmaması,
- d. Öğrenci sayısının çokluğu ve okullarda ikili veya üçlü öğretim yapılması,
- e. Çevre veya ailenin bu tür faaliyetleri hoş görmeyecek bir kültürel yapıda olması,
- f. Öğretmen ve diğer personelin sayısal yetersizliği,
- g. Gerekli maddi desteğin veya kaynağın yetersiz olması ya da mevcut kaynağın gereği gibi harcanamaması (Karaküçük, 1999).

Yukarıda genel hatlarıyla belirtilen problemler kapsamında oluşturulan alt problemler doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır.

- Öğrencilerin ders dışı etkinliklerden beklentileri cinsiyete göre değişmekte midir?
- Öğrencilerin ders dışı etkinliklerden beklentileri okul düzeylerine göre değişmekte midir?
- Öğrencilerin ders dışı etkinliklerden beklentileri ders dışı etkinliğe katıldıkları branşlara göre değişmekte midir?
- Öğretmenlerin ders dışı etkinliklerden beklentileri cinsiyete göre değişmekte midir?
- Öğretmenlerin ders dışı etkinliklerden beklentileri çalıştıkları okula göre değişmekte midir?

- Öğretmenlerin ders dışı etkinliklerden beklentileri ders dışı etkinliğe katıldıkları branşlara göre değişmekte midir?

Bu araştırmada aşağıdaki hususlar temel sayılılar olarak kabul edilmiştir.

- a. Araştırmada kullanılan veri toplama aracının geçerli ve güvenilir olduğu,
- b. Örneklem giren öğrenci ve öğretmenlerin verdiği cevapların gerçeği yansıttığı,
- c. Seçilen örneklerin araştırma evrenini temsil etme özelliğine sahip olduğu temel sayılılar olarak kabul edilmiştir.

1.3. Önemi

Okullarda dersler, öğretim programlarına ve öğrencilerin ilgi ve isteklerine göre yapılırsa da, bunların ulaşamadığı noktalar olabilmektedir. Özellikle öğrencilerin, bilhassa mesleki kişiliklerinin gelişmesine yardım edecek bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazandırmak, ders dışı etkinliklerle gerçekleşmektedir. Ders dışı etkinlikler, eğitimin genel amaçlarından önemli bir kısmını gerçekleştirmede bir araç olarak kullanılmaktadır (Poyraz, 1999).

Eğitim-öğretimde ve öğrencilerin gelişiminde önemli bir yere sahip olan ders dışı etkinliklerin gerçek amacına ulaşabilmesi için; etkinliklere katılan öğrencilerin ve etkinliklerin gerçekleşmesinde önemli rol oynayan öğretmenlerin etkinliklerden beklentilerinin bilinmesi gerekmektedir. Etkinliklerin uygulama aşamasında karşılaşılan sorunların, yetersizliklerin ve beklentilerin belirlenerek çözüm yollarının aranması açısından araştırma önem taşımaktadır.

Araştırma, ders dışı etkinliklere katılan öğrenci ve öğretmenleri birlikte ele alması ve beden eğitimi dışındaki diğer ders dışı etkinlik alanlarını da araştırmanın kapsamına alarak birlikte değerlendirilmesi açısından ders dışı etkinlikler konusunda yapılan ilk kapsamlı çalışmadır. Bu konu ile ilgili yapılacak çalışmalar için durum tespiti niteliği taşımaktadır.

1.4. Varsayımlar

- a. Araştırmada verilerin geçerlik ve güvenirlik derecesi yüksek olacaktır. Çünkü: anket istekli kimselere uygulanacaktır;
- b. Anket araştırma, ölçme ve değerlendirme alanında otorite olan üç üniversite öğretim üyesinin tetkik ve düzeltilmesinden geçirilecektir;
- c. Anket asıl örneklemden önce küçük bir pilot gruba uygulanarak düzeltililecektir;
- d. Araştırmaya katılan okullar anket uygulamasını gönüllü olarak yapacaklardır.

- e. Ayrıca, ankette bulunan sorulara verilecek cevapların karşılaştırılması suretiyle geçerlilik ve güvenilirlik derecesi yoklanacaktır.
- f. Uygulama sonunda anketin güvenilirliği istatistiksel yollarla da saptanacaktır.
- g. Okul, öğretmen, öğrenci ve özellikler bakımından üzerinde çalışılacak gruplar, yeni örneklemeler; okul, öğretmen, öğrenci ve özellikler evrenlerini temsil edecek durumda olacaktır, çünkü alınacak okullar şan (random) yoluyla seçilecek ve sayı bakımından yeterli olacaktır. Alınan okullardaki ders dışı etkinliklere katılan tüm öğretmenler ve öğrenciler çalışmaya katılacaktır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma aşağıdaki esaslarla sınırlandırılmıştır:

1. Araştırma, örnekleme giren Yozgat il genelinde bulunan ilköğretim 2. kademe ve ortaöğretimde ders dışı etkinliklere katılan Beden Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı, Müzik, Resim İş öğretmenleri ile bu branşlarla ilgili ders dışı etkinliklere katılan öğrencilerle sınırlıdır.
2. Bu çalışmada öğretmenlerin ve öğrencilerin ders dışı etkinlikler hakkındaki beklentilerini ifade edebilecekleri ankette belirtilmiş maddeler üzerinde durulacaktır.
3. Bu çalışmaya katılanların kimlikleri gizli tutulacaktır.
4. Araştırmada sebep-sonuç ilişkilerinin saptanması olanaksız olduğu durumlarda, sonuçların fonksiyonel ilişkiler halinde açıklanmasıyla yetinilecektir.
5. Problem Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okulları kapsayacaktır.

1.6. Tanımlar

Araştırmada sözü edilen bazı terimlerin tanımları verilmiştir. Bu terimler, zaman, boş zaman, rekreasyon, ders dışı etkinlik, ilköğretim ve ortaöğretim olup çalışmada tanımlarında belirtildiği anlamlarda kullanılacaktır.

1.6.1. Zaman. T.D.K zamanı; olayların ardışıklığını görerek aklımızda yarattığımız ve olayların bundan sonra da içinde olup gideceklerini düşündüğümüz, başı ve sonu olmayan soyut kavram olarak açıklamaktadır (Karaküçük, 1999).

1.6.2. Boş zaman (leisure time). “Boş zaman” kavramını genel olarak tanımlamak gerekirse; iş, uyku ve diğer temel gereksinimlerini karşıladıktan sonra bireye kalan zamandır, denilebilir. Boş-Serbest Zaman, bireyin hem kendisi ve hem de

başkaları için bütün zorunluluklarından veya bağlantılardan kurtulduğu ve kendi isteği ile seçeceği bir niyetle uğraşacağı zamandır. Serbest zaman genellikle çalışma dışında kalan zaman dilimidir (Köktaş, 2003).

Boş zaman insanın bir şey yapmak, yapmamak arasında serbest bir seçim yapabildiği yapma ya da yapmamak istediği şeyleri genelde serbest tayin edebildiği fakat yapılan işin sorumluluğunu da yüklenebilecek sorumlu davranışları gösterebilmesi gereken zaman olarak da tarif edilmiştir (Kırkpınar, 2004).

1.6.3. Rekreasyon. İnsanların boş zamanlarında, eğlence ve spor amacı ile gönüllü olarak katıldıkları etkinlikler olarak tanımlanmaktadır (Yaman, 2011).

1.6.4. Ders dışı etkinlik. “Okullarda, ders dışında, eğitimin amaçlarına uygun olarak, öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda, kişiliklerini geliştirmek için, okul yönetiminin bilgisi ve öğretmenin rehberliği altında yapılan planlı, programlı, düzenli çalışmalara, ders dışı etkinlikler” denilmektedir (Poyraz, 1999).

1.6.5. İlköğretim. Zorunlu eğitim çağındaki çocukların eğitim-öğretim gördükleri ve öğretim süresi sekiz yıl olan kadın erkek bütün Türklerin milli gayelere uygun olarak bedeni, zihni ve ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimdir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 1961).

1.6.6. Ortaöğretim. İlköğretimden sonra dört yıllık öğretim veren ve bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vererek hayata ve yükseköğretime hazırlayan programların uygulandığı resmî ve özel örgün ortaöğretim okul veya kurumlarına denir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2009).

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Zaman

Çok az sayıda düşünce insan bilincine zaman kadar etki edebilmiştir. Zaman ve uzay fikri, insan düşüncesini binlerce yıl işgal etmiştir. İlk bakışta basit ve kavraması kolay gibi görünebilirler, çünkü günlük deneyimlerle sıkı bağları vardır. Zamanın devamlı ilerleyen bir şey olduğu kavramı sadece insanlara özgüdür. Filozoflar ve bilgeler yüzyıllardır zamanı açıklamak için büyük çaba sarf etmişlerdir (Özkaptan, 2007).

Zaman yerinin dolduruluşu ve dönüşü olmayan ve insanın gaflet içinde olduğu üç şeyden biridir. Mackenzie'ye göre değerlendirildiğinde "eşsiz bir kaynak" tır. Zaman hayattır. İnsanların eşit sahip oldukları tek şey ve sonsuzluk ölçüsü için geliştirdiği süreçtir, isteyerek ve istemeyerek harcanmak zorundadır. Alman filozofun dediği gibi "alelade insan zamanı nasıl bitireceğini, akıllı insan nasıl kullanacağını düşünür" der (Filiz ve Özçalıküşu, 2001).

Zaman kavramı farklı şekillerde tanımlanmıştır. Çağdaş insan için çok fazla önemli olan zaman kavramını hiçbir yazar ya da bilim adamının kesin olarak tanımladığı söylenemez. Hatta birçok düşünür zamanın tanımını, tanımsızlık olarak nitelendirmiştir (Yetiş, 2008).

Zaman, olayların ardışıklığını görerek aklımızda yarattığımız ve olayların bundan sonra da içinde olup gideceklerini düşündüğümüz, başı ve sonu olmayan soyut bir kavramdır (Yetiş, 2008).

Zaman, dünden bugüne gelen ve yarına giden, sürekli, geri dönmeyen tek yönlü akıştır (Karataş, 2006).

Canlı, cansız tüm varlıkların hayat ölçüsü olan zaman; tasarruf edilemeyen, ödünç alınamayan, satın alınamayan, sadece kullanılan ve kaybedilen, tekrarı mümkün olmayan, nesnelerin uzaydaki hareketlerine göre ölçülebilen ve bölümlere ayrılabilen soyut bir kavramdır (Özkaptan, 2007).

Zaman, onu ölçen gözlemciye bazlı kişisel bir olgudur. Müşterek bir ölçütü yoktur. Herkes zamanı kendi usulünde ölçer. Şimdiye kadar zamanla ilgili doğal kabul edilen her şey insan düşüncesinin ürünüdür, görecelidir (Arslan, 1996).

Birçok faktör zaman algısını etkiler. Geçmiş yaşantıların etkisi, geleceğe yönelik beklentiler, olayların birbiri arkasına süregelmesi, zamanın insanlar tarafından daha uzun veya daha kısa olarak algılanmasına neden olur. İnsanların çoğu, zamana bağlı olarak yaşarlar ama herkes bu zaman sürelerini birbirinden farklı olarak algılar. Dersini etraflıca öğretmek için çalışan bir öğretmene ders saati kısa gelirken dersten sonra oyun zamanını sabırsızlıkla bekleyen öğrenciye aynı ders saati uzun gelir. Uzamasını istediğimiz iyi zamanlar çabucak geçer, kısaltmalarını istediğimiz kötü zamanlar ise bitmek bilmez (Karataş, 2006).

Zamanı verimli ve etkili kullanabilme öncelikle bir eğitim işidir. Bu ise okulların ve ailenin üzerinde olan bir sorumluluktur. Zamanın yanlış ve verimsiz kullanımından ortaya çıkan hastalıklar, kişiyi ve bütün toplumu etkilemektedir. Bu ise bedeni hastalıklardan bile daha tehlikeli olabilmektedir (Can, 2010).

Zamanı iyi kullanabilmesi insanın kendisine, çalışma yaşamına, toplumsal yaşamına, dinlenme ve eğlenmesine, biyolojik ve fizyolojik gereksinimlerin karşılanmasına ayırdığı zaman arasında dengeyi iyi kurabilmesine bağlıdır (Karataş, 2006).

Zaman her meslekten bireyler üzerinde baskı yapan evrensel bir kaynaktır. Herkes zamanını akıllıca planlamak ve kullanmak zorundadır. Çünkü zaman tasarruf edilemeyen, ödünç alınamayan, kiralanamayan, satın alınamayan, çoğaltılamayan, sadece kullanılan ve kaybedilen aktifimiz ve varlığımızdır (Arslan, 1996).

Zamanı iyi kullanan insan;

- a. Her an ne yapacağını ve zamanını en faydalı şekilde nasıl kullanacağını bilir.
- b. Hatasını, eksikliklerini, karakterinin hangi kötü yola sapmaya elverişli olduğunu çok iyi öğrenmiştir.
- c. Hayatında yaşadığı her olaydan gereken dersi alarak tecrübelerini zenginleştirir.
- d. Kişi, kendi hayatını ve şahsiyetini yaşar.
- e. Birçok şeyi unutmayacak şekilde ek hafıza sistemine sahip olduğundan, hafızasındaki bütün anlamsız nedenlerin yerini anlamlı sorular alır.
- f. Ulaşmak istediği hedeflere göre her gün zamanını, nerelerde kullanması gerektiği hakkında yeterince kendini hazırlar, böylece daha verimli olur ve daha fazla mutlu olmak için boş zaman ilgilerine ve hobilerine zaman ayırabilir (Karataş, 2006).

Bireylerin fizik ve ruhsal doyuma ulaşma çabasında yaratılmak istenen pozitif gelişmelerin desteklenmesi önemli bir sorumluluktur. Kişinin zorunluluklarının dışında

kalan sürede yapılacak planlamalarla ve ayrılacak küçük zaman dilimleriyle bunu sağlayabileceğine inandırılması ise temel bir sorun olarak görülmektedir. Zamanı, alım gücündeki artışa paralel olarak tüketime yansıtan insan, ihtiyaçlarının seçiminde ve kullanımında, zamanı kullanım verimliliği hesabı yapmadığından, çoğunlukla zamanı boşa harcayabilmektedir. Oysa zaman harcarken çok büyük israflar içine girildiği her çeşit toplumlarda görülebilmektedir. Zamanın verimli kullanılmasını engelleyen kişisel, toplumsal ve ekonomik kaynaklı pek çok faktörden söz etmek mümkündür (Çalık, Ehlüzoğlu, Kahveci, Sivrikaya ve Zorba, 2004).

2.2. Boş Zaman

Büyük sanayi devrimi ile birlikte iş hayatındaki değişimler toplumun sosyal hayatında da büyük değişikliklere sebep olmuştur. Boş zaman faaliyeti esas itibarıyla endüstrileşen toplumda ailenin oturduğu yer ile mesleki iş yerinin ayrılması sonucu ortaya çıkan bir mesele olmuştur (Filiz ve Özkökeli, 2001).

Dünyada bütün insanlara eşit olarak verilmiş tek şey zamandır. Boş zamanın tanımlanmasında bilim adamları oldukça zorlanmaktadırlar, bunun başlıca iki sebebi vardır, birincisi insanların tanımlamada hayli sübjektif kelimeler kullanması, ikincisi ise boş zaman kavramının farklı kültürlerde farklı anlamlara gelmesidir (Kırkpınar, 2004).

Boş zaman tamamıyla isteğe bağlı bir uğraşı bütünlüğünü dile getirir. Bu uğraşı dinlenme, rahatlama, bilgi ve görgüsünü arttırma, psikolojik ve fizyolojik zevklerinde doyumu gerçekleştirme, toplumsal hizmet katkısında bulunarak ahlâki inancın gereğini yerine getirme, yaratıcı yeteneklerini geliştirme biçiminde ve tüm bu faaliyetlerde herhangi bir çıkar amacı gütmemek üzere gerçekleştirilen uğraşlardır. Boş zaman, kişinin hem kendisi hem de başkaları için bütün zorunluluklardan ya da bağlantılarından kurtulduğu ve kendi isteği ile seçeceği, bir etkinlik ile uğraşacağı zamandır. Bir başka deyişle kullanımı isteğe bağlı zaman, boş zamandır. (Güngörmüş ve Yetim, 2006).

Tanımlar incelendiğinde, çalışma-iş dışında kalan zaman ile boş zamanın birbirleriyle bağlantılı olduğu görülmektedir. Ancak, çalışma ve boş zaman tarih boyunca değişik toplumlarda farklı anlamlar taşımıştır (Arslan, 1996).

Boş zaman terimi, İngilizce karşılığı olan “leisure” kelimesi “fırsat tanıma” veya “serbest olmak” manalarına gelen “loisir”, “salahiyet vermek” manasına gelen “license” ve “izin” manasına gelen “liberty” ile “licere” kelimelerinden gelmiştir. Mecburiyetin olmaması ve serbest seçim ifade eden bu kelimelerin tamamı birbiriyle ilişkilidir (Dinç, Gökdeniz ve Hacıoğlu, 2003).

Boş zamanın tanımlanmasında bilim adamları oldukça zorlanmaktadırlar. Bunun başlıca iki sebebi vardır; birincisi insanların tanımlamada hayli sübjektif kelimeler kullanması; ikincisi ise “boş zaman” kavramının farklı kültürlerde, farklı anlamlara gelmesidir (Özkaptan, 2007).

Boş zaman faaliyetinin niteliğini açıklayan Uluslararası Boş Zamanları İnceleme Grubu boş zamanı şöyle açıklamıştır: “ Boş zaman faaliyeti, kişinin mesleksi, ailesel ve toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra özgür iradesiyle girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgi veya becerilerini geliştirebilme, toplum yaşamına gönüllü olarak katılma gibi bir dizi uğraşılardır” (Tezcan, 1977).

Boş zaman hakkında klasik görüş; boş zamanı, iş veya amaçlı yapılan bir fiil yerine, onun tam karşıtı olan, politik tartışmalar ve genel öğrenmeyi kapsayan meşguliyetler olarak kabul etmiştir. Bireyin özgürce istediği gibi kullanabildiği zamandır (Yetiş, 2008).

Boş zaman, insanın bir şey yapmak ya da yapmamak arasında serbest bir seçim yapabildiği, yapmak ya da yapmamak istediği şeyleri gene serbestçe tayin edebildiği, fakat yapılan işin sorumluluğunu da yüklenebilecek, sorumlu davranışlar gösterebilmesi gereken zamandır (Karataş, 2006).

Boş zaman insanların çalışma ve fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasındaki özgürce dinlenme başarı kazanma kişisel gelişme eğlenme için kullandıkları zamandır (Yetiş, 2008).

Boş zaman, bireyin yaşamak için başvurması gereken uğraşların dışında bireysel tercihlerine ayıracağı zaman olarak tanımlanmaktadır. Bir başka tanıma göre boş zaman günlük hayatın uyku, dinlenme ve çalışma dışında kalan bireyin istediği gibi kullanabileceği zamandır. Boş zamanın değerlendirilmesi ise bireyin istediği bir uğraş, zevk ve doyum sağlamak amacı ile boş zamanda bireysel veya grupla yapılan etkinliklerdir (Afyon, Hazar ve Saygın, 2000).

Boş zaman faaliyeti olarak kişinin mesleki, ailevi ve toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra, özgür iradesi ile girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgi ve becerilerini geliştirme, toplum hayatına gönüllü olarak katılma gibi faaliyetlerdir (Başar, 2008).

Boş zaman bireyin çalışma saatleri dışında uykuda geçen zamanın, ise gidip gelme zamanının ve zaruri gereksinimleri için harcadığı zamanın dışında kalan ve bireyin istediği gibi kullanacağı zamandır. Kısaca bireyin çalışma ve diğer

görevlerinden sonra özgür olarak dinlenme, eğlenme, toplumsal başarı ya da kişisel gelişim için kullandığı bir zamandır (Selçuk, 2006).

Boş zaman, kişisel gelişimin, aile yaşantısının, sosyal ilişkilerin ve kültürün önemli bir parçasıdır. Literatür incelendiğinde, bireylerin boş zaman değerlendirme tercihlerinin birçok faktör tarafından etkilendiği görülmektedir (Akgül, Gürbüz, Özdemir ve Yenel, 2010).

2.2.1. Boş Zamanın Özellikleri

- Boş zamanların sorumluluk taşıyan bir görev olması,
- İş hayatının ortaya çıkardığı, bedensel yorgunluğu, zihinsel gerilimi azaltma olanağı veren dinlenme ve boş vakit geçirme işlevi olması,
- Tek düzelikten kaçıp kurtulmayı sağlayan, eğlenme ve boşalma işlevi olması,
- Fiziksel, zihinsel ruhsal kapasitesinin gelişmesine uygun yeni koşullarda kişilik geliştirme işlevi olmasıdır.

Bu özellikleri gerçekleştiren kişiler kendi istek ve hür iradelerine göre çaba harcarlar. Dışarıdan bu faaliyetleri yapanlara zorlama yapılamaz. Kişi yaptığı her şeyden kendini sorumlu tutar, zamanı ve yeri kendisi belirler (Yetiş, 2008).

2.2.2. Boş Zamanın Değerlendirilmesi

Çalışma yaşamındaki değişim süreci içinde kişilerin çalışma hayatı ve boş zamanlara bakış açıları da farklı gelişmeler göstermiştir. Sanayi Devrimi'nin yapıldığı dönemde boş zaman, sadece yorulan insanın fiziksel gücünü tamir etmek ve dinlenmek amacıyla kullanıldı. Boş zamanın, bu işlevlerin dışında kalan eğlenme ve kişiyi özgür kılma fonksiyonları gibi ferdi ve toplumsal değerlerin gelişmesi için kullanılması savurganlık ve tembellik olarak görüldü. Bugün ise fazla çalışmanın zararları üzerinde durulmaktadır. Endüstrileşme ve teknolojik gelişmeler bir yandan iş performansını geliştirirken öte yandan işte tatminsizlik, bıkkınlık ve uyumsuzluğu da beraberinde getirmektedir (Arslan, 1996).

Toplumsal yapıya ve üretim biçimine bağlı olarak gelişen boş zaman kavramı, kapitalistleşme süreciyle birlikte gelişmeye ve değişmeye başlamıştır. Birinci Sanayi Devrimiyle hızlanan sanayileşme ve kentleşme olgusu toplumsal bir olgu olan boş zaman ve boş zamanın değerlendirilmesi, toplumsal yapının bağımlı bir değişkeni olarak ortaya çıkmakta, toplumsal ve tarihsel oluşum koşullarına göre gelişerek biçimlenmektedir. Tarihsel ve toplumsal gelişime ve dönüşümlere bağlı olarak boş

zaman anlayışında bir değişme olduğu gibi boş zamanın yapısında ve işlevlerinde de önemli farklılaşmalar olmuştur (Yetiş, 2008).

Boş zamanların değerlendirilmesi gerekliliği ve gerçekliği günümüzde var olan bir durumdur. Ancak burada önemli olan boş zamanları değerlendirmek değil boş zamanları etkili ve verimli olarak değerlendirebilmenin yollarını bilmektir. Bugün herkes boş zamanlarını değerlendirebilir. Ancak her bireyin bunu etkili ve verimli bir biçimde yaptığını söylemek mümkün değildir (Can, 2010).

Bu bilgiler ışığında, boş zamanların gençlik döneminde olumlu değerlendirilmesi, gerek bireyde olumlu tutum ve davranışların kalıcı olmasına yol açarken, gerekse bireyi bedensel, psikolojik ve toplumsal açıdan rahatlatıp çalışma başarısını ve iş verimini artırırken bilgi, beceri ve yeteneklerinin gelişmesine de yardımcı olmaktadır (Yetiş,2008).

Eğitsel boş zamanı değerlendirme etkinlikleri genç insanların sanat, kültür, bilim ve teknoloji gelişmelerine etkin katılımlarını sağlar ve yaratıcılıklarını geliştirmelerini cesaretlendirir (Kılbaş, 2000).

Günlük yaşantımız içinde, çalışma ve diğer etkinliklerimizin sıkıcı ve kendini tekrarlayan çabalara dönüşmesi, boş zaman değerlendirme etkinliklerini yaşamımızın önemli bir parçası ve bir yenilenme aracı haline getirmiştir (Balcı, Demirtaş, Ersöz, Gürbüz, ve İlhan, 2002).

Boş zaman değerlendirme bireyden bireye, toplumdan topluma değişmektedir. Her birey boş zaman değerlendirme biçiminin nasıl olacağına kendisi karar verir. Ancak verilen her kararda kişinin çevresinin etkili olduğu da bir gerçektir. Bireylerin boş zamanlarını değerlendirme yolları ailelerinden ve çevrelerinden öğrendikleri ile biçim alır diyebiliriz (Can, 2010).

Eğitimde zorunluluk, boş zamanlarda ise gönüllülük ve bireysel seçim esastır. Öğretim yöntemi öğretmen öğrenci biçiminde olmayıp, önder-birey (genç ya da yetişkin) biçimindedir. Boş zamanları değerlendirme, eğitimin tamamlayıcı bir parçasıdır (Özkaptan, 2007).

Çalık ve diğerlerine (2004) göre; boş zamanı iki tarafı keskin bir kılıca benzetmek mümkündür. Olumlu kullanılırsa kişisel ve toplumsal gelişim, olumsuz kullanılırsa bunalım, başıbozukluk gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Toplum yaşamında boş zamanın giderek artması, yetişkinler eğitiminin önem ve kapsamına yeni bir boyut getirmiş, boş zamanın dinlenme ve eğlenmenin yanı sıra öğ-

renme amaçları içinde kullanılması olanağını sağlamıştır. Bu gün artık boş zamanı değerlendirme bir eğitim konusu olmuştur (Can, 2010).

Durmazedier, boş zamanın 3 temel fonksiyonundan bahsetmektedir. 3D (delessement, divertissement, developpement) olarak da adlandırılan bu fonksiyonlar; dinlenme veya kendini bırakma, eğlenme ve kendini gerçekleştirme veya gelişimdir.

- **Dinlenme (kendini bırakma) fonksiyonu:** Yeniden elde etme veya iş sonrası stres ve yorgunluk atma ile bedensel aşınmaları ve sinir gerilimlerini kaldıran bir fonksiyon üstlenmiştir.
- **Eğlenme fonksiyonu:** Can sıkıntısını yok eden veya sıkıntı sonrası eğlenme ve rahatlamayı ifade eden, yarışmanın oyun zevkine ağır basmadığı, tüm spor uğraşları ile diğer etkinlikleri ister gayretli, ister pasif olsun günlük ihtiyaçların gerektirmediği bazı aktivite tiplerine katılım fırsatı sağlar.
- **Gelişim (kendini geliştirme) fonksiyonu:** İnsan düşüncesini, günlük eylemlerin otomatizminden kurtaran, daha geniş sosyal katılıma zemin hazırlayan ve insanın kişiliğini geliştirmesine ve göstermesine eğilimli olan çıkarıcı olmayan faaliyetleri içerir (Karataş, 2006).

Ülkemizde okullarda bilinçli ve ayrı bir boş zaman eğitimi önem verildiğinden söz edilemez. Oysaki eğitimin genel amaçları arasında bireyin serbest zamanını iyi bir biçimde değerlendirmesi için okula sorumluluklar yüklenmiştir. Fakat gerekli müfredat yani içerik verilemediği için uygulamada bu amaç pek sağlıklı gerçekleşmemiştir (Aybek, 2007).

2.2.3. Boş Zamanların Değerlendirilebileceği Bazı Faaliyetler

- a. Kitap okumak.
- b. Gazete, dergi vb. güncel yayınları okumak.
- c. Ev işleri ile uğraşmak, bazı tamiratlar, evin bakımı, ebeveynlere yardım vb.
- d. Radyo ve tv izlemek.
- e. Spor faaliyetleri ile uğraşmak.
- f. Tiyatro ve sinemaya gitmek.
- g. Temiz havası olan yerlerde kır gezileri, yürüyüşler yapmak.
- h. Sanatsal faaliyetlerle uğraşmak (Resim İş yapmak vb.).
- i. Zekâ oyunları oynamak (Kırkpınar, 2004).

2.2.4. Boş Zaman Faaliyetlerinin Sınıflandırılması

Boş zaman etkinliklerinin tercih nedenlerinin sıralanabilmesi amacıyla, Pierce (1980) tarafından çeşitli doyum ölçütleri oluşturulmuştur. Bunların bazıları, dostluk, dinlenme-rahatlama, başarı, güç, üstünlük, coşku, yenilik, entelektüellik, hoşsohbetlilik, zamanı değerlendirme, yapıcılık olarak sıralanmaktadır (Balcı vd., 2002).

Boş zaman etkinliklerini sınıflama eğilimi ilk kez Lynd tarafından Amerika’da “Middletown” çalışması ile başlamıştır. Toplumbilimciler tarafından çeşitli uyarlamalarla benimsenen ve kullanılan bir sınıflandırma biçiminde Lynd, boş zaman etkinliklerini;

- a. Geleneksel boş zaman uğraşları (konferanslar, okuma, müzik, sanatsal uğraşlar),
- b. Teknolojinin ilerlemesiyle ortaya çıkan modern uğraşlar (otomobiller, radyo, tv, sinema gibi),
- c. Örgütsel boş zaman uğraşları (gruplar, kulüpler gibi) olarak ayırmıştır (Köktaş, 2003).

1960’larda, bu çerçeveden yararlanılarak boş zaman uğraşlarının içeriği, ortaya çıkış şekline göre sınıflanmıştır. Buna göre, boş zaman uğraşları; aile yaşamı, sosyal-fiziki çevre gibi geleneksel kültürden; konferanslar, halk eğitim merkezleri gibi insan kültüründen veya radyo, sinema, yazılı basın gibi “kitle kültüründen” etkilenmektedir. Oldukça ilginç karşılanan bu ilk sınıflandırmalardan sonra daha sistematik bir sınıflamaya gidilmiştir.

Kaplan bir öncekinden daha farklı bir yaklaşımla boş zaman aktivitelerini altı gruba ayırmıştır.

- Sosyabilite,
- Arkadaşlık,
- Oyun,
- Sanatlar,
- Keşfetme,
- Hareketsizlik (Köktaş, 2003).

Yetiş (2008) ise şu şekilde sınıflandırmıştır:

Uzun Süreli Boş Zamanlar

- a. Çocukluk dönemi boş zamanları,
- b. Yıllık izinler,
- c. Emeklilik dönemi boş zamanları

Kısa Süreli Boş Zamanlar

- a. İşgünlerinin sonunda boş zamanlar, akşamüstü ve akşamları boş zamanlar,
- b. Hafta sonları,
- c. Kısa süreli tatiller diye değerlendirebiliriz.

2.2.5. Boş Zamanı Değerlendirmenin Bireye Sağladığı Yararlar

- a. Boş zaman değerlendirme yoluyla bireyin iş yorgunluğunu atma fırsatı bulduğu belirlenmiştir. İş zorunluluklarla dolu bir uğraş ve düzen olduğu için insanın doğal ritmini bozmaktadır. Zorunluluk olmaksızın, özgürce seçilen uğraşlar, insanın çalışma yaşamını stres ve yorgunluklardan uzaklaştırır.
- b. Boş zaman değerlendirme toplumun onaylamadığı, hoş görmediği türde de olsa, eğlenme yolu ile bireye yenedünyalar açabilmektedir. Toplumsal fonksiyonel ve normatif koşulların sınırlarını aşabilmektedir.
- c. Boş zaman değerlendirme sosyal kurumların bireyi zorla içine soktuğu monoton veya tekdüze programlardan, kalıp düşüncelerden uzaklaştırma; kendini aşma; yaratıcılığını kullanma fırsatı vermektedir (Köktaş, 2003).

2.2.6. Aile ve Boş Zaman

Boş zamanın değerli olarak kullanılması evde başlar. Fakat aile, boş zaman değerlendirme faaliyetlerini sistematik olarak öğretmez. Rastlantısal ve dağınık olarak bireylerine öğretmeye çalışır. Bir ailenin, bireylerine öğretimde bulunacağı boş zaman değerlendirme faaliyetleri, genellikle o ailenin ekonomik düzeyine bağlıdır. Ülkemizde çocuğun hangi eylemi seçeceği, genellikle aileyi oluşturan kişilerin ortak dileklerine bağlı olmakla birlikte, kısmen de anne veya babanın yetkeli olarak karışması biçiminde oluşmaktadır. Bununla birlikte, kentsel alanlarda bireyin faaliyetleri özgür olarak seçişi yaygınlık kazanmaktadır (Tezcan, 1977).

Aile, bireyin boş zaman değerlendirme rolünü sergilemeyi öğrendiği ve paylaştığı ilk ortamdır. Bireyin boş zamanı değerlendirme konusunda sahip olduğu tutum ve davranışlar, aile içi etkileşim yoluyla edindiği değer ve normlarla belirlenmektedir (Karataş, 2006).

Bir ailenin üyelerine öğreteceği boş zaman değerlendirme çalışmaları, ailenin ekonomik düzeyine, eğitim durumuna, mensup olduğu alt kültür gruplarına göre değişebilmektedir. Sosyo-ekonomik yapı kişileri her yönüyle kuşatan özellikler göstermekte ve bu yönüyle sporun yaygınlaşmasına ve kişilerin branş seçimine önemli katkılar sağlamaktadır (Civil, 2007).

2.2.7. Okul ve Boş zaman

Öğrencilerin serbest zamanlarına yön verilerek, olumlu gelişmeler sağlanması gerekmektedir. Aksi halde, etkili şekilde değerlendirilmeyen, serbest harcanan zaman hem bireye hem de topluma zarar vermektedir (Aytaç, Dündar, Murathan ve Murathan, 2010).

Okul bireyi sadece yaşamı kazanması için eğitmez, aynı zamanda onu hayatta yaşamaya da hazırlar. Bireye yaşamasını öğretmenin yollarından birisi de boş zaman eğitimidir. Okulun boş zaman eğitimi bakımından çeşitli işlevleri aşağıdaki gibi özetlenebilir.

- a. Bireyin değerinin artırılması ve onun yaşamında mutluluğu elde etmesi yönünden ona yardımcı olmak.
- b. Bireyin boş zaman ilgilerini uyandırmak ve onu şevklendirmek, bu konuda tutum ve değer geliştirmek.
- c. Boş zaman becerilerini öğretmek.
- d. Boş zaman değerlendirme olanak ve hizmetleri sağlamak.
- e. Fiziksel kaynakları boş zamanların değerlendirilmesi için geliştirmek ve yararlanmak.
- f. Bireyleri boş zaman liderliği için hazırlamak.
- g. Diğer toplulukların kurumları ile sorumluluklar, ilgiler ve kaynaklar yönünden işbirliğine gitmek (Tezcan,1977).

2.3. Rekreasyon

Eğitim sadece bilgi öğrenmek değil öğrendiklerini uygulamaktır. Rekreasyon faaliyetleri, kişiye uygulayarak öğrenme şansı tanıdığından öğrenmenin kalıcı olmasını sağlar. (Karataş, 2006).

Eğitim ve rekreasyon kesinlikle ayrı düşünülmemelidir. Eğitimin bir parçası olup rekreasyon eğitim amacı olarak kullanılabilir, bu amaç verimliliğin anahtarı olduğu gibi ayrıca kişinin fiziksel, toplumsal ve psikolojik gelişimi için bir taban oluşturur (Kırkpınar, 2004). Rekreasyon eğitiminin amacı, farklılaşmış değerleri ve becerileri olan bir toplum yetiştirmek için kişiyi kapsamlı deneyimlerden geçirmektir (Karataş, 2006).

İyi bir şekilde planlandığı ve sunulduğu zaman, rekreasyon demokratik sosyal yaşantı şekillerini her yaştan insana öğretmenin, vatandaşlık duygusunu ve karakter olgusunu oluşturma, böylece de insan topluluklarını ev sahiplerine, ailelere ve iş

yatırımcılarına özendirerek suç oranını azaltmanın insan kaynaklarını korumanın ve hayat standardını yükseltmenin yollarından birisidir (Ağılönü, Cerit, Kesim, Zorba ve Zorba, 2006).

Rekreasyon ve rekreasyon eğitimi, eğitimin daha etkili ve verimli olmasını sağlarlar. Rekreasyon eğitimi, kişinin boş zamanının akıllı bir şekilde değerlendirilmesi eğitimidir. Kişinin kendini ifade edeceği rekreasyon etkinliklerini seçmesine yardım eden bir eğitimidir. Boş zamanların pasif etkinliklerle veya olumsuz şekilde değerlendirilmesi, birçok sorun oluşturmaktadır (Karataş, 2006).

Rekreasyon, insanların mutlu, sağlıklı ve hayattan zevk alarak yaşamalarını sağlayan, modern teknolojinin ve şehirleşmenin ortaya çıkarttığı kalabalık, kirlilik ve diğer sorunların yarattığı, bedensel ve moral çöküntülerini ortadan kaldıracak önemli bir eğitim konusudur (Özkaptan, 2007). Rekreatif etkinliklerin kişilerin sorunlarından kurtularak, boşalmalarını sağladığı kabul edilmektedir. Çeşitli baskılarla bunalıma giren, yanlış eğilimlere sapan, okula ve topluma yabancılaşan bireylerin tekrar kazanılması, aslında hiç kaybedilmemesi rekreasyon eğitimi ile gerçekleşecektir (Arslan, 1996).

Rekreatif etkinliklerde günlük, hafta sonları, yıllık izinler ve daha uzun tatiller ile emeklilik gibi dönemlerde birçok alanda yapılan ve çok çeşitliliği olan aktiviteler söz konusudur. Bu aktiviteler insanların ayrı ayrı amaç ve istekleri doğrultusunda anlam kazanmaktadır. Bu özellikler rekreasyonun kesin bir tanımının yapılmasını zorlaştırmıştır (Can ve Pepe, 2003).

Ağılönü ve diğerlerine (2006) göre; rekreasyon, insanların serbest zamanlarında eğlence, dinlence amaçlı ve tatmin motivasyonları ile gönüllü katıldıkları faaliyetlerdir.

İnsanın yoğun çalışma yükü rutin hayat tarzı veya olumsuz çevresel etkilerden tehlikeye giren veya olumsuz etkilerden bedeni ve ruhi sağlığını tekrar elde etmek korumak ve devam ettirmek aynı zamanda zevk ve haz almak amacıyla, kişisel doyum sağlamak, tamamen çalışma ve zorunlu ihtiyaçları için ayrılan zaman dışında kalan bağımsız ve bağlantısız boş zaman içinde, isteğe bağlı ve gönüllü olarak ferdi veya grup içinde seçerek yaptığı etkinliklere rekreasyon denir (Mamak ve Pepe, 2002).

Rekreasyona duyulan ihtiyacın gerekçeleri, kişinin fiziksel gelişimi, ruh sağlığı, bireyin sosyalleşmesi, kişisel beceri ve yeteneğin gelişmesi, yaratıcı gücün artması, çalışma başarısı ve iş verimliliğinin yükselmesi, insanı mutlu etmesi, toplumda dayanışma ve bütünleşmenin sağlanmasına, demokratik toplumun yaratılmasına, fiziksel gücün yenilenmesi, rutin hayattan uzaklaşma, yeni insanlarla tanışma, monotonluktan kurtulma gibi daha birçok özellik sıralanabilir (Aybek, 2007).

Sağlıklı yaşamak ve verimli çalışmak dileğinin yerine getirilmesi, olumsuz çevre koşulları nedeniyle oluşan sıkıntı ve stresin atılarak vücut bütünlüğüne kavuşulması için yapılan planlı faaliyetler olarak da görülmektedir (Balcı ve İlhan, 2004).

Milletlerarası Boş Zaman İnceleme Grubu "bireyin mesleki, ailevi, toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra, bağımsız iradesi ile girişebileceği bir seri dinlenme, eğlenme, bilgisini zenginleştirme uğraşısıdır" biçiminde bir tanımı benimsemiştir (Arslan, 1996).

Rekreasyon gençlerin serbest zaman faaliyetlerine sistemli olarak katılması onların sosyalleşmesi için önemli bir unsurdur. Sosyalleşme gencin kişisel ve toplumsal varlık olarak yetiştiği kişiliğini kazandığı süreçtir. Kurumlar veya sosyal kuruluşlar tarafından yapılan rekreasyon faaliyetlerinde kişi sadece seçme özgürlüğü ve eğlenmesi ile değil aynı zamanda sosyal olarak kabul edilmesi ahlaki olarak güçlü değerlere ulaşması, bireylerin ve toplumun iyi ve sağlıklı olabilmesi için önemli katkılar sağlandığı ortamları yaratır (Esen, 2010).

Güngörmüş ve Yetim'e (2006) göre; boş zamanda ve tek başına, grupla, araçlı, araçsız, açık veya kapalı alanlarda, kent içi veya kent dışında, bir organizasyon içinde veya dışında zorunlu olmadan seçilen zevk ve neşe verici her türlü etkinliklere rekreasyon denilmektedir. Etkinlikler genellikle, kendisi dışında bir ödülü bulunmayan, dıştan gelen bir zorlamayla değil, içten gelen bir istekle yapılmaktadır.

2.3.1. Rekreasyon Faaliyetlerinin Gruplandırılması

Türkiye'de direkt olarak rekreasyon eğitimi adı altında ve bu amaçlara yönelik olmasa da, birtakım uygulamalara rastlanmaktadır. Bu uygulamalar:

- Resmi müfredata alınan rekreatif amaçlı dersler,
- Eğitsel kollar,
- Ders dışı etkinlikler şeklinde kendini göstermektedir (Arslan, 1996).

Her geçen gün yeni rekreatif etkinlikler gündeme gelmekle beraber, söz konusu faaliyetler bazı temel etkinlik alanları altında toplanabilir. Dumazedier, rekreatif etkinlikleri şu şekilde gruplandırmıştır:

- a. Sanatsal (sinema, edebiyat, tiyatro, müzik, resim iş, fotoğraf, vb.),
- b. Entelektüel (kitap, konferanslar, radyo, TV, vb.),
- c. Sosyal (aile, partiler, toplantılar, vb.),
- d. Pratik (bahçecilik, el sanatları, el işleri, vb.),
- e. Fiziki (spor, yürüyüş, avcılık, balıkçılık, vb.) etkinlikler (Balcı vd., 2002).

2.3.2. Rekreasyon Faaliyetlerinin Özellikleri

Rekreasyon etkinlikleri toplumdan topluma ve bireylerin gereksinimlerine göre sürekli bir değişim içerisinde. Toplumsal ya da bireysel bir işlevi yüklenen rekreasyon etkinlikleri, toplumun ve bireyin sosyo-ekonomik değişkenleri ile etkileşim içerisinde. Öncelikle sosyo-ekonomik etkenlere daha sonra ise yaş, cinsiyet gibi değişkenlere özgü özelliklere sahiptir. Bireyin rekreasyon etkinliklerine katılımı toplumsal değer yargılarından da etkilenir. Toplumsal ya da bireysel işlevleri yüklenen rekreasyonun özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Kişiler bu faaliyetlere kendi istek ve iradeleri ile katılır, gönüllülük esastır.
- Bu faaliyetlere katılmak, kişiye doyum ve zevk sağlar.
- Esnektir.
- Evrenseldir.
- Kişilere göre bir değeri, ciddiyeti ve amacı vardır.
- Bu tür etkinlikleri fiziksel, zihinsel, toplumsal ve duygusal nitelikte olabilir.
- Bu faaliyetler ikincilik ürünlere sahiptir, bireylere kişilik özellikleri kazandırır.
- Tamamen özgür bir zaman dilimi içinde gerçekleştirilir (Filiz, Şimşek, Terekli ve Yalız, 2002).

Gönüllü katılımın söz konusu olması ve katılımcının istek ve zevklerine seslenmesinden dolayı kişi normal işinde daha verimli olacak ve iş verimi artacaktır. Öğrencilerin rekreasyona katılımı ise dersteki başarılarının artmasını sağlayacaktır. Ders dışı etkinlikleri yürüten sosyal kulüpler bunun en önemli aracıdır. Profesyonel sporlar katılımcısı için rekreasyon olarak kabul edilemez çünkü; yapan kişi spora hayatını sürdürebileceği iş olarak bakmaktadır. Ancak seyirci için “pasif rekreasyon” söz konusudur (Özkaptan, 2007).

2.3.3. Rekreasyon Eğitiminin Kişiye Kazandırdıkları

Afyon ve diğerlerine (2000) göre; rekreasyon boş zamanları değerlendirme, kişiyi zorunlu iş ve etkinliklerden sonra yenileyen, dinlendiren ve gönüllü olarak yapılan faaliyetler olarak tanımlanırken; rekreasyona duyulan ihtiyaç, rekreasyon faaliyetlerinin kişisel ve toplumsal olarak sağladığı faydalardan ileri gelmektedir.

- a. İnsanların dinlenme ve eğlenme gereksinimleri serbest zaman değerlendirmesiyle karşılanarak onların hayata bağları güçlendirilir ve mutlu olurlar.

- b.** Kendini ifade etme gereksinimi; kişide sağlıklı bir kişilik geliştirmiş olur. Toplumda temel amaçlardan biri sağlıklı kişiliktir.
- c.** Keşfetme ihtiyacına cevap verir. Yeni bir roman yazmak, Resim İş yapmak gibi
- d.** Macera ve yeni tecrübeler edinme
- e.** Arkadaşlık Gereksinimi; insanların birlikte olmak, arkadaşlık kurma, toplumsal ilişkiler ve işbirliği yapmaya yönelik gereksinimlerini karşılar. Özellikle takım oyunları birlik ruhunu geliştirir.
- f.** Yarışmalı oyunlar sağlam karakter gelişimini sağlar.
- g.** Fiziksel Sağlamlık; serbest zaman etkinlikleri çocuğa motor gelişimi ve daha iyi koordinasyon için fırsat sağlar. Bütün vücudunu tam olarak kullanır. Paten, yüzme, kayak, atletizm gibi sportif etkinlikler kişiye fiziksel enerjisini dışarıya çıkartan doyum sağlayıcı neşe ve sağlıklı olma duygusu veren etkinlikler arasındadır. Çeşitli danslar, koordinasyon, denge ve vücudun denetimini sağlayan etkinliklerdir.
- h.** Zihinsel Güçleri Kullanma; forum, münazara, tartışma grupları, satranç, doğa incelemeleri, yazı yazmak, beste yapmak, şarkı söylemek, briç oynamak teknikle beraber aynı zamanda bir de zekâ işidir.
- i.** Hizmet Duygusu; grup liderinin grubun gelişmesi karşısında hizmetten doğan duygu yoluyla mutlu olur. Bir bahçıvanın yetiştirdiği çiçeklerin onu mutlu etmesi de bunun gibi bir şeydir.
- j.** Dinlenme; heyecanlı ve sıkıntılı, güçlüklerle geçmiş bir günün sonunda hoşagiden bir rekreatif faaliyet (tv izlemek, kitap okumak, sinema, tiyatro, spor yapmak v.s.) kişiyi dinlendirir. Dinlenme fiziksel, zihinsel ve ruhsal yönde olabilir.
- k.** Güzellikten Hoşlanma; rekreatif etkinlikler ve doğru bir rekreasyon eğitimi kişinin güzelliklerden hoşlanmayı öğrenmesini sağlar (manzara güzelliği, el sanatları, şiir, güzel bir mimari eserden etkilenme v.b.) (Özkaptan, 2007).

İyi bir şekilde planlandığı ve sunulduğu zaman, rekreasyon demokratik sosyal yaşantı şekillerini her yaştan insana öğretmenin, vatandaşlık duygusunu ve karakter olgusunu oluşturma, böylece de insan topluluklarını ev sahiplerine, ailelere ve iş yatırımcılarına özendirerek suç oranını azaltmanın insan kaynaklarını korumanın ve hayat standardını yükseltmenin yollarından birisidir (Balcı ve İlhan, 2004).

2.3.4. Okul ve Rekreasyon

Okulun görevleri aslında eğitimin; sosyal (insanı sosyalleştirmek, kültürü korumak ve geliştirmek), politik (yetişen insanın toplumdaki devlet sistemine bağlılık göstermesi) ve ekonomik (ekonominin beyin gücü ve insan gücü ihtiyacını karşılamak) görevleri ile aynıdır. Okulların fonksiyonları, rekreasyon kuruluşlarının amaç ve fonksiyonlarıyla paralellik göstermektedir. Burada, okullar rekreasyon eğitimi verecek ve rekreasyon lideri yetiştirecek önemli kuruluşlardır (Arslan, 1996).

Sosyal bir kurum olarak okul, bireyin aileden sonra kişilik gelişimini sürdürdüğü bir yapı olarak son derece stratejik ve önemlidir. Bu nedenle de okulun asıl işlevleri arasında bireyin sosyalleştirilmesi ve kültürlenmesi gelmektedir. Okulun varoluş amaçlarından biri de öğrenciyi sosyal yönden geliştirmektir. Böyle bir amacın gerçekleştirilebilmesi için fiziksel ortam da dâhil olmak üzere okulun tüm öğeleri ile birlikte çağdaş bir yapıya kavuşturulması gerekir (Yaman, 2011).

Eğitim kurumlarında yapılan rekreatif faaliyetler öğrencilerin güvenliğine ve hayatta kalmasına katkıda bulunarak, hayattan zevk ve doyum almasını sağlamaktadır. Özellikle gençler için bu derece önemli olan rekreatif etkinliklerin yaygınlaştırılıp benimsetilmesi için ülkemizde Hükümet programlarında, kanun ve yasalarda yer aldığını görüyoruz (Mamak ve Pepe, 2002).

Okul ve rekreasyon çok yakın bir ilişki içerisindedir. Okul bir taraftan öğrencilerini, personelini, programlarını ve uygulamalarını rekreasyon kurallarına göre ayarlamak zorunluluğunu taşıırken diğer taraftan genel eğitim amaçlarını gerçekleştirme sorumluluğunu taşımaktadır. Ancak okullar çoğunlukla öğretimle ilgilenmektedirler. Eğitim ihmal edilmektedir (Aybek, 2007).

Günümüzde rekreasyona olan ilgi, onun eğitim potansiyelinde fiziki ve ruhsal sağlığa, becerilere, sosyal ve toplumsal niteliklere ayrıca çalışma verimine olan olumlu katkısının gücünde toplanmaktadır. Bu güç okulların rekreasyon eğitimine ağırlıklı olarak yönelme gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Okullar, öğrencilere bunu boş zamanı olumlu ve etkin bir biçimde kullanabilmek ve rekreatif etkinliklerin genel eğitimi desteklemesi ve bu amaçla kullanılması şeklinde vermek durumundadırlar (Aybek, 2007).

Okul çağından önce, hiçbir zorunluluğu olmadan gönlünce oyun oynayan, vaktini istediği gibi geçiren çocuk, artık zamanını okula göre ayarlamak mecburiyetindedir. Okul, çocuğun ailesinden sonra rekreasyon eğitimini alabileceği en önemli kurumdur. Herkesin anne ve babası, eğitilmiş olmayabilir, fakat herkesin

öğretmeni eğitilidir. Hayatının önemli bir kısmını okulda geçirecek olan kişinin burada öğrendikleri kalıcı olacak ve bundan sonraki hayatını etkileyecektir. Eğitimde amaçların gerçekleştirilmesi eğitimin yanı sıra boş zaman değerlendirme faaliyetlerinin okul tarafından en iyi şekilde uygulamaya konulmasıyla gerçekleşir (Karataş, 2006).

Okulların fonksiyonları, zaman içerisinde büyük değişikliklere uğramış, günümüzde de bu süreç devam etmektedir. İlk dönemlerde, okulda sadece öğretmen öğrenci ilişkisi varken, zamanla matbaanın ve diğer teknik araçların (film, radyo, TV, bilgisayar ve diğer araç gereçler) hizmete sokulması bu ilişkiyi; eğitimin tek ögesinin öğretmen olmadığını ve diğer faktörlerle de eğitimin büyük ölçüde gerçekleştiğini ortaya koymuştur. Burada, öğretmenin azalması, gelişen teknolojiyi emrine alarak daha da artmıştır. Okulun, değişen bu fonksiyon süreci içerisinde, rekreasyon eğitimi önemli bir yer tutmaktadır. (Kırkpınar, 2004).

Bu anlamda okullar genel olarak rekreasyon konusunda beş temel sorumluluk ortaya koyarlar:

- Okullar, genç öğrencilerin eğitiminden zevk alabilecekleri resim iş, müzik, beden eğitimi, sanat gibi rekreatif yolları eğitimin hizmetine sokarak zevkli bir eğitim verirler.
- Okullar, eğitim ve rekreasyon arasındaki ilişkiyi en yüksek düzeyde tutarlar.
- Okullar, eğitim programlarıyla rekreasyon programlarını birlikte geliştirirler.
- Okullar çevre insanlarının da imkanlarını rekreasyon alanında teşvik ederler.
- Okullar rekreasyonun yararlarını çevre insanlarına anlatabilirler (Esen, 2010).

Okulların rekreasyon amacıyla kullanılması da düşünülmektedir. Okulların rekreasyon amacıyla kullanılması konusunda biri olumlu, diğeri olumsuz olmak üzere iki görüş vardır (Karataş, 2006). Bu konuda olumlu düşünenlerin dayanakları şunlardır:

- Okullar, rekreatif ortamın oluşturulmasını sağlayıcı araç-gereç ve tesislere sahiptir.
- Okullar rekreasyon eğitiminin gerçekleşeceği alanları destekleyebilecek güce sahiptir.
- Okul, belirli bir nüfusun toplandığı bölgelerde, herkesin kolayca ulaşabileceği uzaklıktaki bir merkezdir.
- Okul, bulunduğu çevrenin insanların ihtiyaçlarını karşılamak sorumluluğu taşır.

- Okul, insanlarla doğrudan ve belirli dönemlerde zorunlu olarak temas içindedir. Bu özelliği ile bireyleri kolayca rekreasyon etkinlikleri içine çekebilme şansına sahiptir.
- Okul ve rekreasyonun amaçlarında paralellik olması, ikisinin birleşmesini kolaylaştırır.
- Öğretmenler yeniden eğitilerek her iki alana da hizmet edebilirler (Arslan, 1996).

Okulların rekreasyon amacıyla kullanılması konusunda olumsuz düşünenlerin gerekçeleri ise şunlardır:

- Okulların asıl görevi entelektüel eğitimidir. Rekreasyon eğitimi bunu engelleyeceğinden okullar rekreasyon eğitimi için uygun yerler değildirler.
- Okullar vermeye çalıştıkları eğitim sebebiyle ağır yük altındadırlar, bir de bunun üzerine rekreasyon ağırlığı yüklenirse okullar bu yükü kaldıramaz.
- Öğretmenleri rekreasyon eğitimine yönlendirecek maaş ve ücret gibi teşvikler yetersizdir.
- Eğitime ancak yeterli gelen okul araç-gereç ve tesisleri rekreasyon gibi yeni fonksiyon için kullanılmamalıdır. Ayrıca bunun kontrolünü yapmak da zor olacaktır.
- Okullar fiziki ve anlayış olarak formal eğitim için organize edilmişlerdir, rekreasyon için bu organizasyon uygun değildir.
- Okul imkânlarının rekreasyon için kullanılması bu kaynakların eksilmesine, telafi edilememesine ve dolayısıyla eğitimin aksamasına neden olacaktır (Karataş, 2006).

Rekreasyon konularında hem teorik hem de uygulamalı konularda öğrencilere yol gösterecek rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin okullarda yerleştirilmesi de öğrencilerin olumlu rekreatif alışkanlıklar kazanmasına faydalı olacaktır. Bu hizmetler ile öğrencilerin ilgilerine, yeteneklerine, yaş gruplarına, pedagojik ve fiziksel gelişim durumlarına uygun faaliyetlere katılmaları sağlanabilir. Rekreasyon ve rekreasyon eğitiminin en kısa sürede, ne şekilde ne isimde olursa olsun eğitim sistemimizde hak ettiği yeri alması gerekmektedir. Ancak, bu şekilde geleceğe güvenle ve umutla bakan, kendi ayakları üzerinde yardımsız durabilen kişilerden oluşan, ruhen ve bedenen sağlam, fikrinde ve davranışlarında hür, neyi niçin yaptığını bilen bir toplum yaratmak mümkün olacaktır (Karataş, 2006).

2.4. Ders Dışı Etkinlik

Ders dışı etkinlikler; ders saatleri dışında ya da bu amaçla düzenlenen belirli zamanlarda öğrencilerin kendi istekleriyle, okul yönetiminin rehberlik ve denetimi altında yaptıkları ödevlerdir. (Acet vd., 2000).

Ders dışı etkinlikler; öğrencilerin zorunlu olarak katıldıkları ve önceden belirlenmiş müfredat içeren derslerin dışında, tamamen kendi arzu ve tercihleri istikametinde katıldıkları her türlü spor, resim iş, tiyatro, edebiyat gibi faaliyetleri kapsamaktadır (Civil, 2007).

Ders dışı etkinlikler eğitim bütünlüğü içinde ancak öğrencilerin serbest zamanlarında katıldıkları aktivitelerdir. Okullarda öğrencilerin serbest zamanlarını değerlendirmeleri amacıyla ders dışı eğitim çalışmaları genelgesinde düzenlenebilecek etkinlikler; izcilik, beden eğitimi ve spor çalışmaları, halk oyunları ve güzel sanatlar olarak belirlenmiştir. Beden eğitimi ve spor çalışmaları başlığı altında da öğrenciler çeşitli dallarda spor takımlarına dâhil olmakta ve bu etkinlikler yarışmalara hazırlık ve katılım şeklinde yürütülmektedir (Tepeköylü ve Yüksel, 2010).

Başka bir ifadeyle, ders dışı eğitim-öğretim etkinlikleri, öğrencinin zamanını kendisi planlayarak bilgi, beceri ve tutum alanlarında, ilgi ve istidadı doğrultusunda büyüme ve gelişmesini, ders dışında, kendi kendine ve gücü oranında gerçekleştirme ve disipline etme etkinlikleridir (Köse, 2003).

Klasik öğretim anlayışında, ders dışı etkinlikler denilince, derslerdeki veya dersler arasındaki eğitim-öğretimin eksik kalan yönlerini tamamlamak amacıyla oluşturulmuş akademik, pratik ve hayati değerdeki eğitsel öğrenci etkinlikleri akla gelmektedir. Bu anlayışa göre ders dışı etkinlikler, derslerde kazandırılması gereken eksik davranışları tamamlamayı amaçlayan etkinlikler olarak görülmektedir. Ancak günümüzde ders dışı etkinlikler, geniş kapsamlı, çok amaçlı ve ders içi etkinliklerle birlikte yürütülen etkinliklerdir Bireyin eğitimi, sınıf ve okulda olduğu kadar, okul dışı etkinlikler yoluyla da gerçekleşebilmektedir. Planlı ve düzenli yapılan bu etkinlikler, öğrencinin yeni ve istenilen davranışlar edinmesine yardımcı olabilmektedir. Yani, öğrencinin ders ve okul dışı yaşamı kontrol altına alındığı takdirde, istenilen davranışları kazanması ve eğitimin amaçlarına ulaşılması daha kolay olacaktır (Köse, 2003).

Okulun eğitsel işlevi artırılarak sosyal ve kültürel eğitime ağırlık vermek öğrencide ileri davranış modelleri oluşturmanın en önemli yoludur. Ders dışı eğitim etkinlikleriyle öğrencilerde ifade ve beceri yönünden gelişme sağlamasına uygun ortamı

hazırlamanın en etkili yolu onların etkinliklerinde görev almalarını sağlamaktır (Yüksel, 2001).

Okuldaki ders dışı uygulamalar, sınıf içi öğretimi tamamlayan en kuvvetli etmenlerdir ve ABD, Fransa ve Belçika gibi ülkelerde bu gibi faaliyetler Bilim Kulüpleri tarafından organize edilmektedir. Bu kulüpler, öğrencilerin kişisel yetenek ve eğilimlerinin ortaya çıkmasına yardım etmek ve kendilerinin fen ve bilimsel faaliyetlere karşı ilgilerini artırmaktadır (Karaküçük, 1999).

Ülkemiz eğitim sisteminde henüz ders dışı etkinlikler kavramı tam olarak netleşmemiş, kapsamı, amaçları ve etkinlik alanları tam olarak belirlenememiştir. Gerçi, gelişmiş ülkelerde de, kavram olarak farklı adlarla anılmaktadır. "Program dışı etkinlikler (Extracurricular Activities)", "ders veya sınıf dışı etkinlikler (Out of Class Activities)", "program çalışmalarıyla birlikte yürüyen veya onları tamamlayan etkinlikler (Curricular Activities and Allied Activities)", "ortak program etkinlikleri (Co-Curricular Activities)", "okul-hayat etkinlikleri (School-Life Activities)" gibi kavramlarla ifade edilmektedir. Ülkemizde de, eğitsel faaliyetler, eğitsel kol faaliyetleri, ders dışı etkinlikler gibi adlarla anılmaktadır. Ancak ne eğitsel faaliyetler, ne de eğitsel kol faaliyetleri kavramları, kapsam olarak ders dışı etkinlikler kavramının karşılığı değildir (Köse, 2003).

Amerika'da ders dışı faaliyetler konusu çok önemlidir ve ders dışı faaliyetlerin amacı çocuğun tam potansiyelini kullanabileceği bir eğitim ortamı ve iklimi içerisinde sadece kitap kurdu olarak mutlu olamayacağı düşüncesiyle, yetiştirilmesine katkıda bulunmak şeklinde belirlenmiştir. Bunun için yaygın spor faaliyetleri, müzik, resim iş, tiyatro, folklor, çevre etkinlikleri, bilimsel çalışmalar gibi birçok aktivite gerçekleştirilmektedir. Fakat faaliyetlere katılabilmek ön şart olarak akademik başarının belli bir düzeyin üstünde olması aranmakta, bu akademik başarı istenen düzeyin altında ise, öğrenci istediği faaliyetlere katılamamaktadır. Bu ön şart bütün eğitim kademelerinde geçerlidir (Özkaptan, 2007).

Ders dışı faaliyetlerin başarılı olması "Okul Yöneticiliğinin Esasları" adlı kitabın yazarı W.G. Reeder'e göre, örgüt, yönetim ve denetim ilkelerinden bir kısmının gereği gibi uygulanmasına da bağlıdır. Bunlar şunlardır:

- a. Ders dışı her türlü faaliyet okul tarafından denetlenmeli ve disipline bağlı olmalıdır.
- b. Girişilecek her faaliyet, okul müdürü veya başka bir okul yöneticisi tarafından uygun görülmelidir.

- c. Her faaliyet, katılanlara toplumsal, ahlaki, vatandaşlıkla ilgili ve başka yararlar sağlamalıdır.
- d. Okul müdürü, okulun yönetiminden sorumlu olduğuna göre, herhangi bir kuruluşun bir önerisini kabul etmemek yetkisine sahiptir.
- e. Bir okulda girişilen faaliyet sayısı ve türü, okulun ihtiyaçları ile öğrenci sayısına bağlı olmalıdır.
- f. Ders dışı faaliyetler programının uygulanması, birdenbire olmamalı zamanla geliştirilmelidir.
- g. Bir sömestr veya ders yılı, bir öğrencinin katılabileceği faaliyet sayısı, o öğrencinin ihtiyaçlarına uymalıdır.
- h. Gerek öğretim programı, gerekse ders dışı faaliyetler bakımından her öğrencinin iyi bir biçimde gelişmesi için öğrencilere okul programıyla ilgili önerilerde bulunurken her iki faaliyet türü de göz önünde bulundurulmalıdır.
- i. Her faaliyet yapılabildiği kadar çok sayıda öğrencinin katılması istendiğine göre, faaliyetlerin her türünde demokratik ruh egemen olmalıdır.
- j. Okuldaki ders dışı faaliyetlere üye olarak yalnızca okul öğrencileriyle okul görevlilerinin girmelerine izin verilmelidir. Okulun denetim ve disiplinine bağlı olmayan üyeler bu faaliyetlere katılırlarsa, gerek örgüt, gerekse okul, güç duruma düşebilir.
- k. Okulla ilgili her türlü faaliyetin yapılabileceği yer, yapılabildiği kadar okul binası olmalıdır.
- l. Çatışmaları önlemek ve genel olarak daha iyi bir yönetim sağlamak üzere, faaliyetlerle ilgili toplantılar, kesin olarak programlaştırılmalıdır.
- m. Geniş bir öğrenci kitlesinin katılmasını sağlamak amacıyla, masrafin mümkün olduğu kadar az olmasına dikkat edilmelidir.
- n. Ders dışı faaliyetlerle ilgili bütün para ve hesaplar okul tarafından dikkatli bir biçimde denetlenmelidir (Karslı, 2006).

Okulda etkinliklerin gerçekleştirilmesi idarecilerin ilgi ve destekleriyle öğretmenin istek ve gayretine bağlıdır. Yönetici, ders dışı etkinliklere, hiç değilse, derslere verilen önem kadar, önem vermek gerektiğinin bilincine varmış olmalıdır. Yönetici ve onun yardımcıları, bu konuyu ne kadar benimser, bu konuda ne kadar anlayışlı olursa, başarı oranı da o kadar yüksek olacaktır. Bu nedenle, çalışma ortamını iyi hazırlamak gerekir. Hazırlanan ortamı en iyi biçimde değerlendirmek ve azami yarar sağlamak için öğretmenin yoğun bir çalışma temposu yakalaması gerekir. Mevcut

imkânları kullanarak öğrencilerin edinmeleri gereken bilgi ve kazanmaları amaçlanan becerileri sağlayıcı etkinlikleri, kendi yaratıcılığı ve geliştireceği tekniklerle öğretmenin gerçekleştirmesi gerekmektedir. Öğretmen, öğrencilerin gerek bireysel olarak, gerekse kümece yapacakları etkinliklerde onlara rehberlik yapacaktır (Binbaşıoğlu, 2000).

Aslında eski okul ile yeni okul arasındaki en önemli ayrım da budur. Bu nedenle, öğretmen, ders dışı etkinliklerdeki ödevini, temel ödevlerden saymalıdır. Her öğretmen, rehberliğini yapacağı ders dışı etkinliklere özel bir ilgi duymalıdır. Böyle olmazsa işler bir angarya gibi görülür. Bu çalışmaları yürüten öğretmenlerin önce demokratik tutum ve davranışlar içinde bulunması ve öğrencilerine de bu bakımlardan örnek olması gerekir. Bu bağlamda her öğretmen yaptığı her hareketi, attığı her adımı şuurly yapmak durumundadır. Öğretmenler etkinliklerin bizzat yürütücüsü olmaktan çok öğrencileri yönlendiren, onlara bu çalışmalarında rehberlik eden bir konumda olmalıdır. Özellikle öğretmenin öğrencilerine ve onların görüşlerine değer vermesi ve bunu hissettirmesi, yasaklayıcı tutum yerine ikna edici ve samimi olması öğrencilerde amaçladığı davranış değişikliklerinin çok daha kısa sürede gerçekleşmesini sağlayacaktır. Çünkü böyle davranan öğretmeni öğrenci sevecek, onun istediklerini yapmaktan zevk alacaktır (Binbaşıoğlu, 2000).

2.4.1. Ders Dışı Etkinliğin Önemi

Başkalarının olumlu tepkiler vermesine yol açabilecek ve olumsuz tepkileri önleyebilecek becerilere sahip olmak birey için oldukça önemlidir. İnsanın başkalarıyla etkileşimini mümkün kılacak, sosyal açıdan kabul edilebilir olan davranışlar genel olarak sosyal beceri olarak adlandırılmaktadır. Sosyal beceriler bireyin yaşamında önemli bir role sahiptir, çünkü diğer insanlarla iletişimde bulunmayı kolaylaştırıcı önemli bir özelliktir (Yüksel, 2001).

Günümüzde eğitim, yaşam boyu sürmesi gereken bir özellik kazanmıştır. Eğitim anlayış ve sistemine göre amaçlanan davranışların, okulda kazandırılması hedeflenmiştir. Ancak, ders yükünün fazlalığı, sınıfların kalabalık oluşu, ikili öğretim, materyal, araç-gereç, atölye, laboratuvar, işliklerin, saha ve salonların eksikliği, bilgi birikiminin artması ve uzmanlaşması, ders programlarının yetersizliği ve bireysel farklılıkların belirginleşmesi gibi nedenlerden dolayı okul, çocuğa istenen davranışları kazandırmada yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, eğitim ve öğretim, okulun ve ders saatlerinin dışını kapsamak zorundadır (Pehlivan ve Selçuk, 2005).

Sınıf içerisindeki öğretimde yapay (suni) olarak, çocuğu disiplinleştirmek zoru vardır. Zamanla çocuk bundan bıkar, daha özgür bir ortamda, yine eğitim amaçları doğrultusunda, öğretim yapmak ister. İşte çocuğun veya gencin bu isteğini karşılayacak olan eğitim şekli, ders dışı etkinliklerdir (Binbaşoğlu, 2000).

Günümüzde, ders dışında kalan zamanları yapıcı bir biçimde değerlendirme ile öğrencinin bedensel ve ruhsal sağlığı arasında dolaylı bir ilişki olduğu kuşkusuz herkes tarafından kabul edilen bir olgudur. Hele sanayileşmenin hızlanması kentlerin giderek çoğalması ve yoğunlaşması gibi faktörler ders dışı zamanların önemini giderek artırmıştır (Acet vd., 2000).

Okuldaki dersler her ne kadar öğretim programlarına ve öğrencilerin ilgi, istek ve gereksinimlerine göre yapılsa da, bunların ulaşamadığı noktaların var olduğu kabul edilmektedir. Bu noktalara ulaşmak ve öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına etki edecek davranışların kazandırılması ders dışı etkinliklerle mümkün olabilmektedir (Çılğın, 2007). Bu tür faaliyetler okul sonrası ileri yaşlarda da yönetici nitelikte olumlu etkiler yapmaktadır. Dolayısıyla eğitimin genel amaçlarından önemli bir kısmını da yerine getirmiş olmaktadır (Gündoğdu vd., 2011).

Ders dışı eğitsel etkinlikler, eğitim ve öğretimde temel sistem olan okulun, üretim alt sisteminin önemli bir ayağıdır. Öğretim programları her ne kadar öğrencilerin gereksinimlerine uygun yapılmaya çalışılsa da, öğrencilerin davranışları önceden kurgulanıp kontrol altında olduğundan, özellikle mesleki kişiliklerinin gelişmesi bağlamında edinilen bilgilerin yaşama, kontrol ve gözetim altında aktarılabilme olanağı sağlayan ders dışı eğitsel etkinliklerin, gelecek yaşamın provasının, öğrencinin ders ortamında açığa çıkartamadığı temel amaçlarından önemli bir kısmının gerçekleştirilebildiği yadsınılamaz bir araçtır. Ders dışı eğitsel etkinlikler, okulun sınırlarını aşan ve çevreye ulaşan çalışmalar olduğu için okulu topluma benimsetir (Pehlivan ve Selçuk, 2005).

Selçuk (2006), ders dışı faaliyetlerin önemini şu şekilde sıralamıştır:

- a. Genel eğitimden beklenen amaçların bir kısmı bu yolla gerçekleşir.
- b. Öğrenciye kendini tanıma ve tanıtma fırsatı verir.
- c. Öğrenciyi spora özendirir, spora başlamaya fırsat ve cesaret verir.
- d. Ülke sporu için yetenek seçimi geliştirilmesini sağlar.
- e. Çocuk ve gençlerin bedensel, sosyal ve duygusal gelişmelerine yardımcı olur.
- f. Boş zamanların bu yolla değerlendirilmesini sağlar.
- g. Akademik disiplin ve başarının artmasını sağlar.

2.4.2. Ders Dışı Etkinliklerin Amacı ve Yararları

Ders dışı etkinlikler, eğitimin amaçlarına uygun olarak dersler dışında, okulda ve okul dışında yapılan eğitim ve öğretim çalışmalarının tümünü kapsar (Karslı, 2006). Öğrenci ile ilgili bir etkinlikte öngörülen teknik, yöntem ve stratejiler, çocuğun sadece sınıf içerisinde derse etkin katılımını sağlamaya yönelik değildir. Öğrenci okul dışında da öğrenmeye, araştırmaya, inceleme yapmaya yönlendirilir. Yani ders dışı etkinlikler çocuğun öğrenme adına yaptığı tüm çalışmaları kapsar (Sezen, 2007).

Ders dışı etkinlikler, öğrencilere demokratik yaşamın gerektirdiği tutum ve davranışları kazandırır. Çocuk ve gençlerin eğitimlerine ders içi faaliyetlerin yanı sıra ders dışı eğitsel çalışmaların da yurttaşlık ve demokrasi eğitimindeki rolü büyüktür. Öğrencilerin demokrasi kavramını anlamalarını, demokratik davranış kazanmalarını sağlayacak en önemli çalışma bu faaliyetlerdir. (Karslı, 2006). Ders dışı etkinlikler belirtilen etkililiğinin yanı sıra öğrencilerin liderlik ve yaşam becerilerini geliştirmesine, öğrenmeyi öğrenmesine, bir üst öğrenime devam etmesine ve doğal olarak akademik başarıyı yükseltme gibi işlevleri de bulunabilir. Öğrenciler ilgi duydukları ve yetenekli olduklarına inandıkları ders dışı etkinliği yaparken, onu ileride meslek olarak düşünebilirler. Birçok araştırmaya göre, ders dışı etkinliklere katılan öğrencilerin, akademik başarılarını da yüksek olduğu vurgulanmaktadır (Sezen, 2007).

Ders dışı çalışmalar, toplumun ihtiyaçlarını karşılayıcı, bireylerin yeteneklerini ortaya çıkarıcı ve geliştirici, sorunları doğru çözümleyen, akılcı düşünebilen, tarihsel ve ulusal değerleri benimsetici ve koruyucu, sanayi ötesi toplum olmanın getireceği problemleri çözebilecek nitelikte, başarıma isteği ile dolu ve girişimci insanların yetiştirilmesini amaçlar (Gacar, 2001). Ders dışı etkinliklerin bir amacı da; öğrenciler üzerinde oluşacak olumsuz etkileri önlemek, oluşmaları da düzeltmektir (Çılğın, 2007).

Ders dışı etkinliklerin en önemli görevlerinden birisi, öğrencilerin boş zamanlarını etkili ve verimli bir şekilde kullanmalarına yönelik çalışmalar yapmaktır. Çünkü günümüzde çalışma saatleri giderek azalmaktadır. İnsanın boş zamanını olumlu bir şekilde kullanabilmesi için, bildiği zevk aldığı bir işi yapması gerekir (Sezen, 2007).

Okul yıllarında öğrenme ve kişisel gelişim öğrencinin okul içinde ve dışında akademik ve akademik olmayan etkinliklere katılımıyla gerçekleşir. Öğrenmenin gerçekleşmesi için öğrencinin sınıf dışında da eğitim hedeflerine uygun etkinliklere katılımı desteklenebilir. Ders dışı etkinliklerle öğrenciler; bilişsel bütünlük eleştirel düşünme gibi, bilgi yeterliliği ve bilgiyi uygulamaya geçirme, insancıl yaklaşım, kişisel ve kişilerarası yeterlilik, pratik yeterlilik kazanırlar. Günümüz eğitim anlayışında,

çocuğun gelişiminde sadece akademik başarıya değil, aynı zamanda sosyal, kültürel, sanatsal vb başarıya da önem verilmektedir (Sezen, 2007).

Touton, orta öğretimde ders dışı etkinliklerin amaçlarını şu şekilde ortaya koymuştur:

- Kişinin bedensel güç ve uyumluluğunu geliştirmek,
- Temel bilgileri uygulama fırsatı sağlamak,
- Kişinin ilgi ve tutumlarını keşfetmek,
- Yeteneklerini geliştirmek,
- Kişiyi ekonomik bağımsızlığa ve ileri öğretime hazırlamak,
- Estetik ve dinlendirici etkinliklere yöneltmek,
- En uygun kişisel ve grup yaşamlarını sağlamak (Akgül vd., 2004).

Strang ise bu amaçları;

- ✓ Temel ihtiyaçların doyurulması, değer duygusu ve davranışların kazanılması, bilgi ve becerilerin elde edilmesi,
- ✓ Kişileri incelemek ve onların kendi kendilerini anlamalarına imkân sağlamak,
- ✓ Başkaları ile işbirliği yapmak, yeni alışkanlıklar ve güven kazandırmak,
- ✓ Grup moralini ve ruhunu geliştirmek okul ile ilgili sorunları çözmek, gibi grupla ilgili olmak üzere dört maddede ele alır (Karaküçük, 1999).

Ders dışı etkinliklerin eğitsel değeri üç noktada toplanır:

- a. Klasik yani donmuş eğitim programlarının yetersizliğini gidermek,
- b. Öğrencilerin bedensel ve ruhsal gereksinimlerini, yaşamsal sorunlar üzerinde yaparak ve yaşayarak öğrenmek,
- c. Öğrencilerin kişiliklerini geliştirerek, onların kendi kendilerini ifade etmelerine, sorumluluk ve önderlik gibi iyi niteliklerini geliştirmeye fırsat vermek ve boş zamanlarını iyi geçirmelerini sağlamak (Poyraz, 1999).

Okullar hem eğitim merkezidir, hem de aynı yaş gruplarının bir araya geldikleri yerlerdir. Bu nedenle beden eğitimi ve beden eğitiminin dışında kalan diğer ders dışı etkinlikler müzik, resim iş, tiyatro, drama, şiir dinletisi açısından okullar geniş boyutlu bir kaynaktır (Çılğın, 2007).

Ders dışı etkinlikleri, öğrencinin gelişimi ve eğitimin genel amaçları açısından formal eğitim etkinliklerinden ayırmak mümkün değildir. Bu tür etkinliklerle ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde, böyle bir ayrımın yapılmadığı da açıkça görülmektedir (Köse, 2004).

Eğitim kurumlarında bireyin gelişimine katkıda bulunmak için, eğitsel faaliyetlerin bireyin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmesi gerekir. Eğitsel çalışmalar, öğretim için yapılan dersler gibi eğitim programlarının değerli, vazgeçilmez bir parçasıdır. Okullarda yapılan eğitsel faaliyetler öğrencilerin birlikte çalışma alışkanlığı kazanmalarına, yardımlaşma bilincinin gelişmesine ve sosyalleşmelerine yardımcı olmaktadır (Özgündüz, 2006).

Okullarda, ders dışı etkinliklere katılarak yaşam boyu uygulanabilecek beceriler öğrenilebilecek zaman ve sistem bulunmaktadır. Bir öğrencinin okulda resim iş öğretmeninden resim iş sevgisini, edebiyat öğretmeninden sahne, tartışma gibi toplumda kendini ifade etme ve konuşma sanatını öğrenmesi, müzik öğretmeninden bir enstrüman çalmayı veya şarkı söylemeyi öğrenmesi, coğrafya öğretmeninden ülkesini ve dünyayı gezip görececek tatil yapabilecek yerleri öğrenmesi, yine laboratuvar deneyleri, güzel yazı, grafik, koleksiyonculuk gibi birçok uğraşıya başka öğretmenleriyle yönlendirilmesi mümkündür. Ayrıca öğrenci için çok önemli olan ve uygulanabilmesi daha kolay olabilen beden eğitimi ve spor etkinliklerinin sevdirci ve uygulamacısı beden eğitimi öğretmenleri olacaktır (Karaküçük ve Yetim, 2000).

Vurgulanması gereken konu; çocuğun genel eğitiminde ona kazandırılması istenen birçok (bilişsel, duyuşsal, sosyal ve motorsal) davranışlar, ders dışı etkinliklerle kazandırılabilir. Bu konuda okul yönetimi ve öğretmenlerin bunun bilincinde olmalarıdır. Ders dışı eğitsel etkinlikler, öğrencilere okulda öğrendiklerini günlük yaşamda kullanabilmeleri için bir ön uygulama ortamı da sağlamaktadır (Pehlivan ve Selçuk, 2005).

İlk ve orta öğretimdeki öğrenciler için serbest zamanların değerlendirilmesi kişilik gelişmesi, toplumsal nitelik kazanması, uğraşı ve beceri elde etmeleri bakımından çok önemlidir. Öğrencilerin serbest zamanlarını değerlendirmek için ders dışı etkinlikler, karşılaştıkları sorunları çözmek, üretime, toplum yaşamına etkin biçimde katılmak amacıyla, bireylere gerekli olan bilgiyi vermek, beceriyi kazandırmak, yetenekleri geliştirmek, bunları gerçekleştirmek imkânlarını sağlamak amacıyla yapılabilir (Çılğın, 2007).

İlgililer öğrencilerin istek ve beklentilerini olanaklar çerçevesinde karşılamak durumundadır. Çünkü kişi, severek yapmak istediği bir alanda doyuma ulaşma olanağı bulamazsa, diğer alanlarda kendisi için zararlı olana eylemlere yönelebilir. Gençler kötü alışkanlıklara genellikle serbest zamanlarında anlamlı bir uğraş bulamadıkları için yönelirler (Burgul, Yaman ve Yaman, 2004). Bu yüzden gençler için zamanlarının

büyük bir bölümünü geçirdikleri okul çevreleri oldukça önemlidir. Özellikle okul eğitimlerinde bir veya iki duyuya hitap eden, gençlerin ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almadan sınırlı bir zaman içine sıkıştırılmış dersler, bireylerin sağlıklı, sosyal ilişkiler kurmaları noktasında yeterli olamamaktadır. Öyle ki bu süreç içerisinde sağlanamayan sosyal uyum gençlerin farklı yönlerden sorunlarla karşılaşmasına ya da bizzat sorun oluşturmalarına neden olmaktadır. Dolayısıyla eğitimde sadece bilgi yüklemek, dolu bir kafa ama naçar bir vücut ortaya çıkarmaktadır (Kırbaş, Taşmektepligil ve Üstün, 2006).

Ders dışı etkinlikler ve doğal programlar öğrencilere ders dışındaki zamanlarda oyun ve spor yoluyla fazladan etkinlik imkânı tanımaktadır. Bu etkinliklerde öğrenci kuvvet, hareketlerde dakiklik, ulusal bilinç, kişilik, yurtseverlik kazanacak çalışma ortamının dışına çıkarak eğlenme imkânı bulacaktır (Gündoğdu vd., 2011).

Gündoğdu ve diğerlerine (2011) göre; ders dışı faaliyetlerin seçiminde kişi özgür davranır. Bu kişiye özgürlük hissi tattırarak onun ruhsal zenginlik kazanmasına yardımcı olur. Daha çok grupsal olarak gerçekleştirilen ders dışı etkinlikler bireyin sosyalleşmesinde büyük rol oynar. Yeni arkadaşlıklar edinme, grup içinde yer edinme yerini idrak edebilme ve diğer grup üyelerini tanıyabilme gibi çabalar kişinin sosyal yaşantısını etkileyerek olgunlaşmasını ve toplum hayatına alışmasını sağlar.

Ders dışında kalan zaman, iyi değerlendirilmediğinde sıkıntı yaratır. Özellikle ortaöğretim gençliğinin, olumsuz zararlı arkadaş grupları içine girmesine, kahvehaneye, oyun salonlarına gidip kumar oynamalarına, alkol, uyuşturucu madde kullanmalarına, ruhsal bozukluklara, hastalıklara, türlü suçları işlemelerine neden olur (Poyraz, 1999).

Müzik, resim iş, beden eğitimi dersleri sosyal ve fen grubu derslerinden farklıdır. Uygulamalarının yapıldığı alan kullanılan araçlar ve öğretim yöntemleri açısından bu derslerin farklı özellikler taşıması işlevlerini de değiştirmektedir. Öğretim programlarında yer alan derslerin büyük bölümü bilgi kazandırıcı özelliğine karşın resim iş, müzik, beden eğitimi derslerinin öncelikli beceri kazandırıcı, kişilik gelişimini bütünleyici ve öğrencileri gelecekteki toplumsal yaşama hazırlayıcı nitelikte etkin görevleri bulunmaktadır (Esen, 2010). Ders dışı etkinliklerle öğrenci, serbest zamanını olumlu bir uğraşıyla değerlendirmiş olacak beraberinde çevre ve dostluklar edinecek ve bunlardan mutluluk duyacak, ilgi duyduğu alanda becerilerini geliştirecektir (Aybek, 2007).

Öğrencinin okul dışı etkinliklere katılması onun okul başarısını olumlu bir şekilde etkilemektedir. Ders dışı etkinliği olarak spor, müzik, güzel sanatlar, folklor gibi

dallarla uğraşan öğrencilerin eğitim hayatlarında başarılı oldukları gözlenmiştir (Aybek, 2007).

Ders dışı etkinliklerin amaçlarının, Millî Eğitimin ve okulun amaçlarından farklı olmadığı, derslerle ders dışı etkinlikler arasındaki farkın kullanılan araçlar ve yöntemlerde olduğu vurgulanmıştır. Klasik eğitim programlarının yetersizliğini gidermek, öğrencilerin bedensel ve ruhsal gereksinimlerini, yaşamsal sorunlar üzerinde yaparak-yaşayarak öğretmek, öğrencilerin kişiliklerini geliştirerek kendilerini tanıma, sorumluluk ve liderlik gibi iyi niteliklerini geliştirmelerine fırsat vermek ve boş zamanlarını iyi geçirmelerini sağlamak gibi görevlerin, ders dışı etkinliklerin eğitimsel değerini ortaya koyduğu dile getirilmiştir. Ders dışı etkinliklerin hem kişinin kendisine yönelik, hem de başkalarına yönelik olduğu, derslerde verilen konuların öğrenilmesine yardımcı olduğu, çocuğa demokrasi bilinci kazandırdığı, çağdaş eğitimin gereği olan kendi eğitiminde, çocuğun kendisine rol verdiği belirtilmiştir (Aybek, 2007).

Okul, aynı zamanda öğrencileri hayata hazırladığı için, gerçek hayatın bir parçası ya da hayatın kendisidir. Okuldaki etkinlikler, sadece sınıf etkinlikleriyle sınırlı kalırsa, okul öğrencileri hayata hazırlama görevini yerine getiremez. Bundan dolayı öğrencilerin, okulda gerçek hayatı yaşayarak, bir sonraki yaşam dönemine hazırlanması gerekmektedir. Bu da, onların kendi yetenekleri ölçüsünde çeşitli sosyal etkinliklere katılmalarıyla mümkün olacaktır (Köse, 2003). Okullarda ders dışı faaliyetlere büyük önem ve ağırlık verilmeli, bu faaliyetler dersin devamı ve bölünmez bir parçası olarak düşünülmeli ve değerlendirilmelidir (Poyraz, 1999).

Ders dışı etkinliklerle amaçlanan hedefler ile genel eğitimle ulaşılması amaçlanan hedefler arasında büyük paralellik bulunmaktadır. Zira bu yüzden ders dışı etkinlikler “paralel eğitim” ya da “ikinci eğitim” olarak da isimlendirilmektedir (Karaküçük ve Yetim, 2000).

2.4.3. Ders Dışı Etkinliklerinden Beden Eğitimi ve Spor Çalışmalarının Amaçları

Gacar (2001)’ e göre Beden eğitimi ve spor çalışmalarının amacı; öğrencileri hem takım sporlarına yöneltmek hem de öğrencilere bireysel sporları kavratmaktır. Burada amaç çocuğa hem yarışmayı öğretmek hem de topluma faydalı birer birey olması uğraşını vermektir. Bu çalışmalar yapılırken çalışma yapılacak saha, salon ve malzeme temin gibi konular, takımların yarışmalara hazırlanmasında önemi ve sürekliliği olan güçlüklerden olup çoğu kez bütünü ile aşılması da imkânsızdır.

Spor ilk akla gelişi itibari ile yarışma duygusunu içermekte ise de, sağlıklı bir toplumun oluşması düzenli bir spor alışkanlığına bağlıdır.

Daha da önemli boyutuyla, sağlıklı bir toplumda geniş halk kitlelerine tanınan fırsat eşitliği bu kaynağını güçlendirir. Öyleyse sporun toplumda yaygınlaştırılmasında görevli uygulama alanları olarak;

- Okullar,
- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü,
- İşçi kesimi,
- Silahlı kuvvetler,
- Belediyeler,
- Emniyet,
- Ceza evleri. Gibi kurumlar sayılabilir (Gacar, 2001).

2.4.4. Ders Dışı Etkinliklerinden İzcilik Faaliyetlerinin Amaçları

İzcilik faaliyetleri yolu ile öğrencilerin bedenlen ve ruhen sağlıklı bir şekilde gelişmelerinin, onların milli ve manevi yönden amaçlanan vasıfları taşıyan, küçüklerini seven, büyüklerine saygılı, vatanını ve milletini seven, başta Atatürk olmak üzere bütün Türk büyüklerini seven ve onları örnek alan, kendine güvenen, çabuk karar verebilen, davranışlarını kontrol edebilen, birbirleri ile işbirliği içinde çalışabilen, doğru, temiz, düzenli, cesaret sahibi, disiplinli, boş zamanların yararlı ve zevkli çalışmalarla değerlendirebilen birer vatandaş olarak yetişmelerinin gerektirdiği her türlü uygulamalar yapılacaktır (Gacar, 2001).

2.4.5. Ders Dışı Etkinliklerinden Halk Oyunlarının Amacı

Ders dışı egzersiz çalışmaları etkinlik çalışmaları arasında yer alan halk oyunları çalışmalarında, öğrencilere milli kültür değerlerini tanımayı, hareketlilik, beceriklilik, koordinasyon ve ritim duygusu geliştirilerek, lidere uyma, liderlik yapma, yerinde ve çabuk karar verme, işbirliği yapma davranışları kazandırmanın yanında, oynatılacak oyunların seviyelerine uygun ve öncelikle kendi çevre ve yörelerinde oynanan oyunlardan seçilmesine dikkat edilmelidir (Gacar, 2001).

2.4.6. Ders Dışı Etkinlerinden Güzel Sanatların Amacı

Çalışmanın bu alanında beden eğitimi ve spor alanının dışına çıkılarak güzel sanatlar etkinliği alanında plastik, fonetik ve dramatik sanatlar ele alınıp çalışmalar yapılacaktır.

Burada amaç “öğrencilere, görsel okur-yazarlığını, yaratıcı davranışlarını, özgün düşünme, üretme ve deneme kapasitelerini geliştirebilme, sanat yoluyla ifade imkânı vererek ruh sağlığına yardımcı olabilme, kendilerini bu alanda ispatlamalarına imkân tanıyabilme, bireysel ve grup çalışmalarında sorumluluk, işbirliği ve dayanışma anlayışını birbirleri arasında sevgi, saygı ve yardımlaşma gibi duygu ve davranışları geliştirebilmedir” (Gacar, 2001).

2.4.7. Ders Dışı Etkinliklerin Tarihi Gelişimi

Ders dışı etkinliklerin, dünya ve ülkemiz eğitim sistemleri içinde yer alması oldukça yenidir. Özellikle yirminci yüzyılın başlarında, bu tür etkinlikler, okul programlarında yer almaya başlamıştır. Ancak, 19. Yüzyılda İngiliz eğitimcisi Herbert Spencer'in görüşleri, günümüz ders dışı etkinlikler anlayışının ilham kaynağı olmuştur O'na göre, eğitim ve öğretimde çocuğun, kendi kendine gelişmesi önemlidir. Çocuk, içinde yaşadığı çevreyi, toplumu ve doğayı kendisi tanımalı ve eğitim-öğretim ortamı da buna göre düzenlenmelidir. Dolayısıyla, Spencer, eğitim-öğretimin merkezinde öğrencinin olmasını ve tüm etkinliklerin öğrencilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda düzenlenmesini savunmuştur (Binbaşoğlu, 2000).

Yirminci yüzyıl eğitimcileri, ders dışı etkinliklere daha fazla önem vermişler ve okullarda bu tür etkinliklerin yapılması için çaba sarf etmişlerdir. Bu dönemde ilk kez, okullarda ders dışı etkinliklere, programlı ve organizeli bir şekilde yer verilmiş ve bu etkinliklerin derslerdeki etkinlikleri tamamlaması öngörülmüştür. Yine de ders dışı etkinliklere öğrenci katılımı azdı ve öğrenciler çok aktif değillerdi (Köse, 2003) .

Yirminci yüzyılın ikinci çeyreğinde, başta liseler olmak üzere tüm okullar, ders dışı etkinliklere doğru yönelmeye başlamış ve bu etkinliklere, teşviklerle yoğun bir öğrenci katılımını gerçekleştirmişlerdir. Eğitimciler, okul etkinliklerine öğrenci katılımının faydalarına daha fazla inanmaya başlamışlardır. Ayrıca, bu dönemde, ilk kez öğrenci etkinlikleri için okullar, “ders dışı program etkinlikleri” kavramını kullanmışlardır (Köse, 2003).

1950'lerden sonra, okullar, yöneticiler, öğretmenler, ebeveynler ve çevre tarafından öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımlarının teşvik edilmesi devam etmiş

ve onlar için, okullarda daha fazla olanaklar sağlanmıştır. Ayrıca, ders dışı etkinlikler çeşitlenmiş ve her öğrencinin ilgi duyabileceği çok farklı etkinliklere okullarda yer verilmiştir (Köse, 2003).

Ülkemizde 1929 yılında ders dışı etkinliklerle ilgili ilk ciddi çalışma, çıkarılan İlkokullar Yönetmeliğiyle olmuştur. Bu yönetmelikle, öğrencilerin sadece kendilerine verilen derslerle yetinmeyip, aynı zamanda okul içinde kendi ilgi ve yetenekleri ölçüsünde, kendi girişimleriyle, bazı etkinliklerde bulunmaları istenmiş ve bu etkinliklere de “eğitsel kol etkinlikleri” denmiştir (Binbaşoğlu, 2000).

Bu yönetmelik, eğitsel kolların tek tek belirlenmesi, okulların şartlarına göre bunları azaltıp çoğaltabilmesi gibi değişikliklerle günümüze kadar gelmiştir (Köse, 2003).

Millî Eğitim Şuraları incelendiğinde, ilk defa 1974 yılında toplanan IX. Millî Eğitim Şurasında, ders dışı etkinlikler yer almıştır. Bu şurada, ders dışı etkinliklerin yapılabilmesi için, haftada üç saatlik bir zamanın ayrılması öngörülmüştür. Ayrıca, ders dışı etkinliklerde görev alan öğretmenlere, bu işle ilgili ders ücreti ödenmesi de benimsenmiştir. Uygulamaya bakıldığı zaman, öğretmen okulları ve köy enstitüsü gibi öğretmen yetiştiren okullarda, ders dışı etkinlikler, ciddiyetle ele alınmıştır (Köse, 2003).

2.4.8. Ders Dışı Eğitim Çalışmaları Hakkında Çıkarılan Yönetmelik ve Genelgeler

Ders dışı egzersiz çalışma programı 21 Temmuz 1976 tarih ve 15653 sayılı Resmi Gazete ile 2 Ağustos 1976 Tarih ve 1894 sayılı Tebliğler dergisinde yayımlanarak, Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğü tarafından 20.01.1976 tarih ve 230/32015 sayılı yazı ile İl Personel Şube Müdürlüklerine gönderilen tamimle ders dışı egzersiz çalışma programı uygulamaya sokulmuştur (Büyükdemir, 2008).

Ders dışı etkinliklerle ilgili en kapsamlı çalışma Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, 1983 yılında, 2140 sayılı Tebliğler Dergisiyle yayımlanıp yürürlüğe konulan İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği'dir. Bu yönetmeliğe göre okullarda yapılabilecek eğitsel çalışmalar kapsamlı bir şekilde verilmiş ve okullardan olanakları ölçüsünde bu etkinlikleri yürütmesi istenmiştir. Yapılacak etkinliklerin genel amaçları, öğrencilere kazandırılması gereken davranışlar, uyulması gereken ilkeler, bu etkinliklerde kimlerin nasıl görev ve sorumluluk alacağı

maddeler halinde belirlenmiştir. Yapılabilecek etkinlikler başlıklar halinde verilmiş ve bu etkinliklerin nasıl yapılacağına ilişkin genel bilgiler de verilmiştir (Köse, 2003) .

Okullarda beden eğitimi derslerinin dışında yapılacak beden eğitimi spor ve izcilik çalışmalarını yürüten öğretmenlere, 4 Aralık 1983 tarih ve 18241 sayılı resmi gazete de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen ve Yöneticilerinin ücretli ders saatlerine ilişkin esasları belirleyen kararnamenin 26. maddesi gereğince bu çalışmaların karşılığında haftada 6 saatlik ek ders ücreti ödenmektedir (Resmi Gazete [RG], 1983).

Bu ücretin alınabilmesi için egzersiz çalışmalarına yönelik yıllık programın ders yılı basında spor kolu yıllık faaliyet programına paralel olarak yapılan görev bölümüne göre yürütecek öğretmen tarafından 3 örnek olarak hazırlanması ve bu programın okul müdürlüğü kanalı ile Milli Eğitim Müdürlüğünün onayından geçirilmesi gerekmektedir. Planın biri okulda dosyalanacak, bir tanesi de çalışmayı yürütecek öğretmende bulunacaktır (Özgündüz, 2006).

16.12.1998 tarih ve 23555 sayılı resmi gazetede yayımlanan 01.12.1998 tarihinde yürürlüğe giren ilgili esasların 16. maddesinde; “Ders dışı izcilik, beden eğitimi ve spor çalışmaları, halk oyunları ve güzel sanatlarla ilgili dallarda fiilen çalışma yaptıran yönetici ve öğretmenlere; aylık karşılığı ders, ek ders, ders niteliğinde yönetim ve ders dışı hazırlık ve planlama görevi saatine bakılmaksızın, gündüz ücreti üzerinden haftada azami 6 saat ek ders ücreti ödenir. Ancak bir ders yılında bu kapsamda ödenecek ek ders saati sayısı, okulun bir ders yılındaki toplam ders saati sayısının %8’ ini geçemez” (MEB, 1998), ibaresiyle okullarda yapılan ders dışı eğitim çalışmaları karşılığında ödenecek ücretlere sınırlama getirilmiştir.

Bu etkinliklerde görev alacak yönetici ve öğretmenlerde aranacak nitelikler, her bir etkinlik için aranacak en az öğrenci sayısı ile benzeri hususlar Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenir. Etkinlik programları okul müdürlüklerince hazırlanır ve Milli Eğitim müdürlüklerince onaylanır (MEB, 1999).

Yeni yönetmeliğin önceki yönetmeliklerden farkı, çalışma süresinin okulda yıllık ders saati sayısının %8’ini geçemeyeceğinin belirtilmesi, faaliyeti yürütecek öğretmenlerin öğretim yılı basında toplanan öğretmenler kurulu tarafından belirlenmesi ve egzersiz çalışmalarına ilişkin esasların bir tabloya dönüştürülerek hangi faaliyetlerin yapılacağı ve bu faaliyetlerin en az kaç öğrenciyle yapılacağının belirtilmesidir (Gacar, 2001).

16.12.2006 tarihli ve 26378 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1.12.2006 tarihli ve 2006/11350 sayılı Bakanlar Kurulu kararına göre Millî Eğitim Bakanlığı Yönetici ve Öğretmenlerinin Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişkin Kararlarında değişiklik yapılmıştır. Ders dışı eğitim çalışmaları ile ilgili yapılan değişiklikler sonucu; “Bir ders yılında ders dışı etkinlikler kapsamında ödenecek toplam ek ders saati sayısı, okulun bir ders yılındaki toplam ders saati sayısının %5 'ini geçemez” (MEB, 2006), hükmü ile bir ders yılında ders dışı etkinlikler kapsamında ödenecek toplam ek ders saati sayısı % 8 den %5'e düşürülmüştür. Ayrıca “Vekâleten atananlar dâhil yöneticilere, bu madde kapsamında ek ders görevi verilmez.” (MEB, 2006), hükmü ile yöneticilerin ders dışı etkinlik yapmaları son bulmuştur.

Ders dışı eğitim çalışmalarına dair esaslar hakkında halen kullanılan genelge 2010/49 nolu güncellenmiş genelgedir. Bu genelgede şu ifadelere yer verilmiştir; “Ders dışı izcilik, beden eğitimi ve spor çalışmaları, halk oyunları ve güzel sanatlarla ilgili dallar ile Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) koordinesinde ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine yönelik olarak yürütülen bilim olimpiyatları ve proje çalışmaları kapsamında fiilen çalışma yaptıran öğretmenlere; aylık karşılığı ders, ek ders ve hazırlık ve planlama görevi saati sayısına bakılmaksızın, her bir saat çalışma karşılığında gündüz ücreti üzerinden, haftada azamî 6 saati geçmemek üzere, her bir ders saati başına 1 saat ek ders ücreti ödenir.” (MEB, 2010).

Bu hükümle, öğrencilerin boş zamanlarının değerlendirilmesinde ders dışında yapılacak eğitim çalışmaları; izcilik, beden eğitimi ve spor çalışmaları, halk oyunları ve güzel sanatlar ile Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) koordinesinde ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine yönelik olarak yürütülen bilim olimpiyatları ve proje çalışmaları olarak belirlenmiştir (MEB, 2010).

Millî Eğitim Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğünce “Ders Dışı Eğitim Çalışmalarına Dair Esaslar” konulu 2010/49 sayılı genelgeyle, bu etkinliklerin yürütülmesinde görev alacak öğretmenler ve her bir etkinliğe katılacak en az öğrenci sayısı ile benzeri diğer hususlar Ek-3'teki haliyle belirlenmiştir (MEB, 2010).

2006/97 nolu genelgede yer almayan; Oryantiring, Model Uçak, Model Roket, R/C Model Uçak ve Bilim Olimpiyatları ve Proje Çalışmaları ders dışı eğitim çalışması olarak eklenmiştir. Bu genelgenin yürürlüğe girmesiyle konu hakkında daha önce çıkarılan genelgeler 07.12.2011 tarih ve 82202 sayılı makam onayı ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Ayrıca 2010/49 nolu genelgede şu hususlardan bahsedilmiştir.

- Eğitim kurumu müdürlükleri, okullarında yürütülecek ders dışı eğitim çalışmalarının hangi tür çalışmalar olacağını ders yılı içerisinde saptayarak, bu çalışmaların yürütülmesinde esas olacak programı hazırlayacak ve il/ilçe milli eğitim müdürlüklerince onaylanmasından sonra yürürlüğe koyacaklardır.
- Ders dışı eğitim çalışmalarını yürüten öğretmenlere bu çalışmaları karşılığında ödenecek ek ders ücreti, haftada 6 saati ve ilgili okulda bir ders yılında okutulacak toplam ders saati sayısının % 5'ini geçemeyeceğinden, hazırlanacak eğitim programlarının bu sınırlılıkta olmasına dikkat edilecektir.
- Okulun bir ders yılındaki toplam ders saatinin hesaplanmasında, dersler yönüyle herhangi bir sınırlandırma yapılmayacak, o okuldaki her sınıf ve şubede ders programına göre ders yılı içerisinde okutulması gereken tüm derslerin ders saati süreleri toplamı dikkate alınacaktır. Bu süre, her bir ders dışı etkinlik için ayrı ayrı değil, o okulda bu kapsamda yapılacak etkinlikler için kullanılabilecek toplam ders saati süresi olacaktır. Bu bakımdan, her bir etkinliğin ders saati cinsinden ne kadar bir süreyi kapsayacağı çalışma programlarında gösterilecektir....
- Ders dışı eğitim çalışmaları kapsamında ne tür etkinlikler yürütüleceği; ekte bulunan “Ders Dışı eğitim Çalışmalarına Dair Esaslar” da konu başlıkları belirlenen alanlar içerisinde kalmak kaydıyla, yürütülecek etkinliğin öğrencilerin eğitimine sağlayacağı katkı, alan dışındaki öğretmenlerin çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarından almış oldukları belgeli eğitimlerinin bu etkinlikleri yürütmelerinde yeterli olup olmadığı ile etkinliklerin öğretmenlerin ilgili müfredatı kapsamında yürütmek durumunda oldukları asli görevleri arasında bulunmaması gibi hususların tümü birlikte göz önüne alınarak, eğitim-öğretimin doğrudan uygulayıcısı olan okul müdürlerinin teklifi üzerine ilçelerde ilçe milli eğitim müdürlükleri, illerde ise il milli eğitim müdürlüklerinin takdirinde bulunmalıdır.
- Öğrenci sayısının grup oluşturmak için öngörülen asgari sayının altına düşmesi, etkinliklerin amacı dışına çıktığının veya etkinlikten beklenen amaçlara ulaşılmasının mümkün olamayacağının saptanması durumlarında etkinlik derhal durdurulacak veya durdurulduğu tarihten itibaren o etkinlik kapsamında ek ders ücreti ödenmeyecektir. Ayrıca aynı grup için yürütülen etkinlikte birden fazla öğretmene ek ders görevi verilmeyecektir.

- Öğretmenlere ödenecek birim ek ders ücretinin belirlenmesinde, etkinliğin yürütüldüğü eğitim kurumunda uygulanmakta olan ders saati süresi esas alınacaktır.
- Çalışma programları, il veya ilçe milli eğitim müdürlüklerince onaylanmadan yürürlüğe konulmayacak ve ödemelerde gündüz öğretimi için öngörülen ücret esas alınacaktır. Hiçbir şekilde çalışma programının yürürlüğe konulmasından önce ve programda gösterilen toplam çalışma saatinin üstünde ödeme yapılmayacaktır....(MEB, 2010).

2.4.9. Ders Dışı Etkinlik Türleri

Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin yaşlarına, cinsiyetlerine, uygulama alanlarına, okulların olanaklarına, yönetici ve öğretmenlerin verdiği değere göre farklı şekillerde sınıflandırılabilceği gibi, genel anlamda şöyle sınıflandırılmaktadır:

- a. Spor etkinlikleri (futbol, basketbol, voleybol, masa tenisi, atletizm, güreş, kayak, vb.),
- b. Sanat etkinlikleri (müzik, resim iş, tiyatro, okul bandosu, el sanatları, vb.),
- c. Kültürel etkinlikler (okul gazetesi, okul yıllığı, şiir, kompozisyon, bilgi yarışmaları, kitap, dergi vb. okuma, halk oyunları, çevre gezileri, okul gezileri, vb.),
- d. Kulüpler (satranç, izcilik, çevre, fen, matematik, eğlence, ilgi, vb.),
- e. Toplantılar (okulun açılışı, millî ve dinî bayramlar, bayrak törenleri, andımız, kurtuluş günleri, yılsonu balosu, belirli gün ve haftalar, vb.),
- f. Eğitsel kol çalışmalarıdır. Eğitsel kollar, öğrenci isteklerine, okulun olanaklarına, çevrenin özelliklerine, rehberlik edecek öğretmenlerin nicel ve nitel yeterliliğine, vb. göre, okul yönetimi ve öğretmenler tarafından seçilmektedir. Bu kollarda yapılan etkinlikler, tamamen öğrenciler tarafından yapıldığı için, eğitsel kol çalışmalarına aynı zamanda “öğrenci etkinlikleri” de denilmektedir (Köse, 2003).

Ders dışı etkinlikler, uygulama zamanları bakımından üç grupta incelenebilir;

- Ders dışında, derslerle direkt ilgili boş zaman etkinlikleri,
- Ders dışında, dersle direkt ilgili olmayan boş zaman etkinlikleri,
- Okul dışındaki boş zaman etkinlikleri (Arslan, 1996).

Her üç grubun etkinliklerinin de, genel eğitime katkısı bakımından derslerle ilgisi bulunmaktadır. Ancak, konunun anlaşılabilirliği bakımından, bir ayrıştırılmaya

gidilirse yukarıdaki gruplaştırma yapılabilir. Etkinliklere örnekler verilecek olursa; derslerle direkt ilgili boş zaman etkinlikleri olarak, resmi müfredat programında yer alan konuların devamı niteliğindeki konuların ders dışında uygulamaya konulmaları verilebilir. Edebiyat dersinin devamı niteliği taşıyan bir tartışma ya da tiyatronun gerçekleştirilmesi gibi. Dersle direkt ilgisi olmayan etkinlikler; bilgisayar, daktilo, fotoğrafçılık gibi kurslar spor faaliyetleri, izcilik gibi etkinliklerdir. Okul dışındaki etkinlikler ise, okulun rehberliğinde ancak ailelerin denetimi ve sorumluluğu altında çocuğun sokakta başıboş dolaşmasını veya pasif etkinliklere katılmasını önleyecek, çevre imkânlarından da yararlanarak her türlü spor, müzik, kitap okuma gibi etkinliklerdir. Çoğu zaman yararlı tv seyretmek ve çeşitli hobiler oluşturmak gibi etkinlikler ev içinde gerçekleştirilmektedir (Karaküçük, 1999).

Türkiye’de okullardaki ders dışı etkinlikler; özellikle ve ağırlıkla spor üzerine yoğunlaşmıştır öncelikle, beden eğitimi öğretmenlerinin genellikle kendi uzmanlık alanlarına giren spor branşlarına doğru öğrencileri yönlendirmeleriyle rekreasyon uygulamaları başlatılmaktadır. Bu çalışmalar daha sonra okul içinde sınıflar arası veya oluşturulan çeşitli grupların kendi aralarında yaptığı sportif yarışma organizasyonları ile devam ettirilmektedir. Burada okul yönetiminin desteği söz konusudur. Organizasyonlar ilçe veya il bazında Milli Eğitim Müdürlüğü ve Gençlik Spor İl Müdürlüğü’nün desteğinde devam ettirilmektedir. Daha sonra ise, Milli Eğitim Bakanlığı’nın sorumluluğunda ve Gençlik Spor Genel Müdürlüğü’nün desteğinde bölge veya Türkiye çapında ders dışı organizasyonlara gidilmektedir. Ders dışı sportif organizasyonların son ayağını ise; ISF (Uluslararası Orta dereceli Okullar Spor Federasyonu) sorumluluğunda gerçekleştirilen uluslar arası organizasyonlar oluşturmaktadır (Karaküçük, 1999).

Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin sadece ders kitaplarına giren bilgilerle yaşama atılmalarını önleyecek, girişim yeteneklerini artıracak, görüşlerini özgürce ortaya koyabilecek beceriler elde etmeleri, topluluk bilinçlerinin, sorumluluk duygularının ve liderlik yeteneklerinin gelişmesi bakımından önem taşır. Ayrıca kişinin bedensel güç ve uyumluluğunu geliştirmek, ilgi ve tutumlarını keşfetmek, estetik ve dinlendirici etkinliklere yönltmek, en uygun kişisel ve grup yaşamları sağlamak ile boş zamanlarını en iyi şekilde değerlendirme alışkanlıklarını kazanmak bakımından ders dışı zamanlarda yapılan etkinliklere katılım önem taşır (Civil, 2007).

2.4.10. Ders Dışı Etkinliklerin Bireyin Gelişimine Katkıları

Ders dışı etkinlikler ve doğal programlar öğrencilere ders dışındaki zamanlarda oyun ve spor yoluyla fazladan etkinlik imkânı tanımaktadır. Bu etkinliklerde öğrenci kuvvet, hareketlerde dakiklik, ulusal bilinç, kişilik, yurtseverlik kazanacak çalışma ortamının dışına çıkarak eğlenme imkânı bulacak, gruplar arası iletişim, cinsler arası ilişki ortamı ile sert ve saldırganlık duygularının yerini yumuşak davranışların alacağı kişilik elde edecektir (Esen, 2010).

2.4.11. Psikolojik Gelişime Katkıları

Kişinin okul, iş ve yerine göre ev hayatının monotonluğundan ve yaşayabileceği problemlerinden ders dışı faaliyetleriyle uzaklaşması ve bireyin psikolojik olarak sıkıntılı anlarında rahatlamasına imkân verir. Ders dışı faaliyetlerin seçiminde kişi özgür davranır bu kişiye özgürlük hissi tattırarak onun ruhsal zenginlik kazanmasına yardımcı olur. Daha çok grupsal olarak gerçekleştirilen ders dışı etkinlikler bireyin sosyalleşmesinde büyük rol oynar. Yeni arkadaşlıklar edinme, grup içinde yer edinme yerini idrak edebilme ve diğer grup üyelerini tanıyabilme gibi çabalar kişinin sosyal yaşantısını etkileyerek olgunlaşmasını ve toplum hayatına alışmasını sağlar (Aybek, 2007).

Ders dışı etkinlikler ve rekreatif faaliyetler, kişinin psikolojik olarak boşalmasını, dinlenimini, yaratma gücünü, kendini ifade etme ve paylaşma ruhunu geliştirir. Bireyin kendini iyi hissetmesinde, mutlu olmasında, enerjisini doğru kullanabilmesinde hiç şüphe yoktur ki ders dışı etkinliklerin ve rekreatif faaliyetlerin önemi büyüktür (Esen, 2010).

2.4.12. Fiziksel Gelişime Katkıları

Ders dışı etkinliklerde, fiziksel gelişimin sağlanabilmesi için özellikle spor etkinliklerinin önemi büyüktür. Bu etkinlikler insanın sağlıklı ve zinde yaşamasında etkin rol oynar. Herhangi bir uygulama alanında yeteneğinin keşfi ve gelişimi söz konusudur. Bireyin serbest zaman etkinlikleri ile psikomotor gelişimi ve koordinasyonu gelişir. Motorik özelliklerin gelişimi ve beraberinde yetenek gelişimi doğru zaman dilimindeki yaş ve hareket eğitimiyle ilgilidir. Bireyin çabukluk, denge, kuvvet, esneklik, hareketlilik, algılama ve becerilerinin geliştirilmesi fiziksel aktivitelerle sağlanabilir. Ders dışında yapılacak olan bu etkinliklerin tekrarıyla bireyin ihtiyacı olan gelişim sağlanacaktır (Esen, 2010).

Bireyin sinir- kas koordinasyonunun gelişimi beraberinde zihinsel gelişimi, oyun formatındaki aktivitelerle mümkündür. Yine bu dönemde yeni beceriler edinme ve bunların gelişiminin sağlanması için yeterli zaman ve yeterli tekrar gerekmektedir. Bireyin fiziksel gelişimini sağlaması için gereken zaman dilimi ders dışı etkinlikleri ve beraberinde bireyin serbest zaman kavramını olumlu yönde algılayıp uygulamaya geçirmesiyle mümkündür (Aybek, 2007).

2.4.13. Sosyal Gelişime Katkıları

Ders dışı etkinlik, rekreasyon ve beden eğitimi birçok yönlerden birbirleriyle ilişkilidir ve birbirlerinin tamamlayıcısıdır. Ders dışı etkinlik faaliyetleri ve beden eğitimi sosyal olarak demokratik grup yaşamında etkin bir rol oynar ve bu fiziksel eğitim denemeleri sonucu yeni durumları daha anlamlı ve amaçlı olarak yorumlayabilir (Aybek, 2007).

Genel eğitim, beden eğitimi ve ders dışı etkinlik insanların mümkün olan en iyi gelişimini ve demokratik vatandaşlık sorumluluğu kazanmaları için çalışır. Hareket eğitimi insan davranışı, kişiliğindeki zihinsel, sosyal ve duygusal değişiklikleriyle ilgilenirken kas hareketlerini temel alır (Esen, 2010).

Ders dışı etkinliklerle ilgili yapılan araştırmalar, genellikle, bu tür etkinliklerin, ders (akademik) başarısına, okul kültürünün algılanmasına, liderlik yeteneklerinin ortaya çıkarılmasına ve geliştirilmesine, benlik gelişimine, sosyal ve ahlak gelişimine, boş zamanları verimli değerlendirmeye, demokratik bir tutum kazanmaya vb. olumlu etkilerinin olduğunu göstermektedir. Zaten eğitimden ve okuldan toplumların ve ailelerin beklentisi, gelecek nesillerinin bu tür özellikleri kazanmalarıdır (Köse, 2004).

2.4.14. Ders Dışı Etkinliklerde Okul Yönetiminin Yeri ve Önemi

Ders dışı etkinlikler, rekreasyon etkinlikleri karşılığı bir anlam taşımaktadır. Öğrencilerin ders dışı etkinliklerinde okul önemli bir merkez oluşturmaktadır. Okul, tanıtma, sevdirmeye, yönlendirme öğretme ve uygulama fonksiyonlarının tamamını veya birkaçını yerine getirecek yeterli organizasyona ve imkâna sahiptir (Acet, vd., 2000).

Yöneticiler kurum içinde ve dışında yönetimi sürdürürken, çevredeki topluma hizmet ederler. Bu çalışmaları ülkedeki bütün eğitim sistemini doğrudan doğruya etkiler. Bütünü ile çalışmalarda başarı kurum içi ve dışı ilişkilerinin etkinliğine bağlıdır. Yöneticiler öğrencilerin moral gücünü yüksek tutmasını bilmeli ve bunun içinde güven, memnuniyet, işbirliği, disiplin, gayret, telkin etmelidirler. Aksi halde öğrencilerde ürkeklik, tedirginlik, isteksizlik, disiplinsizlik, memnuniyetsizlik ve

bezginlik içinde bulunacaklardır. Bu ise moral gücünün düşüklüğüne ve başarısızlığın artmasına sebep olacaktır. İşte bu durumda yöneticiler öğrencilere kendi iradelerine dayanarak zihni kabiliyetlerini geliştirme imkânlarını hazırlamalı, incelemeler ve araştırmalar yapmaya yöneltmelidirler (Başar, 2008).

Ders dışı etkinliklerin amaçlarına ulaşabilmesi, büyük ölçüde bu etkinliklerin verimli bir şekilde organize edilmesine bağlıdır. Bu etkinlikleri, eğitim-öğretim etkinlikleriyle birlikte düşünmek, organizasyonun ilk aşamasıdır. Bu organizasyonun yapılması, okul yönetiminin görevidir ve aynı zamanda organizasyonun işleyişinin kontrolünü ve denetimini de okul yönetimi yapar (Köse, 2003).

Türkiye’ de okullarda uygulanan ders dışı etkinlikler için inisiyatifin büyük bir kısmı okul yöneticilerindedir. Yöneticilerin yaratıcı gücü, inancı, enerjisi, ders dışı etkinliklerin gücünün katkısının farkına varmaları ve diğer iyi bir yönetici olma özelliklerini taşımaları okullardaki ders dışı etkinliklerin çok sayıda öğrenciye ulaşması, yaygınlaşması ve başarılması sonucunu doğurur (Karaküçük ve Yetim, 2000).

Günümüzün modern eğitim kurumları, hem ders içi nitelikli etkinliklerle, hem her türlü fiziksel olanaklarla ve hem de eğitim-öğretim hizmetlerinde nitelikli personelle donanmış kurumlardır. Böyle kurumlarda, öğrenciler ders dışı zamanlarının büyük bir bölümünü de, planlı ve düzenli bir şekilde, görevli personel nezaretinde geçirmektedir. Özellikle gelişmiş ülkeler, eğitim-öğretim hizmetlerinin yalnız sınıf ortamında yapılamayacağını anlamışlar ve öğrencilerin sınıf ve okul dışı zamanlarını da kontrol etmek amacıyla, okulun fiziksel olanaklarını arttırmışlardır (Köse, 2003).

Okul idarecileri ve öğretmenler bu çalışmalardan dolayı olarak etkilenebilirler. Yetersiz olan malzemenin teminine gitmek, gerekli çalışma zemini hazırlamak, hafta içi yapılan çalışmalarda öğrencilere gereken kolaylığı sağlamak bu konuda başarılı olunabilmesi için gerek idarecilerin gerekse diğer öğretmenlerin yardımcı olmaları gerekmektedir.

2.4.15. Milli Eğitim Müdürlüklerince Yapılacak İşler

- Ders dışı egzersiz çalışmaları Milli Eğitim Müdürlüklerinin yönetim ve denetiminde düzenlenir.
- Bakanlıkça Milli Eğitim Müdürlüklerine gönderilen ders dışı egzersiz çalışmaları genelgesi ve programının tüm okullara dağıtımını sağlar.
- Ders dışı egzersiz çalışmalarının gerektirdiği tesis ve antrenör konusunda ilgili kurumlarla koordineyi sağlar.

- Ders dışı egzersiz çalışmalarının bitiminde sonuç raporunu, örnek forma uygun doldurulmasını ve her yıl için 20 Temmuz tarihine kadar bakanlığa gönderilmesini sağlar (Gacar, 2001).

2.4.16. Okul Müdürlüklerince Yapılacak İşler

- Ders dışı egzersiz faaliyetlerinin düzenlenmesi ve yararlı bir şekilde yürütülmesinden okul müdürlükleri sorumludur. Okul müdürü her öğretim yılının mayıs ayında beden eğitimi öğretmenleri veya dersi yürüten öğretmenlerle toplantı yaparak bir sonraki yılda okulun araç, gereç ve tesis durumu göz önünde bulundurularak çalışma yapılacak branşları tespit eder.
- Çalışma yapacak öğretmenlerin branşlarını tespit eder. İmkânlar ölçüsünde öğretmenlerin kendi branşlarında faaliyet göstermeleri sağlar.
- Bakanlıkça gönderilen programlara dayalı olarak çalışma programları hazırlar.
- Her branş için günde iki saat ve haftada altı saat olmak kaydı ile çalışma takvimi hazırlanır.
- Yapılan program doğrultusunda; okulun tesis, araç, gereç ve antrenörlerin temini için Milli Eğitim Müdürlüğü kanalıyla Gençlik Spor İl Müdürlüğü ile ilişki kurar (Gacar, 2001).

2.4.17. Öğrenci Velilerinin Ders Dışı Etkinliklere Karşı Tutumları

Okulda yapılan eğitim-öğretim etkinliklerinde olduğu gibi, ders dışı etkinliklerin organizasyonunda da sadece okulu ve öğretmenleri sorumlu tutmak, çağımızın eğitim anlayışına uymamaktadır. Japon eğitim düşüncesi, eğitim işinin yalnız okullarda yapılmadığını ve eğitim işinin yalnız okullara ve öğretmenlere bırakılamayacak kadar da önemli ve hayati olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle, ailelerin, toplumun ve çevrenin de eğitim kurumlarıyla içice olması gerekir (Köse, 2003).

Aile kişinin sürekli olarak birlikte olduğu en önemli sosyal kurumdur. Kişi her konuda ailesinden etkilenir. Dünyaya hiçbir şeyden habersiz gelen çocuk dünyayı ailesi aracılığıyla tanır, ailesinin izin verdiği ölçüde kişiliğinin yapılandırma fırsatı bulur. Demokratik aileler çocukların benlik kavramı geliştirebilecekleri en iyi ortamdır. Çünkü bu tipteki ailelerde çocuklar verilen kararlarda söz sahibidirler, katı kurallarla çocukların özgürlüğü kısıtlanmaz. Anne ve babanın ilgisi sürekli çocukların üzerindedir (Çılğın, 2007).

Ailelerin yapısı, özellikleri, aile içi ilişkiler, anne babanın eğitim seviyesi, çocuk yetiştirme anlayışları, öğrencinin ders dışı faaliyetlerini ailesinin yardımıyla öğrenmesini ve bu faaliyetlere katılımı arttırdığı bilinmektedir (Çılğın, 2007).

Ders dışı etkinlikler okul içinde ve okul dışında gerçekleşebilir. Anne-babalar çocuklarıyla en yoğun iletişimde bulunan bireylerdir. Aile çocuğunun katılacağı ve katıldığı etkinlikleri takip edip ve ona gereken desteği sağlamalıdır. Öğrenci ile ilgili bir etkinlikte okul, aile ve çevre işbirliği sağlanmazsa, o etkinliğin amacına ulaşması zor olacaktır (Sezen, 2007).

Ders dışı etkinlikleri gereksiz gören boşa vakit harcama olarak düşünen, tek gerekli şeyin ders çalışmak olduğunu düşünen aileler de vardır. Tüm boş vaktini, televizyon izleyip, radyo dinleyerek geçiren, hiçbir aktif faaliyette bulunmayan bir ailenin boş zamanları nasıl değerlendirecekleri hakkında bir bilgiye sahip olduklarından bahsedilemez. Böyle bir ailede yetişen bir çocuğun da, olumlu aktif alışkanlıklar kazanması ve bilinçli hareket etmesi beklenemez (Çılğın, 2007).

2.4.18. Ders Dışı Etkinlik Çalışmalarında Dikkat Edilecek Noktalar

Ülkemizde ders dışı etkinlikler, tamamen öğrencinin isteğine bağlı olan ve öğrencinin etkin bir şekilde rol aldığı etkinliklerdir. Bunun için, öğrencilerin gözünde bir angarya olarak algılanmaz, çünkü bunlar, normal ders programlarının konularına doğrudan bağlı değiller ve özellikleri itibarıyla de kuru bir ders değiller. Öğrencinin ilgi ve isteğinin yanında, bu etkinliklerin sağlıklı bir şekilde yapılabileceği ortamların da olması gerekmektedir. Özellikle okul bahçesi, spor salonu, özel yetenek salonları, kütüphane ve okuma salonu vb. asgari gereçlerdir (Yetiş, 2004).

Ders dışı egzersiz faaliyetlerine büyük önem ve ağırlık verilmeli, bu faaliyetler dersin devamı, bölünmez bir bütünü olarak düşünülmeli ve değerlendirilmelidir (Gacar, 2001).

Bu amaç doğrultusunda aşağıda sıralanan ilkelere dikkat edilmelidir;

- Araç, gereç, alan ve tesislerden bütün öğrenciler yararlandırılmalı, çalışmalar buna göre düzenlenmelidir.
- Her sınıf veya grup öğrencilerine gün, saat ve çalışacakları spor dalı belirtilerek haftalık, aylık ve yıllık programlar yapılmalıdır.
- Öğrencilerin ders dışı faaliyetleri de izlenerek değerlendirmelerinde dikkate alınmalıdır.

- Ders dışı faaliyetlerde görevler, demokratik olarak dağıtılmalı öğrencilerin kendi kendilerini yönetmelerine, denetlemelerine öncelik verilmelidir. Böylece karşılıklı görev ve sorumluluk duygularının gelişmelerine imkân hazırlanmalıdır.
- Ders dışı faaliyete yeni başlayan öğrencileri gözleyip, branşlara yönelik küçük denemeler yapıp, öğrencinin ilgi ve yeteneğine uygun spor dalını bulmasında yönlendirici ve yardımcı olunmalıdır.
- Okul içindeki çalışmalarla ve öğrencinin beden eğitimi ve spor faaliyetlerine özendirilmesi ve neticede öğrencilerin kendilerini deneme ve tanıma açısından yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bütün öğrencilere ders dışı faaliyetlere katılma fırsatı tanıyan sınıflar arası karşılaşmalara ağırlık verilmeli, fırsat eşitliği ilkesi zedelenmemelidir. Tabana yayılan bu faaliyetlerde başarılı öğrenciler, okul takımlarına alınarak değerlendirilmelidirler.
- Ders dışı egzersiz çalışmalarında, okulun diğer öğretmenlerinden ve çevredeki uzman kişilerden yararlanılmalıdır. Ancak öğretmen olmayan uzman kişilerin seçiminde çok titiz davranılmalı, öğrencileri olumsuz yönde etkileyen davranış ve alışkanlıkları görülen kişiler derhal uzaklaştırılmalıdır.
- Öğrencilerin, okulun bünyesi dışındaki diğer kuruluşlar tarafından seviyelerine uygun olarak düzenleyecekleri spor gelişim çalışmalarına yönlendirilmelerine önem verilmelidir.
- Okulun bulunduğu çevrede yapılabilecek spor dallarının temel eğitim ve öğretimi engellenmeyecek şekilde çevre imkânları da kullanılmak sureti ile derslerde veya ders dışı çalışmalarda ele alınmalıdır (Gacar, 2001).

2.4.19. Ders Dışı Etkinliklerin Uygulanmasında Bazı Önemli İlkeler

- ✓ Ders dışı faaliyetler, öğrencilerin okul çevresinin ihtiyaçlarını karşılamalıdır.
- ✓ Ders dışı faaliyetler, okulun öğretim programını zenginleştirmeye yardım etmelidir.
- ✓ Ders dışı faaliyetler, okulda daha mutlu bir ortam gerçekleşmesini sağlayan okulu gerçek bir topluluk yapmalıdır.
- ✓ Ders dışı faaliyetler, iyi örgütlenmeli ve iyi yönetilmelidir.
- ✓ Ders dışı faaliyetler, öğrencilerin daha iyi bir vatandaş olmalarına yardım etmelidir.
- ✓ Ders dışı faaliyetler iyi bir vatandaş yetiştirmelidir.

- ✓ Rehber öğretmen, ders dışı faaliyetler konusuna, öğrenciler gibi ilgi duymalı ve onu iyi bilmelidir.
- ✓ Ders dışı faaliyetler, amaçlarına uygun olmalıdır.
- ✓ Ders dışı faaliyetler, emredici değil, işbirliği havasında ve rehberlik anlayışı içinde yapılmalıdır.
- ✓ Ders dışı faaliyetlerde, önderlik ve sorumluluk öğrenciler arasında paylaşılmalıdır.
- ✓ Öğrencilerin bu başarıları okul tarafından da takdir edilmelidir. Bu amaçla rehber öğretmen, öğrenciler hakkında kayıtlar tutmalıdır.
- ✓ Ders dışı faaliyetlerin amacının ne olduğu herkes tarafından açıkça bilinmeli ve bu amaca yaklaşp yaklaşmadığı zaman zaman değerlendirilerek denetlenmelidir (Karşlı, 2006).

2.4.20. Ders Dışı Etkinliklere Yönelik Olumlu Eleştiriler

- a. Bu tür aktivitelere katılan öğrencilerin akademi çalışmalara olan ilgileri artmaktadır.
- b. Öğrencilerde başarıya yönelme, sorumluluk elde etme ve fiziksel güç kazanma gerçekleşmektedir.
- c. Öğrenciler katıldıkları rekreatif faaliyetlerle (özellikle okul futbol takımında, orkestrada ya da tiyatro grubu içinde yer alan öğrenci gibi), okul içinde ve dışında önemli bir sosyal hareketlilik yaşamakta, saygınlıkları artmakta ve takdir sağlamaktadırlar.
- d. Okulun diğer öğrencilerinin rekreatif etkinliklere ilgisi çekilmekte ve teşvik edilmektedir.
- e. Okulu yaşayan bir organizasyon kılmak için gerek birlik ruhunu oluşturup devam ettirmektedir.
- f. Velilerin ve toplumun, okulun tüm programlarına karşı ilgi ve desteğini artırmaktadır (Karaküçük, 1999).

2.5.21. Ders Dışı Etkinliklere Yönelik Olumsuz Eleştiriler

- a. Öğrencilerin, akademik çalışmalar konusundaki dikkatleri dağılmaktadır. Gereğinden fazla çalışma, yorgunluğu oluşturmakta ve böylece akademik düzey düşmektedir.
- b. Sürekli bir bağımlılık yaratarak olgunlaşmayı önleyip, endüstriyel toplum değerlerine uyumu zorlaştırmaktadır.

- c. Çoğu öğrenciyi aktif katılımdan çok pasif (izleyici) katılıma sürüklemektedir.
- d. Okulun, eğitim amaçlarını saptıran, yüzeysel, vurdumduymaz bir anlayış oluşturmaktadır.
- e. Eğitim programları için kaynakları, imkânları, personel ve toplum desteğini azaltmaktadır.
- f. Rekreatif etkinliklere yönelik birçok etkinlik çeşidinde ve özellikle sporda çok görülen amacın, mutlaka başarmak veya bir rekor kırmak şekline dönüşerek, faaliyetin eğitim ve eğlence yönünün ortadan kalkması, kazanma yönündeki aşırı baskı, aşırı gerginliğe ve strese neden olabilmektedir (Karaküçük, 1999).

2.5.22. Ders Dışı Etkinliklerin Uygulanmasında Ortaya Çıkan Sorunlar

Türk eğitim sisteminin temel amacı, Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, milli birlik ve bütünlük içinde, iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek, hızlandırmak ve Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır. Okullarımız da bu amacın gerçekleşmesine yönelik gerek ders içi ve gerekse de ders dışı faaliyetlerde bulunmaktadır. Eğitim kurumlarımızda, öğretim kadar ders dışı etkinliklerin de eğitime katkısı göz ardı edilmemelidir. Ders dışı faaliyetler ya da müfredat dışı faaliyetler gibi hayat tecrübelerini eğitimin dışında tutan, bunları küçümseyen deyimler ve kavramlar yerine, öğretim programını faaliyet programları ile birleştiren bir görüşü savunmak gerektiğini belirtmiştir. Fakat eğitim kurumlarımızda ders dışı etkinlikler hep ikinci planda kalmıştır (Özkaptan, 2007).

Okullar çoğunlukla öğretim ile uğraşmaktadırlar. Ders dışı etkinliklerinde ağırlıklı olarak yer aldığı eğitim ise ihmal edilmektedir. Velilerin de çocuklarına karşı eğitim görevlerinden, okula güvenerek kendilerini önemli ölçüde müstafi saymaları, çocukların ders dışı etkinlikler de dahil birçok eğitimden yoksun yetişmelerine neden olmaktadır (Karaküçük ve Yetim, 2000).

Okullardaki ders dışı etkinliklerin oluşturulmasında ve uygulamalarında anlayış, rehberlik, yönetim ve imkânsızlıklar gibi bazı sorunlarla karşılaşilmektedir (Özkaptan, 2007).

Ayrıca, okullarda ders dışı etkinliklerin yeterince yararlı uygulanmasına engel teşkil eden bazı faktörler de bulunmaktadır. Bunlar;

- a. İlgili öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmamaları, görevlerini benimsememeleri ve ders yüklerinin fazla olması,

- b. Bölge veya okul idarecilerinin çoğu zaman gerekli anlayışı ve imkânları vermemesi ve kendi istekleri doğrultusunda faaliyetlere yön vermek istemesi,
- c. Okulun fiziki kapasitesinin yetersiz olması veya rekreatif etkinlikler için uygun olmaması,
- d. Öğrenci sayısının çokluğu ve okullarda ikili veya üçlü öğretim yapılması,
- e. Çevre veya ailenin bu tür faaliyetleri hoş görmeyecek bir kültürel yapıda olması,
- f. Öğretmen ve diğer personelin sayısal yetersizliği,
- g. Gerekli maddi desteğin veya kaynağın yetersiz olması ya da mevcut kaynağın gereği gibi harcanamaması (Karaküçük, 1999).

Genel anlamda, ders dışı eğitsel etkinliklerin öneminin rehber öğretmenler tarafından iyi bilinmesi, onun öğrencilerin eğitilmesindeki etkin rolünün gerçeklik kazanmasına en önemli katkıyı yapacaktır. Böyle olmasına karşın, genellikle yöneticiler ve öğretmenlerin bu tür etkinliklere işlerlik kazandırmak için çaba harcamadıkları gözlenmektedir. Bazılarının da bu tür etkinlikleri, derslerin çok yüklü olduğuna ve önemine vurgu yaparak –ki onlara göre bu tür etkinlikler öğrencinin kıymetli zamanını boşa harcamaktır- küçümsedikleri görülmektedir (Pehlivan ve Selçuk, 2005).

Öğrencilerin ders dışı etkinliklerinde beden eğitimi öğretmenlerinin dışındaki branş öğretmenlerinin de aktif olması gerekirken özellikle Türkçe, Resim İş, müzik öğretmenleri bu etkinliklerin önemini kavrayamamakta bu nedenle de aktif görevlerden kaçınmaktadırlar. Oysa öğrenciler derslerden arta kalan boş zamanlarında beden eğitimi spor etkinliklerinin dışında resim iş, müzik veya tiyatro ile uğraşmak isteyebilirler. Ancak beden eğitimi öğretmenleri dışında hizmet öncesi eğitimlerinde ders dışı etkinliklere yönelik dersleri olmayan müzik, resim iş ve Türkçe gibi öğretmenlik branşları bu ihtiyaçlara cevap vermemektedir (Çılgın, 2007).

2.4.23. Sorunların Çözümlemesine Yönelik Öneriler

- a. Bu konuda yük, genelde beden eğitimi öğretmenlerinin kısmen de Resim İş ve müzik öğretmenlerinin üzerinde olmaktadır. Bu durum rekreasyon alanını daraltmaktadır. Diğer öğretmenler de, öğrencilerin boş zamanlarını nasıl değerlendireceklerini, bunun kendileri ve toplum için ne gibi yararlar sağlayabileceği hususlarını anlatmalıdırlar. Kendi branşları ile ilgili olarak da ders dışı etkinliklerde bulunma imkânları yaratabilmelidirler. Okul yöneticilerinin de bu konuya ilgilerinin çekilmesi ve öneminin kavratılması bakımından hizmet içi eğitimlerin de üzerinde durulması gereklidir.

- b. Okullarda belirlenen ders dışı etkinlik çeşitleri genellikle sadece öğretmenler ve idare tarafından, öğrencilerin görüşlerine itibar edilmeden belirlenmektedir. Kuşkusuz burada okul imkânları göz önüne alınmaktadır. Ancak, öğrencilerin istek ve heveslerine göre imkânların şekillendirilmesi daha da fonksiyonellik yaratacaktır. Bu nedenle anket, görüşme veya başka yollarla öğrencilerin eğilimleri tespit edilmelidir. Ayrıca, öğrencilerin boş zamanlarının iyi bilinmesi gerekir. Okulların çeşitlerine ve amaçlarına göre boş zaman saatleri değişiklik göstermektedir. Her okul kendi durumunu değerlendirebilmelidir.
- c. Ders dışı etkinlikler, çoğu kere zorunlu programlar şeklinde uygulanmaktadır. Öğrencinin programa katılımına mecburiyet getirilmektedir. Özellikle, okul spor takımlarının oluşturulması gibi çalışmalarda da öğrenci kendi iradesi dışında belirli etkinliklere seçilmektedir. Bir basketbol takımının alt yapısını oluşturmak isteyen beden eğitimi öğretmeni, gözünün tuttuğu uzun boylu öğrencilerin eline öğrencinin görüşünü dahi sormadan çalışma programını tutuşturmaktadır. Burada öğretmen bencil davranmaktadır. Öğrencinin yönlendirilmesi elbette gereklidir. Ancak, bunu yaparken öğrencinin katılacağı bu etkinliklerin bir boş zaman uğraşısı olduğu, hangi düzeyde olursa olsun okullar arası yarışma organizasyonlarının bile, esas amacının öğrencinin genel eğitimine katkı sağlayacak, kardeşliği, dostluğu, barışı, genel kültürü, bilgiyi geliştirecek sonraki hayatta bu alışkanlıklarını devam ettirecek ve hepsinden önemlisi öğrenciyi rahatlatacak ve mutlu edecek etkinlikler olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle, öğrencinin ders dışı etkinliklerden hangisine katılacağı ve programlara devamı, onun hür iradesi, ilgisi ve isteği doğrultusunda gerçekleştirilmelidir.
- d. Okullarda ders dışı etkinlikler, daha çok okul sınırları ve imkânları içerisine hapsedilmektedir. Oysa okullar, toplumla iç içedir. Okullar, çevrenin ilgisini ve desteğini etkinlikler için kullanma yollarını araştırmalıdır. Çevredeki spor salonları, kütüphaneler veya diğer boş zaman değerlendirme imkânları verebilecek tesisler değerlendirilmelidir. Öğrenciler ise, ders dışı etkinliklerinde okul dışına da kaydırılmalıdır. Gençlik Spor İl Müdürlüğüne bağlı spor tesisleri, gençlik merkezleri, kültür merkezleri ve daha birçok kamu ve özel sektörün her alanda oluşturulmuş kulüplerine ve hizmetlerine öğrenciler yönlendirilmelidir.
- e. Okulların çevre imkânlarından yararlanmaları kadar çevrenin de okulun rekreasyon imkânlarından yararlanabilmesi söz konusudur. Zira bu, okulda bir rekreasyon dinamizmi yaratmak bakımından da önemlidir. Okulun fiziki

imkanları ve öğretici kadrosu çevre insanının rekreasyon eğitimi bakımından hizmete sokulabilmelidir. Örneğin; bilgisayar, beden eğitimi, resim iş, müzik, edebiyat öğretmenleri veya bir meslek okulunda dikiş-nakış, ev ekonomisi öğretmenleri konularıyla ilgili, çevre halkına okul binalarını ve diğer imkânlarını kullanarak hizmet verebilirler.

- f. Okullar ve spor, resim iş, müzik, edebiyat gibi rekreasyon hizmeti sunan kuruluşlar ortak etkinliklere ve organizasyonlara genelde kapalı kalmaktadırlar. Rekreasyon etkinliklerine öğrencinin, velinin ve çevrenin ilgisini uyandırması, tanıtması ve sevdirmesi bakımından, bu kuruluşlarla ortak etkinlikler düzenlemelidir. Spor örgütüyle ortak düzenlenecek bir atletizm yarışması ya da çeşitli sponsor kuruluşlar desteğinde yapılacak bir basketbol ya da voleybol organizasyonu veya bir bilgi yarışması geniş ilgi uyandıracaktır.
- g. Ders dışı etkinliklerin organizasyonlarında ve uygulamalarda monitör olarak öğrencilerin katılımı geniş olarak sağlanmalıdır. Bu durum, zaten başlı başına bir ders dışı etkinliği oluşturmaktadır. Öğrencinin katılımı, üst sınıflardan başlayarak, alt sınıflara doğru sağlanmalıdır. Sadece, basit getir – götür işlerinde değil, öğrenci karar düzeyinde eylemlerde de söz sahibi olabilmelidir.
- h. Veliler, ders dışı etkinliklerin her aşamasında çocuklarını ve diğer öğrencileri izleyebilme imkânlarına sahip olmalıdırlar. Velilere kulüp yönetimlerinde ve organizasyonlarda da görev verilebilmelidir. Bu, veliyi bilinçlendirerek ilgi ve desteğinin okula yönelmesini de sağlayacaktır.
- i. Ders dışı etkinlikleri, uygulamada genel eğitim ilkelerinden uzak kalmayacak şekilde düzenlenmelidir. Rekreasyon uygulama özellikleri dikkate alınmalıdır.
- j. Her etkinlik, sonunda bir gösteriye dönüştürülebilmelidir. Tiyatro çalışmaları sonunda oyun oynanmalı, sportif etkinlikler sonunda bir yarışma gerçekleştirilmeli, resim iş çalışmaları bir sergiye dönüştürülebilmelidir. Okulların düzenlemiş oldukları mezuniyet ya da başka isimler altındaki geceler ve toplantılar bu amaçların gerçekleştirilmesi için uygun ortamları sağlamaktadır (Karaküçük, 1999).

Okulların ders dışı etkinlikleri, okulun olanakları, okul yönetiminin tutumu, öğretmenlerin nitelik ve nicelik olarak yeterliliği, ailelerin ve çevrenin tutumu ve desteği, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına bağlı olarak farklılıklar gösterebilir. Başka bir deyişle, okulların sunduğu ders dışı etkinlikler, değişkenlik arz edebilir. Ancak, modern

eğitim anlayışına göre, bir okulda tüm öğrencilerin ilgi ve isteklerine yönelik çok çeşitli ders dışı etkinliğin bulunması gerektiği unutulmamalıdır (Köse, 2003).

Kısaca, okulda okutulan dersler, öğrencilerin eğitimi için her şeyi içermeyebilir. Bunları, yine eğitimin amaçları doğrultusunda geliştirecek olan ders dışı etkinliklerdir. Bu nedenle, ders dışı etkinliklere, derslere verilen önem kadar önem vermek zorundayız (Binbaşoğlu, 2000).

2.4.24. Ders Dışı Etkinliklerin Değerlendirilmesi

Ders dışı etkinlikler de, tıpkı sınıftaki eğitim-öğretim etkinlikleri gibi, amaçlı, programlı ve planlı etkinliklerdir. Bu nedenle, ders dışı etkinliklerin amaçlarına ulaşip ulaşmadığı veya öğrencilere istenilen davranışları kazandırıp kazandırmadığının kontrolü için, bu etkinliklerin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Ders dışı etkinliklerin değişik nedenlerle değerlendirilmesi yapılabilir. Öğrenciler tarafından duyulan bir ihtiyacı karşılayıp karşılayamadığı, okulu çalışmak için daha mesut bir yer haline getirip getirmediği, ne dereceye kadar iyi örgütlendirilip yönetildiği veya öğrencilerin davranışlarında nasıl bir etki yarattığı gibi hususlar için, bu etkinlikler değerlendirilmektedir (Köse, 2003).

Schorling'e göre ders dışı etkinliklerin denetim ve değerlendirilmesinde şu ilkelere uyulmalıdır:

- Rehber öğretmen, ders dışı etkinlik konusunda öğrenciler gibi ilgi duymalı ve onu iyice bilmelidir.
- Ders dışı etkinlik -okulun diğer derslerindeki gibi- bir örgüt, denetim ve hedeflerindeki ilkelere uymalıdır.
- Denetim, emredici değil, iş birliği havası içinde ve rehberlik niteliğinde yapılmalıdır.
- Her etkinliğin, öğretmen ve öğrenci temsilcilerinden kurulu bir danışma kurulu olmalıdır. Önderlik ve sorumluluk, öğrenciler arasında paylaşılmalıdır.
- Öğrencilerin başarıları okul tarafından değerlendirilmelidir. Bu amaçla rehber öğretmen, öğrenciler hakkında kayıtlar tutmalıdır.
- Ders dışı etkinliğinin amacının ne olduğu herkes tarafından açıkça bilinmeli ve bu amaca yaklaşıp yaklaşılmadığı zaman zaman denetlenmelidir (Karşı, 2006).

3. YÖNTEM

Bu araştırmada, anket-survey yöntemi uygulanmıştır. Araştırma genellikle ankete dayanan veriler üzerinde yürütölüp; bunun yanında, Yozgat Valiliğinden elde edilen istatistiki bilgiler de analizlerde kullanılmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmamız tanımlayıcı bir araştırma olup kesitsel özellik taşımaktadır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; Yozgat il genelinde bulunan 449 tane ilköğretim 2. kademe ve 94 tanede ortaöğretimde görev yapan Beden Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı, Müzik ve Resim İş branşlarına ait 451 öğretmen ile 20.418 ortaöğretim ve 29.148 ilköğretim 2. kademe öğrencisi teşkil etmiştir.

Örnekleme ise, Yozgat il genelinde bulunan ilköğretim 2. kademe ve ortaöğretim okulları arasında şans yöntemi (random) ile seçilen okullardaki 120 Beden Eğitimi, 100 Türk Dili ve Edebiyatı, 25 Müzik ve 55’de Resim İş branşlarına ait ders dışı etkinliklere katılan toplam 300 öğretmen ile 1000 kişilik bir öğrenci grubu oluşturmuştur.

3.3. Veri Toplama Tekniğı

Araştırmada bilgi toplama aracı olarak araştırma grubuna, ders dışı etkinliklerle ilgili olarak öğrenci ve öğretmenler için ayrı ayrı 24 sorudan oluşan araştırmacı tarafından geliştirilip, uzmanların düzeltmesiyle oluşan anket uygulanmıştır (Ek 1 ve Ek 2). Ankette ders dışı etkinlikleri kapsayan sorular dışında öğrenci ve öğretmenler ile ilgili kişisel bilgilere de yer verilmiştir.

Anket üzerindeki sorular için 4’lü likert ölçeğı kullanılmıştır. Ölçek maddeleri; tamamen katılıyorum: 4, katılıyorum: 3, katılmıyorum: 2, kesinlikle katılmıyorum: 1 seçenekleri ile verilmiştir.

Ayrıca literatür taraması ve Yozgat Valiliğı’nin kayıtlarından da yararlanılarak veriler elde edilmiştir.

Anketin güvenilirlik çalışması 8 okulda görev yapan 8 Beden Eğitimi, 12 Türk Dili ve Edebiyatı, 5 Müzik, 5 Resim İş öğretmenine ve 40 öğrenciye uygulanmak suretiyle yapılmış ve Crombach alpha güvenilirlik katsayıları; öğretmenler için hazırlanan anket soruları için: **.559**, öğrenciler için hazırlanan anket soruları için: **.803** 'dür.

Araştırmada kullanılan anketler; ulaşılabilen okullarda bizzat araştırmacı tarafından, diğer okullarda ise Yozgat İl Milli Eğitim Müdürlüğü aracılığıyla uygulanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesinde SPSS İstatistik programından yararlanılmıştır

Anketten elde edilen veriler, frekans ve yüzdelerle açıklanmış ve yorumlanmıştır. Karşılaştırmalarda t-testi ve varyans analizi (one-way anova) kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için ise “post hoc t-testi” testi uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılık için 0.05 anlamlılık düzeyi seçilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Bulgular

Tablo 1: Ders Dışı Etkinliklere Katılan Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri

Değişken	Düzy	Frekans	%
Cinsiyet	Erkek	547	54,7
	Kız	453	45,3
	Toplam	1000	100
Okuduğu Okul	İlköğretim 2.kademe	468	46,8
	Lise	532	53,2
	Toplam	1000	100
Ders Dışı Etkinliğe Katıldığı Branş	Beden Eğitimi	250	25,0
	Müzik	250	25,0
	Resim İş	250	25,0
	Türk Dili ve Edebiyatı	250	25,0
	Toplam	1000	100

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin % 54,7'si erkek, % 45,3'ü de kızdır. % 46,8'i ilköğretim 2. kademedede, % 53,2'si de lisede okumaktadır. % 25'i Beden Eğitimi, % 25'i Müzik, % 25'i Resim İş, % 25'i de Türk Dili ve Edebiyatı branşlarında ders dışı etkinliklere katılmaktadırlar.

Tablo 2 :Ders Dışı Etkinliklere Katılan Öğretmenlerin Tanımlayıcı Özellikleri

Değişken	Düzy	Frekans	%
Cinsiyet	Erkek	150	50,0
	Kadın	150	50,0
	Toplam	300	100
Çalıştığı Okul	İlköğretim 2.kademe	149	49,7
	Lise	151	50,3
	Toplam	300	100
Branş	Beden Eğitimi	114	38,0
	Müzik	25	8,3
	Resim İş	55	18,3
	Türk Dili ve Edebiyatı	106	35,3
	Toplam	300	100
Öğretmenlik Yaptığı Yıl	1-10 Yıl	169	56,3
	11-20 Yıl	97	32,3
	21 Yıl ve Üstü	34	11,3
	Toplam	300	100

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin % 50'si erkek, % 50'si de kadındır. % 49,7'si ilköğretim 2. kademedede, % 50,3'ü de lisede çalışmaktadır. % 38'i Beden Eğitimi, % 8,3'ü Müzik, % 18,3'ü Resim İş, % 35,3'ü de Türk Dili ve Edebiyatı branşlarında ders dışı etkinliklere katılmaktadır. Öğretmenlerin görev yılları ise % 56,3'ü 1-10 yıl, %32,3'ü 11-20 yıl, % 11,3'ü de 21 yıl ve üzeridir.

Tablo 3 : Öğrencilerin Ders Dışı Etkinliklerden Beklentileri

NO	Anket Soruları	N	X	Ss	Yüzde Dağılımları (%)							
					1		2		3		4	
					n	%	n	%	n	%	n	%
1	Okulumuz, öğrencileri ders dışı etkinliklere katılmaya teşvik ediyor.	1000	2,00	0,97	379	37,9	331	33,1	201	20,1	89	8,9
2	Okulumuzun imkanları ders dışı etkinlikler için yeterlidir.	1000	2,11	0,92	291	29,1	389	38,9	237	23,7	83	8,3
3	Okul yönetiminin ders dışı etkinliklere katkısı, ders dışı etkinliklerin düzenlenmesinde ve amacına ulaşmasında etkilidir.	1000	2,95	0,82	54	5,4	200	20,0	485	48,5	261	26,1
4	Öğretmenlerin ders dışı etkinliklere katkısı, ders dışı etkinliklerin düzenlenmesinde ve amacına ulaşmasında etkilidir.	1000	3,17	0,78	32	3,2	141	14,1	455	45,5	372	37,2
5	Ders dışı etkinliklerin amacına uygun olarak yapılması ve ulaşmasında tesis ve araç- gerecin önemi büyüktür.	1000	3,27	0,83	49	4,9	96	9,6	390	39,0	465	46,5
6	Yaptığım ders dışı etkinlik, seçme amacımı gerçekleştiriyor.	1000	2,30	1,06	281	28,1	316	31,6	229	22,9	174	17,4
7	Ders dışı etkinlikler okullarda yeterince uygulanmaktadır.	1000	2,04	0,96	340	34,0	389	38,9	167	16,7	104	10,4
8	Ders dışı etkinlikler tüm öğrencileri kapsayacak şekilde uygulanmalıdır.	1000	3,18	0,86	47	4,7	158	15,8	366	36,6	429	42,9
9	Ders dışı etkinlikler öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları yönünde uygulanmalıdır.	1000	3,24	0,81	48	4,8	91	9,1	431	43,1	430	43,0
10	Okullarda öğretim yılı boyunca yürütülmesi gereken ders dışı etkinlikler düzenli olarak uygulanmalıdır.	1000	3,33	0,78	39	3,9	79	7,9	397	39,7	485	48,5
11	Öğrencilerin ders dışı etkinliklerde yapacakları etkinliklerine göre haftalık, aylık ve yıllık programlar düzenlenmelidir.	1000	3,26	0,80	40	4,0	106	10,6	408	40,8	446	44,6
12	Ders dışı etkinlikler daha çok yarışmalara yönelik yapılmalıdır.	1000	2,14	1,01	309	30,9	382	38,2	170	17,0	139	13,9
13	Ders dışı etkinlikler, yıl sonunda yapılacak şenlik ve turnuvalarla daha eğitsel olabilir.	1000	3,13	0,88	62	6,2	140	14,0	402	40,2	396	39,6
14	Okullarda öğrenciler için yetenek testi yapılarak, yetenekli öğrenciler uygun ders dışı etkinliklere yönlendirilmelidir.	1000	3,13	0,97	86	8,6	154	15,4	307	30,7	453	45,3
15	Ders dışı etkinlikler hazırlanırken, öğrencilerin hangi yönlerinin geliştirileceği planlanmalıdır.	1000	3,26	0,80	50	5,0	78	7,8	433	43,3	439	43,9
16	Ders dışı etkinliklere katılan veya katılacak olan öğrencileri öğretmen seçmelidir.	1000	2,04	1,02	382	38,2	310	31,0	192	19,2	116	11,6
17	Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin zararlı alışkanlıklar edinmesini engelleyecek biçimde yapılmalıdır.	1000	3,34	0,88	60	6,0	92	9,2	300	30,0	548	54,8
18	Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin bir gruba ait olma ve işbirliği yapabilmelerini geliştirecek biçimde yapılmalıdır.	1000	3,16	0,80	44	4,4	118	11,8	471	47,1	367	36,7
19	Ders dışı etkinlikler, çocuk ve gençlerin bedensel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini sağlayacak biçimde yapılmalıdır.	1000	3,37	0,75	33	3,3	65	6,5	402	40,2	500	50,0
20	Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin kendilerini tanımlarını sağlayacak biçimde yapılmalıdır.	1000	3,27	0,73	30	3,0	77	7,7	481	48,1	412	41,2
21	Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin okula bağlanmasını ve okul ortamını sevmelerini sağlar.	1000	3,18	0,83	48	4,8	122	12,2	427	42,7	403	40,3
22	Okul çağındaki öğrencilerin gelişiminde ders dışı etkinliklerin önemi büyüktür.	1000	3,13	0,84	58	5,8	119	11,9	459	45,9	364	36,4
23	Ders dışı etkinlikler, okullardaki şiddet olaylarını azaltmaktadır.	1000	2,92	0,94	98	9,8	195	19,5	399	39,9	308	30,8
24	Ders dışı etkinlikler, öğrencinin derslerdeki başarısını arttırmaktadır	1000	2,80	0,98	133	13,3	204	20,4	393	39,3	270	27,0

1- Tamamen Katılmıyorum, 2- Katılmıyorum, 3-Katılıyorum, 4- Tamamen katılıyorum

Tablo 4: Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklerden Beklentileri

NO	Anket Soruları	N	X	Ss	Yüzde Dağılımları (%)							
					1		2		3		4	
					n	%	n	%	n	%	n	%
1	Çalıştığım okul, öğrencileri ders dışı etkinliklere katılmaya teşvik ediyor.	300	1,92	0,96	128	42,7	94	31,3	53	17,7	25	8,3
2	Çalıştığım okulun imkânları ders dışı etkinlikler için yeterlidir.	300	2,34	0,94	65	21,7	102	34,0	99	33,0	34	11,3
3	Okul yönetiminin ders dışı etkinliklere katkısı, etkinliklerin düzenlenmesinde ve amacına ulaşmasında etkilidir.	300	3,59	0,54	0	0	7	2,3	109	36,3	184	61,3
4	Öğretmenin ders dışı etkinliklere katkısı, etkinliklerin düzenlenmesinde ve amacına ulaşmasında etkilidir.	300	3,61	0,53	0	0	7	2,3	103	34,3	190	63,3
5	Ders dışı etkinliklerin amacına uygun olarak yapılmasında ve ulaşmasında tesis ve araç-gerecin önemi büyüktür.	300	3,64	0,55	0	0	11	3,7	85	28,3	204	68,0
6	Ders dışı etkinlikler, planlanan amaçlarına ulaşmaktadır.	300	2,50	0,79	28	9,3	123	41,0	120	40,0	29	9,7
7	Ders dışı etkinlikler, okullarda yeterince uygulanmaktadır.	300	2,06	0,84	83	27,7	132	44,0	70	23,3	15	5,0
8	Ders dışı etkinlikler, tüm öğrencileri kapsayacak şekilde uygulanmalıdır.	300	2,92	0,89	25	8,3	57	19,0	135	45,0	83	27,7
9	Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları yönünde uygulanmalıdır.	300	3,07	0,88	20	6,7	46	15,3	128	42,7	106	35,3
10	Okullarda öğretim yılı boyunca yürütülmesi gereken ders dışı etkinlikleri, düzenli olarak uygulanmalıdır.	300	3,64	0,51	0	0	5	1,7	99	33,0	196	65,3
11	Öğrencilerin ders dışı etkinliklerde yapacakları etkinliklerine göre haftalık, aylık ve yıllık programlar düzenlenmelidir.	300	3,67	0,49	0	0	3	1,0	94	31,3	203	67,7
12	Ders dışı etkinliklerinde salon ve araç-gereç eksikliği olan okullar, çevre okullarla iletişim kurup, mekân ve araç paylaşımı yapmalıdırlar.	300	3,63	0,57	1	0,3	10	3,3	88	29,3	201	67,0
13	Ders dışı etkinlikler, göstermelik olarak yapılmaktadır.	300	2,27	1,09	92	30,7	92	30,7	60	20,0	56	18,7
14	Ders dışı etkinlikler, daha çok yarışmalara yönelik yapılmalıdır.	300	2,20	0,99	84	28,0	109	36,3	69	23,0	38	12,7
15	Ders dışı etkinlikler, yıl sonunda yapılacak şenlik ve turnuvalarla daha eğitsel olabilir.	300	3,52	0,67	4	1,3	18	6,0	95	31,7	183	61,0
16	Okullarda öğrenciler için yetenek testi yapılarak, yetenekli öğrenciler uygun ders dışı etkinliklere yönlendirilmelidir.	300	3,18	0,87	17	5,7	39	13,0	117	39,0	127	42,3
17	Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin zararlı alışkanlıklar edinmesini engelleyecek biçimde yapılmalıdır.	300	3,50	0,54	0	0	7	2,3	135	45,0	158	52,7
18	Ders dışı etkinlikler, gençlerde bir gruba ait olma ve işbirliği yapabilmeyi geliştirecek biçimde yapılmalıdır.	300	3,53	0,52	0	0	4	1,3	132	44,0	164	54,7
19	Ders dışı etkinlikler, çocuk ve gençleri bedensel, duygusal ve sosyal yönden geliştirecek biçimde yapılmalıdır.	300	3,55	0,51	0	0	2	0,7	130	43,3	168	56,0
20	Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin kendilerini tanımlarını sağlayacak biçimde yapılmalıdır.	300	3,44	0,51	0	0	2	0,7	165	55,0	133	44,3
21	Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin okula bağlanmasını ve okul ortamını sevmelerini sağlar.	300	3,00	0,83	9	3,0	76	25,3	120	40,0	95	31,7
22	Okul çağındaki öğrencilerin gelişiminde, ders dışı etkinliklerinin önemi büyüktür.	300	3,45	0,51	0	0	2	0,7	160	53,3	138	46,0
23	Ders dışı etkinlikler, okullardaki şiddet olaylarını azaltmaktadır.	300	3,33	0,68	7	2,3	16	5,3	148	49,3	129	43,0
24	Ders dışı etkinlikler, öğrencinin derslerdeki başarısını arttırmaktadır.	300	2,81	0,90	21	7,0	93	31,0	107	35,7	79	26,3

1- Tamamen Katılmıyorum, 2- Katılmıyorum, 3-Katılıyorum, 4- Tamamen katılıyorum

Tablo 5: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Okulumuz, Öğrencileri Ders Dışı Etkinliklere Katılmaya Teşvik Ediyor.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	2,00	0,96	0,07	0,95
		Kız	453	2,00	0,98		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	2,05	0,94	1,57	0,12
		Lise	532	1,95	0,99		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	1,87	0,98	-0,90	0,37
		Kadın	150	1,97	0,95		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	1,99	1,07	1,25	0,21
		Lise	151	1,85	0,92		

p>0,05

Tablo 5’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 6: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Okulumuzun (Çalıştığım Okulun) İmkanları Ders Dışı Etkinlikler İçin Yeterlidir.”e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	2,09	0,93	-0,71	0,48
		Kız	453	2,13	0,91		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	2,13	0,96	0,59	0,55
		Lise	532	2,09	0,89		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	2,31	0,94	-0,61	0,54
		Kadın	150	2,37	0,94		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	2,31	0,96	-0,45	0,65
		Lise	151	2,36	0,93		

p>0,05

Tablo 6’da görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 7: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Okul Yönetiminin Ders Dışı Etkinliklere Katkısı, Ders Dışı Etkinliklerin Düzenlenmesinde ve Amacına Ulaşmasında Etkilidir.” e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	2,98	0,85	1,29	0,20
		Kız	453	2,91	0,78		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	3,08	0,75	4,83	0,00*
		Lise	532	2,84	0,86		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	3,65	0,51	1,83	0,07
		Kadın	150	3,53	0,56		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	3,62	0,54	1,09	0,27
		Lise	151	3,56	0,54		

*p<0,05

Tablo 7’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrencilerin okudukları okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (t=4,83, p=0,00<0,05).

Tablo 8: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katkısı, Ders Dışı Etkinliklerin Düzenlenmesinde ve Amacına Ulaşmasında Etkilidir.” e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	3,16	0,82	-0,43	0,66
		Kız	453	3,18	0,74		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	3,22	0,79	2,01	0,04*
		Lise	532	3,12	0,78		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	3,67	0,52	2,06	0,04*
		Kadın	150	3,55	0,54		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	3,68	0,51	2,20	0,03*
		Lise	151	3,54	0,55		

*p<0,05

Tablo 8’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrencilerin okudukları okul (t=2,01, p=0,04<0,05), öğretmenlerin cinsiyet (t=2,06, p=0,04<0,05) ve çalıştıkları okul değişkenlerine (t=2,20, p=0,03<0,05) göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Tablo 9: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinliklerin Amacına Uygun Olarak Yapılması Ve Ulaşmasında Tesis ve Araç- Gerecin Önemi Büyüktür.” e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	3,23	0,87	-1,48	0,14
		Kız	453	3,31	0,77		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	3,29	0,80	0,70	0,48
		Lise	532	3,25	0,85		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	3,66	0,56	0,52	0,60
		Kadın	150	3,63	0,54		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	3,67	0,55	0,87	0,39
		Lise	151	3,61	0,55		

p>0,05

Tablo 9’da görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 10: Öğrencilere Göre “Yaptığım Ders Dışı Etkinlik, Seçme Amacımı Gerçekleştiriyor.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	2,23	1,05	-2,10	0,04*
		Kız	453	2,37	1,06		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	2,34	1,08	1,23	0,22
		Lise	532	2,26	1,04		

*p<0,05

Tablo 10’da görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrencilerin cinsiyet değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (t=-2,10, p=0,04<0,05).

Tablo 11: Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Planlanan Amaçlarına Ulaştaktadır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	2,36	0,75	-3,09	0,002*
		Kadın	150	2,64	0,81		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	2,47	0,76	-0,65	0,51
		Lise	151	2,53	0,83		

*p<0,05

Tablo 11’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğretmenlerin cinsiyet değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t=-3,09$, $p=0,002<0,05$).

Tablo 12: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler Okullarda Yeterince Uygulanmaktadır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzye	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	2,03	0,97	-0,27	0,78
		Kız	453	2,04	0,95		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	2,05	0,97	0,50	0,61
		Lise	532	2,02	0,95		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	2,01	0,84	-1,03	0,30
		Kadın	150	2,11	0,84		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	2,13	0,80	1,45	0,15
		Lise	151	1,99	0,88		

$p>0,05$

Tablo 12’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 13: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler Tüm Öğrencileri Kapsayacak Şekilde Uygulanmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzye	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	3,19	0,86	0,75	0,45
		Kız	453	3,15	0,86		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	3,25	0,83	2,44	0,01*
		Lise	532	3,11	0,88		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	2,88	0,93	-0,78	0,44
		Kadın	150	2,96	0,86		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	2,94	0,89	0,38	0,71
		Lise	151	2,90	0,89		

* $p<0,05$

Tablo 13’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrencilerin okudukları okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t=2,44$, $p=0,01<0,05$).

Tablo 14: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler Öğrencilerin İlgi ve İhtiyaçları Yönünde Uygulanmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	3,21	0,85	-1,41	0,16
		Kız	453	3,28	0,76		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	3,25	0,84	0,18	0,86
		Lise	532	3,24	0,78		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	3,01	0,93	-1,05	0,29
		Kadın	150	3,12	0,82		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	3,10	0,87	0,66	0,51
		Lise	151	3,03	0,88		

p>0,05

Tablo 14’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 15: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Okullarda Öğretim Yılı Boyunca Yürütülmesi Gereken Ders Dışı Etkinlikler Düzenli Olarak Uygulanmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	3,38	0,77	2,32	0,02*
		Kız	453	3,26	0,79		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	3,35	0,76	1,01	0,31
		Lise	532	3,30	0,80		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	3,66	0,50	0,78	0,43
		Kadın	150	3,61	0,53		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	3,70	0,49	2,06	0,04*
		Lise	151	3,58	0,53		

*p<0,05

Tablo 15’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrencilerin cinsiyet değişkenlerine (t=2,32, p=0,02<0,05) ve öğretmenlerin çalıştıkları okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (t=2,06, p=0,04<0,05).

Tablo 16: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Öğrencilerin Ders Dışı Etkinliklerde Yapacakları Etkinliklerine Göre Haftalık, Aylık ve Yıllık Programlar Düzenlenmelidir.” e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	3,23	0,85	-1,44	0,15
		Kız	453	3,30	0,74		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	3,27	0,80	0,58	0,56
		Lise	532	3,25	0,80		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	3,71	0,47	1,64	0,10
		Kadın	150	3,62	0,51		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	3,68	0,48	0,39	0,70
		Lise	151	3,65	0,50		

p>0,05

Tablo 16’da görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 17: Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinliklerinde Salon ve Araç-Gereç Eksiği Olan Okullar, Çevre Okullarla İletişim Kurup, Mekan ve Araç Paylaşımı Yapmalıdırlar.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	3,65	0,58	0,71	0,48
		Kadın	150	3,61	0,55		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	3,62	0,61	-0,18	0,86
		Lise	151	3,63	0,52		

p>0,05

Tablo 17’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 18: Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Göstermelik Olarak Yapılmaktadır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	2,32	1,12	0,85	0,40
		Kadın	150	2,21	1,06		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	2,35	1,06	1,41	0,16
		Lise	151	2,18	1,10		

p>0,05

Tablo 18’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 19: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler Daha Çok Yarışmalara Yönelik Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	2,09	1,01	-1,51	0,13
		Kız	453	2,19	1,00		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	2,17	1,01	0,88	0,38
		Lise	532	2,11	1,00		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	2,22	1,07	0,29	0,77
		Kadın	150	2,19	0,90		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	2,19	0,94	-0,27	0,79
		Lise	151	2,22	1,04		

p>0,05

Tablo 19’da görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 20: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Yıl Sonunda Yapılacak Şenlik ve Turnuvalarla Daha Eğitsel Olabilir.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	3,15	0,90	0,71	0,48
		Kız	453	3,11	0,84		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	3,22	0,83	2,92	0,004*
		Lise	532	3,06	0,91		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	3,53	0,75	0,09	0,93
		Kadın	150	3,52	0,59		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	3,47	0,69	-1,37	0,17
		Lise	151	3,58	0,65		

*p<0,05

Tablo 20’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrencilerin okudukları okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (t=2,92, p=0,004<0,05).

Tablo 21: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Okullarda Öğrenciler İçin Yetenek Testi Yapılarak, Yetenekli Öğrenciler Uygun Ders Dışı Etkinliklere Yönlendirilmelidir.” e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	3,16	0,97	1,35	0,18
		Kız	453	3,08	0,96		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	3,10	0,97	-0,68	0,49
		Lise	532	3,15	0,97		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	3,17	0,91	-0,27	0,79
		Kadın	150	3,19	0,82		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	3,19	0,88	0,16	0,87
		Lise	151	3,17	0,85		

p>0,05

Tablo 21’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 22: Öğrencilere Göre “Ders Dışı Etkinlikler Hazırlanırken, Öğrencilerin Hangi Yönlerinin Geliştirileceği Planlanmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	3,28	0,84	0,88	0,38
		Kız	453	3,24	0,75		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	3,27	0,78	0,46	0,65
		Lise	532	3,25	0,83		

p>0,05

Tablo 22’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrencilerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 23: Öğrencilere Göre “Ders Dışı Etkinliklere Katılan Veya Katılacak Olan Öğrencileri Öğretmen Seçmelidir.” e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	2,05	1,05	0,31	0,75
		Kız	453	2,03	0,98		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	2,06	1,02	0,46	0,65
		Lise	532	2,03	1,02		

p>0,05

Tablo 23’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrencilerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 24: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencilerin Zararlı Alışkanlıklar Edinmesini Engelleyecek Biçimde Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	3,38	0,89	1,61	0,11
		Kız	453	3,29	0,85		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	3,30	0,91	-1,10	0,27
		Lise	532	3,36	0,84		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	3,51	0,53	0,32	0,75
		Kadın	150	3,49	0,56		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	3,55	0,55	1,48	0,14
		Lise	151	3,46	0,54		

$p>0,05$

Tablo 24’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 25: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencilerin Bir Gruba Ait Olma ve İşbirliği Yapabilmelerini Geliştirecek Biçimde Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	3,18	0,81	0,79	0,43
		Kız	453	3,14	0,78		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	3,11	0,81	-1,70	0,09
		Lise	532	3,20	0,78		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	3,52	0,53	-0,44	0,66
		Kadın	150	3,55	0,52		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	3,56	0,54	1,00	0,32
		Lise	151	3,50	0,51		

$p>0,05$

Tablo 25’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 26: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Çocuk ve Gençlerin Bedensel, Duygusal ve Sosyal Yönden Gelişmelerini Sağlayacak Biçimde Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	3,35	0,80	-0,92	0,36
		Kız	453	3,39	0,69		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	3,38	0,78	0,36	0,72
		Lise	532	3,36	0,72		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	3,57	0,50	0,45	0,65
		Kadın	150	3,54	0,53		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	3,55	0,50	-0,10	0,92
		Lise	151	3,56	0,52		

$p>0,05$

Tablo 26’da görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 27: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencilerin Kendilerini Tanımalarını Sağlayacak Biçimde Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	3,24	0,76	-1,43	0,15
		Kız	453	3,31	0,69		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	3,29	0,72	0,63	0,53
		Lise	532	3,26	0,74		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	3,42	0,52	-0,56	0,57
		Kadın	150	3,45	0,50		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	3,41	0,51	-0,92	0,36
		Lise	151	3,46	0,51		

$p>0,05$

Tablo 27’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 28: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencilerin Okula Bağlanmasını ve Okul Ortamını Sevmelerini Sağlar.” a Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	3,21	0,83	1,06	0,29
		Kız	453	3,15	0,83		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	3,19	0,86	0,26	0,79
		Lise	532	3,18	0,79		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	2,97	0,85	-0,62	0,53
		Kadın	150	3,03	0,81		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	2,92	0,89	-1,74	0,08
		Lise	151	3,09	0,76		

p>0,05

Tablo 28’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 29: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Okul Çağındaki Öğrencilerin Gelişiminde Ders Dışı Etkinliklerin Önemi Büyüktür.” e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	3,11	0,87	-0,57	0,57
		Kız	453	3,14	0,79		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	3,13	0,86	0,20	0,84
		Lise	532	3,12	0,82		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	3,39	0,52	-2,04	0,04*
		Kadın	150	3,51	0,50		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	3,47	0,50	0,55	0,58
		Lise	151	3,44	0,52		

*p<0,05

Tablo 29’da görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğretmenlerin cinsiyet değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (t=-2,04, p=0,04<0,05).

Tablo 30: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Okullardaki Şiddet Olaylarını Azaltmaktadır.” e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	2,99	0,91	2,87	0,004*
		Kız	453	2,82	0,97		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	2,84	0,99	-2,50	0,01*
		Lise	532	2,99	0,89		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	3,36	0,66	0,76	0,45
		Kadın	150	3,30	0,71		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	3,29	0,71	-0,87	0,38
		Lise	151	3,36	0,66		

*p<0,05

Tablo 30’da görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrencilerin cinsiyet (t=2,87, p=0,004<0,05) ve okudukları okul (t=-2,50, p=0,01<0,05) değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Tablo 31: Öğrenci ve Öğretmenlere Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencinin Derslerdeki Başarısını Arttırmaktadır.” e Verilen Cevaba Göre t-Testi Sonucu

Grup	Değişken	Düzy	N	X	Ss	t	p
Öğrenci	Cinsiyet	Erkek	547	2,86	0,97	2,03	0,04*
		Kız	453	2,73	0,99		
	Okuduğu Okul	İ.Ö.2.kademe	468	2,75	1,02	-1,57	0,12
		Lise	532	2,84	0,95		
Öğretmen	Cinsiyet	Erkek	150	2,77	0,95	-0,76	0,44
		Kadın	150	2,85	0,86		
	Çalıştığı Okul	İ.Ö.2.kademe	149	2,77	0,90	-0,79	0,43
		Lise	151	2,85	0,91		

*p<0,05

Tablo 31’de görüldüğü üzere istatistiksel olarak öğrencilerin cinsiyet değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (t=2,03, p=0,04<0,05).

Tablo 32: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Okulumuz, Öğrencileri Ders Dışı Etkinliklere Katılmaya Teşvik Ediyor.”a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	46,608	3	15,536	17,398	0,000*
	Grup içi	889,392	996	0,893		
	Toplam	936,000	999			
Öğretmen	Gruplar arası	5,156	3	1,719	1,858	0,137
	Grup içi	273,761	296	0,925		
	Toplam	278,917	299			

*p<0,05

Tablo 32’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrencilerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=17,398, p=0,000<0,05).

Tablo 33: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Okulumuzun (Çalıştığım Okulun) İmkânları Ders Dışı Etkinlikler İçin Yeterlidir.” e Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	36,824	3	12,275	15,082	0,000*
	Grup içi	810,632	996	0,814		
	Toplam	847,456	999			
Öğretmen	Gruplar arası	3,674	3	1,225	1,386	0,247
	Grup içi	261,646	296	0,884		
	Toplam	265,320	299			

*p<0,05

Tablo 33’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrencilerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=15,082, p=0,000<0,05).

Tablo 34: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Okul Yönetiminin Ders Dışı Etkinliklere Katkısı, Ders Dışı Etkinliklerin Düzenlenmesinde ve Amacına Ulaşmasında Etkilidir.” e Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	4,619	3	1,540	2,288	0,077
	Grup içi	670,172	996	0,673		
	Toplam	674,791	999			
Öğretmen	Gruplar arası	3,220	3	1,073	3,811	0,011*
	Grup içi	83,350	296	0,282		
	Toplam	86,570	299			

*p<0,05

Tablo 34’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğretmenlerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=3,811, p=0,011<0,05).

Tablo 35: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katkısı, Ders Dışı Etkinliklerin Düzenlenmesinde ve Amacına Ulaşmasında Etkilidir.” e Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	1,115	3	0,372	0,605	0,612
	Grup içi	611,996	996	0,614		
	Toplam	613,111	999			
Öğretmen	Gruplar arası	1,825	3	0,608	2,156	0,093
	Grup içi	83,545	296	0,282		
	Toplam	85,370	299			

p>0,05

Tablo 35’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci ve öğretmenlerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 36: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinliklerin Amacına Uygun Olarak Yapılması ve Ulaşmasında Tesis ve Araç- Gerecin Önemi Büyüktür.” e Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	0,699	3	0,233	0,340	0,797
	Grup içi	682,860	996	0,686		
	Toplam	683,559	999			
Öğretmen	Gruplar arası	1,712	3	0,571	1,895	0,130
	Grup içi	89,125	296	0,301		
	Toplam	90,837	299			

$p>0,05$

Tablo 36’da görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci ve öğretmenlerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 37: Öğrencilerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Yaptığım Ders Dışı Etkinlik, Seçme Amacımı Gerçekleştiriyor.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	2,240	3	0,747	0,666	0,573
	Grup içi	1116,144	996	1,121		
	Toplam	1118,384	999			

$p>0,05$

Tablo 37’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrencilerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 38: Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Planlanan Amaçlarına Ulaştırmaktadır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğretmen	Gruplar arası	0,831	3	0,277	0,436	0,728
	Grup içi	188,169	296	0,636		
	Toplam	189,000	299			

$p>0,05$

Tablo 38’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğretmenlerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 39: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler Okullarda Yeterince Uygulanmaktadır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	41,403	3	13,801	15,614	0,000*
	Grup içi	880,372	996	0,884		
	Toplam	921,775	999			
Öğretmen	Gruplar arası	2,569	3	0,856	1,210	0,306
	Grup içi	209,468	296	0,708		
	Toplam	212,037	299			

* $p<0,05$

Tablo 39’da görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrencilerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=15,614$, $p=0,000<0,05$).

Tablo 40: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler Tüm Öğrencileri Kapsayacak Şekilde Uygulanmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	9,323	3	3,108	4,215	0,006*
	Grup içi	734,348	996	0,737		
	Toplam	743,671	999			
Öğretmen	Gruplar arası	3,429	3	1,143	1,442	0,231
	Grup içi	234,651	296	0,793		
	Toplam	238,080	299			

*p<0,05

Tablo 40’da görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrencilerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=4,215, p=0,006<0,05).

Tablo 41: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler Öğrencilerin İlgi ve İhtiyaçları Yönünde Uygulanmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	4,283	3	1,428	2,189	0,088
	Grup içi	649,668	996	0,652		
	Toplam	653,951	999			
Öğretmen	Gruplar arası	7,708	3	2,569	3,411	0,018*
	Grup içi	222,959	296	0,753		
	Toplam	230,667	299			

*p<0,05

Tablo 41’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğretmenlerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=3,411, p=0,018<0,05).

Tablo 42: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Okullarda Öğretim Yılı Boyunca Yürütülmesi Gereken Ders Dışı Etkinlikler Düzenli Olarak Uygulanmalıdır.”a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	12,200	3	4,067	6,748	0,000*
	Grup içi	600,216	996	0,603		
	Toplam	612,416	999			
Öğretmen	Gruplar arası	0,684	3	0,228	0,858	0,463
	Grup içi	78,712	296	0,266		
	Toplam	79,397	299			

*p<0,05

Tablo 42’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrencilerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=6,748, p=0,000<0,05).

Tablo 43: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Öğrencilerin Ders Dışı Etkinliklerde Yapacakları Etkinliklerine Göre Haftalık, Aylık ve Yıllık Programlar Düzenlenmelidir.” e Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	4,424	3	1,475	2,295	0,076
	Grup içi	639,976	996	0,643		
	Toplam	644,400	999			
Öğretmen	Gruplar arası	0,301	3	0,100	0,410	0,746
	Grup içi	72,366	296	0,244		
	Toplam	72,667	299			

p>0,05

Tablo 43’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci ve öğretmenlerin grup içi ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 44: Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinliklerinde Salon ve Araç-Gereç Eksiği Olan Okullar, Çevre Okullarla İletişim Kurup, Mekân ve Araç Paylaşımı Yapmalıdırlar.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğretmen	Gruplar arası	0,334	3	0,111	0,345	0,793
	Grup içi	95,596	296	0,323		
	Toplam	95,930	299			

$p>0,05$

Tablo 44’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğretmenlerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 45: Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Göstermelik Olarak Yapılmaktadır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğretmen	Gruplar arası	8,451	3	2,817	2,408	0,067
	Grup içi	346,215	296	1,170		
	Toplam	354,667	299			

$p>0,05$

Tablo 45’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğretmenlerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 46: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler Daha Çok Yarışmalara Yönelik Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	14,707	3	4,902	4,878	0,002*
	Grup içi	1000,972	996	1,005		
	Toplam	1015,679	999			
Öğretmen	Gruplar arası	1,301	3	0,434	0,441	0,724
	Grup içi	291,296	296	0,984		
	Toplam	292,597	299			

*p<0,05

Tablo 46’da görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrencilerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=4,878, p=0,002<0,05).

Tablo 47: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Yıl Sonunda Yapılacak Şenlik ve Turnuvalarla Daha Eğitsel Olabilir.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	17,024	3	5,675	7,540	0,000*
	Grup içi	749,552	996	0,753		
	Toplam	766,576	999			
Öğretmen	Gruplar arası	1,997	3	0,666	1,483	0,219
	Grup içi	132,840	296	0,449		
	Toplam	134,837	299			

*p<0,05

Tablo 47’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrencilerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=7,540, p=0,000<0,05).

Tablo 48: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Okullarda Öğrenciler İçin Yetenek Testi Yapılarak, Yetenekli Öğrenciler Uygun Ders Dışı Etkinliklere Yönlendirilmelidir.” e Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	9,875	3	3,292	3,544	0,014*
	Grup içi	924,996	996	0,929		
	Toplam	934,871	999			
Öğretmen	Gruplar arası	5,723	3	1,908	2,584	0,053
	Grup içi	218,557	296	0,738		
	Toplam	224,280	299			

*p<0,05

Tablo 48’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrencilerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=3,544, p=0,014<0,05).

Tablo 49: Öğrencilerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler Hazırlanırken, Öğrencilerin Hangi Yönlerinin Geliştirileceği Planlanmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	0,923	3	0,308	0,473	0,701
	Grup içi	647,956	996	0,651		
	Toplam	648,879	999			

p>0,05

Tablo 49’da görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrencilerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 50: Öğrencilerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinliklere Katılan veya Katılacak Olan Öğrencileri Öğretmen Seçmelidir.” e Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	35,588	3	11,863	11,808	0,000*
	Grup içi	1000,648	996	1,005		
	Toplam	1036,236	999			

*p<0,05

Tablo 50’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrencilerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=11,808, p=0,000<0,05).

Tablo 51: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencilerin Zararlı Alışkanlıklar Edinmesini Engelleyecek Biçimde Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	7,144	3	2,381	3,121	0,025*
	Grup içi	759,960	996	0,763		
	Toplam	767,104	999			
Öğretmen	Gruplar arası	0,467	3	0,156	0,521	0,668
	Grup içi	88,529	296	0,299		
	Toplam	88,997	299			

*p<0,05

Tablo 51’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrencilerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=3,121, p=0,025<0,05).

Tablo 52: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencilerin Bir Gruba Ait Olma ve İşbirliği Yapabilmelerini Geliştirecek Biçimde Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	1,283	3	0,428	0,672	0,569
	Grup içi	633,796	996	0,636		
	Toplam	635,079	999			
Öğretmen	Gruplar arası	3,724	3	1,241	4,654	0,003*
	Grup içi	78,943	296	0,267		
	Toplam	82,667	299			

*p<0,05

Tablo 52’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğretmenlerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=4,654, p=0,003<0,05).

Tablo 53: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Çocuk ve Gençlerin Bedensel, Duygusal ve Sosyal Yönden Gelişmelerini Sağlayacak Biçimde Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	6,371	3	2,124	3,815	0,010*
	Grup içi	554,468	996	0,557		
	Toplam	560,839	999			
Öğretmen	Gruplar arası	1,861	3	0,620	2,407	0,067
	Grup içi	76,285	296	0,258		
	Toplam	78,147	299			

*p<0,05

Tablo 53’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrencilerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=3,815, p=0,010<0,05).

Tablo 54: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencilerin Kendilerini Tanımalarını Sağlayacak Biçimde Yapılmalıdır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	3,707	3	1,236	2,324	0,074
	Grup içi	529,668	996	0,532		
	Toplam	533,375	999			
Öğretmen	Gruplar arası	0,645	3	0,215	0,825	0,481
	Grup içi	77,152	296	0,261		
	Toplam	77,797	299			

$p>0,05$

Tablo 54’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci ve öğretmenlerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 55: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencilerin Okula Bağlanmasını ve Okul Ortamını Sevmelerini Sağlar.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	2,155	3	0,718	1,051	0,369
	Grup içi	680,620	996	0,683		
	Toplam	682,775	999			
Öğretmen	Gruplar arası	3,573	3	1,191	1,733	0,160
	Grup içi	203,424	296	0,687		
	Toplam	206,997	299			

$p>0,05$

Tablo 55’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci ve öğretmenlerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 56: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Okul Çağındaki Öğrencilerin Gelişiminde Ders Dışı Etkinliklerin Önemi Büyüktür.” e Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	2,427	3	0,809	1,158	0,325
	Grup içi	695,932	996	0,699		
	Toplam	698,359	999			
Öğretmen	Gruplar arası	0,214	3	7,148-02	0,271	0,846
	Grup içi	78,132	296	0,264		
	Toplam	78,347	299			

$p>0,05$

Tablo 56’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci ve öğretmenlerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 57: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Okullardaki Şiddet Olaylarını Azaltmaktadır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	11,187	3	3,729	4,235	0,006*
	Grup içi	876,924	996	0,880		
	Toplam	888,111	999			
Öğretmen	Gruplar arası	,773	3	0,258	0,547	0,651
	Grup içi	139,557	296	0,471		
	Toplam	140,330	299			

* $p<0,05$

Tablo 57’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrencilerin grup içinde ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=4,235$, $p=0,006<0,05$).

Tablo 58: Öğrenci ve Öğretmenlerin Ders Dışı Etkinliklere Katıldıkları Branşlara Göre “Ders Dışı Etkinlikler, Öğrencinin Derslerdeki Başarısını Arttırmaktadır.” a Verilen Cevaba Göre Varyans Analizi Sonucu

Grup		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenci	Gruplar arası	20,264	3	6,755	7,114	0,000*
	Grup içi	945,736	996	0,950		
	Toplam	966,000	999			
Öğretmen	Gruplar arası	7,274	3	2,425	3,012	0,030*
	Grup içi	238,273	296	0,805		
	Toplam	245,547	299			

*p<0,05

Tablo 58’de görüldüğü üzere branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrencilerin grup içinde ve gruplar arasında ($F=7,114$, $p=0,000<0,05$) ve öğretmenlerin grup içinde ve gruplar arasında ($F=3,012$, $p=0,030<0,05$) anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

4.2. Yorumlar

“Okulumuz, öğrencileri ders dışı etkinliklere katılmaya teşvik ediyor.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 71) ve öğretmen (% 74) gruplarının büyük bir çoğunluğu bu görüşü desteklememektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu ortalamalar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Lisede çalışan öğretmenler bu görüşü daha fazla desteklememektedir (Tablo 5). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Öğrencilerde ortalamalar arası farklılığın hangi branşlardan kaynaklandığını bulmak için post hoc t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda; Beden Eğitimi ile Müzik ve Türk Dili ve Edebiyatı, Müzik ile Resim İş, Resim İş ile Türk Dili ve Edebiyatı branşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlerin ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 32).

“Okulumuzun imkânları ders dışı etkinlikler için yeterlidir.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 68) ve öğretmen (% 55,7) gruplarının çoğunluğu bu görüşü desteklememektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ile öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Erkek ve lise öğrencileri bu görüşe daha fazla katılmamaktadırlar (Tablo 6). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Öğrencilerde ortalamalar arası farklılığın hangi branşlardan kaynaklandığını bulmak için post hoc t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda; Beden Eğitimi ile Müzik ve Türk Dili ve Edebiyatı, Müzik ile Resim İş ve Türk Dili ve Edebiyatı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlerin ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 33).

“Okul yönetiminin ders dışı etkinliklere katkısı, ders dışı etkinliklerin düzenlenmesinde ve amacına ulaşmasında etkilidir.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 74,6) ve öğretmen (% 97,6) gruplarının büyük çoğunluğu bu görüşü desteklemektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ilköğretim ve lise öğrencilerinin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğrenciler arasında ilköğretim öğrencileri, genelde ise erkek öğretmenler bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo

7). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğretmen gruplarından ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Öğretmenlerde ortalamalar arası farklılığın hangi branşlardan kaynaklandığını bulmak için post hoc t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda; Beden Eğitimi ile Resim İş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğrencilerin ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 34).

“Öğretmenlerin ders dışı etkinliklere katkısı, ders dışı etkinliklerin düzenlenmesinde ve amacına ulaşmasında etkilidir.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 82,7) ve öğretmen (% 97,6) gruplarının büyük çoğunluğu bu görüşü desteklemektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; öğrencilerde okudukları okul, öğretmenlerde ise cinsiyet ve çalıştıkları okul düzeylerinin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğrenciler arasında ilköğretim öğrencileri, öğretmenler ile öğrenciler arasında ise erkek ve ilköğretimde çalışan öğretmenler bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 8). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci ve öğretmen grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 35).

“Ders dışı etkinliklerin amacına uygun olarak yapılması ve ulaşmasında tesis ve araç-gerecin önemi büyüktür.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 85,5) ve öğretmen (% 96,3) gruplarının büyük çoğunluğu bu görüşü desteklemektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğretmenler bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 9). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci ve öğretmen grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 36).

“Yaptığım ders dışı etkinlik, seçme amacımı gerçekleştiriyor.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrencilerin % 59,7’lik kısmı bu görüşü desteklememektedir (Tablo 3). Öğrencilerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; kız ve erkek öğrencilerin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 10). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 37).

“Ders dışı etkinlikler, planlanan amaçlarına ulaşmaktadır.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğretmenlerin % 50,3’ü bu görüşü desteklememektedir (Tablo 4). Öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; erkek ve kadın öğretmenlerin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Kadın öğretmenler bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 11). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğretmen grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 38).

“Ders dışı etkinlikler okullarda yeterince uygulanmaktadır.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 72,9) ve öğretmen (% 71,7) gruplarının büyük çoğunluğu bu görüşü desteklememektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Lise öğretmenlerinin büyük çoğunluğu bu görüşe katılmamaktadır (Tablo 12). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Öğrencilerde ortalamalar arası farklılığın hangi branşlardan kaynaklandığını bulmak için post hoc t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda; Beden Eğitimi ile Müzik ve Türk Dili ve Edebiyatı, Müzik ile Resim İş, Resim İş ile Türk Dili ve Edebiyatı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlerin ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 39).

“Ders dışı etkinlikler tüm öğrencileri kapsayacak şekilde uygulanmalıdır.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 79,5) ve öğretmen (% 72,7) gruplarının büyük çoğunluğu bu görüşü desteklemektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ilköğretim ve lise öğrencilerinin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. İlköğretim öğrencileri bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 13). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci gruplarından ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Öğrencilerde ortalamalar arası farklılığın hangi branşlardan kaynaklandığını bulmak için post hoc t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda; Beden Eğitimi ile Türk Dili ve Edebiyatı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlerin ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 40).

“Ders dışı etkinlikler öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları yönünde uygulanmalıdır.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 86,1) ve öğretmen (% 78) gruplarının büyük çoğunluğu bu görüşü desteklemektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrenciler bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 14). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğretmen gruplarından ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Öğretmenlerde ortalamalar arası farklılığın hangi branşlardan kaynaklandığını bulmak için post hoc t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda; Beden Eğitimi ile Müzik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğrencilerin ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 41).

“Okullarda öğretim yılı boyunca yürütülmesi gereken ders dışı etkinlikler düzenli olarak uygulanmalıdır.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 88,2) ve öğretmen (% 98,3) gruplarının büyük çoğunluğu bu görüşü desteklemektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; kız ile erkek öğrencilerin ortalamaları ve ilköğretim ile lise de çalışan öğretmenlerin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğrenciler arasında erkek öğrenciler, öğretmenler arasında da ilköğretimde çalışan öğretmenler bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 15). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Öğrencilerde ortalamalar arası farklılığın hangi branşlardan kaynaklandığını bulmak için post hoc t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda; Beden Eğitimi ile Resim İş, Müzik ile Resim İş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlerin ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 42).

“Öğrencilerin ders dışı etkinliklerde yapacakları etkinliklerine göre haftalık, aylık ve yıllık programlar düzenlenmelidir.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 85,4) ve öğretmen (% 99) gruplarının büyük çoğunluğu bu görüşü desteklemektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğretmenler bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 16). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci ve

öğretmen grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 43).

“Ders dışı etkinliklerinde salon ve araç-gereç eksiği olan okullar, çevre okullarla iletişim kurup, mekân ve araç paylaşımı yapmalıdırlar.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğretmenlerin % 96,3’ü bu görüşü desteklemektedir (Tablo 4). Öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Erkek öğretmenler bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 17). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğretmen grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 44).

“Ders dışı etkinlikler, göstermelik olarak yapılmaktadır.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğretmenlerin % 61,4’ü bu görüşü desteklememektedir (Tablo 4). Öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Lisede çalışan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu bu görüşü desteklememektedir (Tablo 18). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğretmen grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 45).

“Ders dışı etkinlikler daha çok yarışmalara yönelik yapılmalıdır.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 69,1) ve öğretmen (% 64,3) gruplarının büyük çoğunluğu bu görüşü desteklememektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Erkek öğrenciler büyük bir çoğunlukla bu görüşü desteklememektedir (Tablo 19). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Öğrencilerde ortalamalar arası farklılığın hangi branşlardan kaynaklandığını bulmak için post hoc t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda; Beden Eğitimi ile Müzik, Müzik ile Resim İş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlerin ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 46).

“Ders dışı etkinlikler, yılsonunda yapılacak şenlik ve turnuvalarla daha eğitsel olabilir.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 79,8) ve öğretmen (% 92,7) gruplarının büyük çoğunluğu bu görüşü desteklemektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ilköğretim ile

lise öğrencilerinin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğrenciler arasında ilköğretim öğrencileri genelde ise lise öğretmenleri bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 20). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Öğrencilerde ortalamalar arası farklılığın hangi branşlardan kaynaklandığını bulmak için post hoc t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda; Beden Eğitimi ile Resim İş ve Türk Dili ve Edebiyatı, Müzik ile Resim İş ve Türk Dili ve Edebiyatı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlerin ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 47).

“Okullarda öğrenciler için yetenek testi yapılarak, yetenekli öğrenciler uygun ders dışı etkinliklere yönlendirilmelidir.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 76) ve öğretmen (% 81,3) gruplarının büyük çoğunluğu bu görüşü desteklemektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğretmenler bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 21). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci gruplarından ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Öğrencilerde ortalamalar arası farklılığın hangi branşlardan kaynaklandığını bulmak için post hoc t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda; Beden Eğitimi ile Resim İş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlerin ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 48).

“Ders dışı etkinlikler hazırlanırken, öğrencilerin hangi yönlerinin geliştirileceği planlanmalıdır.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrencilerin % 87,2’si bu görüşü desteklemektedir (Tablo 3). Öğrencilerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Erkek öğrenciler bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 22). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 49).

“Ders dışı etkinliklere katılan veya katılacak olan öğrencileri öğretmen seçmelidir.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrencilerin % 69,2’si bu görüşü desteklememektedir (Tablo 3). Öğrencilerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu bu görüşe katılmamaktadır (Tablo 23).

Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Öğrencilerde ortalamalar arası farklılığın hangi branşlardan kaynaklandığını bulmak için post hoc t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda; Beden Eğitimi ile Resim İş, Müzik ile Resim İş, Resim İş ile Türk Dili ve Edebiyatı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 50).

“Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin zararlı alışkanlıklar edinmesini engelleyecek biçimde yapılmalıdır.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 84,8) ve öğretmen (% 97,7) gruplarının büyük çoğunluğu bu görüşü desteklemektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. İlköğretimde çalışan öğretmenler bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 24). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci gruplarından ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Öğrencilerde ortalamalar arası farklılığın hangi branşlardan kaynaklandığını bulmak için post hoc t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda; Beden Eğitimi ile Resim İş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlerin ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 51).

“Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin bir gruba ait olma ve işbirliği yapabilmelerini geliştirecek biçimde yapılmalıdır.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 83,8) ve öğretmen (% 98,7) gruplarının büyük çoğunluğu bu görüşü desteklemektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. İlköğretimde çalışan öğretmenler bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 25). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğretmen gruplarından üçü arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Öğretmenlerde ortalamalar arası farklılığın hangi branşlardan kaynaklandığını bulmak için post hoc t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda; Beden Eğitimi ile Resim İş ve Türk Dili ve Edebiyatı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğrencilerin ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 52).

“Ders dışı etkinlikler, çocuk ve gençlerin bedensel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini sağlayacak biçimde yapılmalıdır.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 90,2) ve öğretmen (% 99,3) gruplarının büyük çoğunluğu bu görüşü

desteklemektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Erkek öğretmenler bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 26). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci gruplarından ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Öğrencilerde ortalamalar arası farklılığın hangi branşlardan kaynaklandığını bulmak için post hoc t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda; Beden Eğitimi ile Resim İş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlerin ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 53).

“Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin kendilerini tanımları sağlayacak biçimde yapılmalıdır.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 89,3) ve öğretmen (% 99,3) gruplarının büyük çoğunluğu bu görüşü desteklemektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Lisede çalışan öğretmenler bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 27). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci ve öğretmen grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 54).

“Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin okula bağlanmasını ve okul ortamını sevmelerini sağlar.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 83) ve öğretmen (% 71,7) gruplarının büyük çoğunluğu bu görüşü desteklemektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Erkek öğrenciler bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 28). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci ve öğretmen grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 55).

“Okul çağındaki öğrencilerin gelişiminde ders dışı etkinliklerin önemi büyüktür.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 82,3) ve öğretmen (% 99,3) gruplarının büyük çoğunluğu bu görüşü desteklemektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; erkek ve kadın öğretmenlerin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Kadın öğretmenler bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 29). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi

sonucu; öğrenci ve öğretmen grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 56).

“Ders dışı etkinlikler, okullardaki şiddet olaylarını azaltmaktadır.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 70,7) ve öğretmen (% 92,3) gruplarının büyük çoğunluğu bu görüşü desteklemektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; erkek ile kız öğrencilerin ve ilköğretim ile lise öğrencilerinin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Erkek ve lise öğrencileri bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 30). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci gruplarından üçü arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Öğrencilerde ortalamalar arası farklılığın hangi branşlardan kaynaklandığını bulmak için post hoc t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda; Beden Eğitimi ile Müzik, Müzik ile Resim İş ve Türk Dili ve Edebiyatı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlerin ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 57).

“Ders dışı etkinlikler, öğrencinin derslerdeki başarısını arttırmaktadır.” sorusuna verilen cevaplara göre; öğrenci (% 66,3) ve öğretmen (% 62) gruplarının çoğunluğu bu görüşü desteklemektedir (Tablo 3-4). Öğrenci ve öğretmenlerin cinsiyet ve okul değişkenlerine göre yapılan t-testi sonucu; erkek ile kız öğrencilerin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Erkek öğrenciler bu görüşü daha fazla desteklemektedir (Tablo 31). Aynı soruya verilen cevapların branşlara göre değerlendirilerek yapılan varyans analizi sonucu; öğrenci gruplarından üçü arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Öğrencilerde ortalamalar arası farklılığın hangi branşlardan kaynaklandığını bulmak için post hoc t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda; Beden Eğitimi ile Müzik, Müzik ile Resim İş ve Türk Dili ve Edebiyatı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlerin ortalamaları arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Ortalamalar arası farklılığın Beden Eğitimi ile Resim İş branşlarından kaynaklandığı belirlenmiştir (Tablo 58).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Okul çağındaki çocuk ve gençlerin sosyal, kültürel ve bedensel yönden gelişimlerinde önemli yer tutan, öğrencilerin kendi istekleri ile katıldıkları ders dışı etkinliklerin uygulama safhasında, öğrenci ve öğretmenler birtakım sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Yapmış olduğumuz bu çalışmada bu sorunları ve beklentileri belirleyerek çözüm önerileri getirmeye çalıştık.

Yapmış olduğumuz çalışma sonrasında öğretmenlerin ve okul yönetimlerinin ders dışı etkinliklere katkısının ders dışı etkinliklerin düzenlenmesi ve amacına ulaşmasında etkili olduğunu belirten öğrenci ve öğretmenler, okullarının öğrencileri ders dışı etkinliklere teşvik etmediğini büyük bir çoğunlukla kabul ederek öğretmenlerden ve okul yönetimlerinden beklenti içerisinde bulunmaktadırlar. Bu bulgular Mamak ve Pepe (2002) tarafından öğretmenlere yönelik yapılan araştırmanın bulguları ile paralellik arz etmektedir. Selçuk (2006) tarafından ortaöğretim öğrencilerine yönelik çalışmada da benzer bulguların elde edildiği tespit edilmiştir. Unutmamak gerekir ki ders dışı etkinliklerin başarılı olabilmesi, okul yönetimi-öğretmen-öğrenci işbirliğine bağlıdır.

Ders dışı etkinliklerin amacına uygun olarak yapılması ve ulaşmasında tesis ve araç-gerecin önemli olduğunu büyük bir çoğunlukla kabul eden öğrenci ve öğretmenler, okullarının imkânlarının ders dışı etkinlikler için yetersiz kaldığı görüşünde birleşmişlerdir. Bu bulgular Mamak ve Pepe (2002) tarafından öğretmenlere yönelik yapılan çalışma ile Gacar (2001), Köse (2003) ve Çılğın (2007) tarafından yapılan araştırmaların bulguları ile paralellik arz etmektedir. Ayrıca Bayrakdar ve diğerleri (2009) tarafından yapılan çalışmada da yöneticiler ders dışı etkinlikler için okullarının imkânlarının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler tesis ve araç-gereç yetersizliğinin giderilmesinin çevre okullarla mekân ve araç-gereç paylaşımı ile mümkün olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgular Mamak ve Pepe (2002), Selçuk (2006) ve Başar (2008) tarafından yapılan araştırmaların bulguları ile paralellik arz etmektedir.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin yarısı ders dışı etkinliklerle ilgili planladıkları amaçlara ulaşamadıklarını belirtirken (Mamak ve Pepe'nin (2002), yaptıkları çalışmada da öğretmenler ders dışı etkinliklerin amacına uygun yapılmadığını belirtmişlerdir.), öğrencilerde yaptıkları etkinliklerin ders dışı etkinlikleri seçme amaçlarını gerçekleştirmediğini ifade etmişlerdir. Bu iki durumun sebebi olarak gösterebileceğimiz ders dışı etkinliklerin okullarda yeterince uygulanmadığını öğrenci ve öğretmenler kabul etmektedirler. Bu bulgular Akgül ve diğerlerinin (2004) beden eğitimi öğretmenleri arasında yaptıkları çalışma ve Köse (2003) tarafından yapılan çalışmaların bulguları ile paralellik arz etmektedir. Bu sonuçların sebebi olarak, anket sonuçları doğrultusunda araç-gereç ve mekân yetersizliği ile okul yönetimlerinin ilgisizliğini gösterebiliriz. Diğer yandan öğretmenlerin çoğu ders dışı etkinliklerin göstermelik olarak yapıldığı görüşüne katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgular Akgül ve diğerleri (2004) ve Başar (2008) tarafından yapılan araştırmaların bulguları ile paralellik arz etmektedir. Yapılan çalışmalarda kısmen de olsa ders dışı etkinliklerin göstermelik yapıldığı görüşü halen sürmektedir.

Öğrenci ve öğretmenler, ders dışı etkinlikler yapılırken sınırlı bir öğrenci grubu ile değil de tüm öğrencileri kapsayacak şekilde uygulanması gerektiği görüşünü kabul etmişlerdir. Bu bulgular Bayrakdar ve diğerleri (2009) tarafından yapılan araştırmanın bulguları ile paralellik arz etmektedir. Akgül ve diğerleri (2004) tarafından yapılan çalışmada öğretmenler, okullarda ders dışı etkinliklerin tüm öğrencileri kapsayacak şekilde uygulanmadığını belirtmişlerdir. Öğrenciler etkinliklerin kendi ilgi ve ihtiyaçları yönünde uygulanmasına da olumlu bakmaktadırlar. Başar (2008) tarafından beden eğitimi öğretmenlerine yönelik yapılan çalışmada da benzer sonuçlara rastlanmaktadır. Ayrıca ders dışı etkinliklerin yarışmalara yönelik olarak yapılmasına karşı gelen öğrenci ve öğretmenler bunun yerine etkinlikler sonunda yapılacak şenlik ve turnuvalarla etkinliklerin daha eğitsel olabileceğini belirtmişlerdir. Başar (2008) tarafından beden eğitimi öğretmenlerine yönelik yapılan çalışmada da ders dışı etkinliklerin yarışmalara yönelik yapıldığı görüşüne öğretmenler katılmaktadırlar. Ders dışı etkinlikler eğer okul idaresi ve öğretmenlerin istekleri ve ihtiyaçları doğrultusunda yapılırsa gönüllülük ilkesinin olduğu etkinlikler amacından çıkmış olur.

Öğrenci ve öğretmenler yapılan ders dışı etkinliklerin haftalık, aylık ve yıllık programlar dâhilinde yürütülmesi gerektiğini belirterek, etkinliklerin düzenli olarak yapılmasını büyük bir çoğunlukla kabul etmektedirler. Gacar (2001) ve Başar (2008) tarafından yapılan çalışmalarda da ders dışı etkinlikler için ayrılan zamanın yetersiz

olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ders dışı etkinlikler hazırlanırken öğrencilerin hangi yönlerinin geliştirileceğine dair bir planlamanın yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğrenciler için yetenek testi yapılarak yetenekli öğrencilerin uygun ders dışı etkinliklere yönlendirilmesi görüşünü öğrenci ve öğretmenlerin çoğunluğu kabul etmektedir. Bu bulgular Akgül ve diğerleri (2004) tarafından beden eğitimi öğretmenleri arasında yaptıkları çalışmanın bulguları ile paralellik arz etmektedir. Diğer yandan öğrencilerin çoğunluğu etkinliklere katılacak öğrencileri öğretmenlerin seçmesine karşı çıkmaktadırlar. Öğrencilerin yeteneklerinin olmadığı bir ders dışı etkinlik yerine yeteneklerine uygun gönüllü katılacağı etkinlikleri yapmaları daha yararlı olacaktır.

Öğrenci ve öğretmenlerin geneli etkinliklere öğrencilerin bedensel, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerini sağlayabilecek biçimde yapılması gerektiği görüşünde birleşmişlerdir. Bu görüşe bağlı olarak etkinliklerin, öğrencilerin kendilerini tanımalarını sağlayacak ve bir gruba ait olma, işbirliği yapma gibi özelliklerini geliştirebilecek biçimde yapılmasını uygun görmüşlerdir. Bu bulgular Akgül ve diğerleri (2004) tarafından beden eğitimi öğretmenleri arasında yaptıkları çalışmanın bulguları ile paralellik arz etmektedir. Buradan da anlaşılabileceği üzere öğrenci ve öğretmenler etkinliklerin yarışmalara yönelik yapılmasından ziyade, öğrencilerin belirli özelliklerini geliştirebilecek şekilde yapılması gerektiğini bu görüşle bir daha belirtmiş oldular.

Etkinliklerin öğrencilerin zararlı alışkanlıklar edinmesini engelleyecek biçimde yapılması gerektiğini büyük bir çoğunlukla kabul eden öğrenci ve öğretmenler öğrencilerin derslerden arta kalan zamanlarını zararlı alışkanlıklar edinecekleri yerlere gitmek yerine, okulda severek, isteyerek yaptıkları ders dışı etkinliklere katılarak hem kendilerini zararlı alışkanlıklardan soyutlayacaklarını, hem de okul ortamını sevecekleri görüşünü benimsemişlerdir.

Öğrenci ve öğretmenler öğrencilerin gelişiminde ders dışı etkinliklerin öneminin büyük olduğunu belirterek, buna bağlı olarak etkinliklerin derslerdeki başarıyı artırdığını, okullardaki şiddet olaylarını ise azalttığını büyük çoğunlukla belirtmişlerdir. Mamak ve Pepe'nin (2002) öğretmenlere ve Bayrakdar ve diğerlerinin (2009) yönetici ve öğrencilere yönelik yapmış oldukları çalışmada da ders dışı etkinliklerin derslerdeki başarıyı artırdığı tespit edilmiştir. Diğer yandan Çılğın (2007) tarafından yapılan çalışmada ise veliler ve öğrenciler ders dışı sportif ve sosyal etkinliklerin akademik başarıyı düşürdüğünü ifade etmişlerdir.

5.2. Öneriler

- Ders dışı etkinliklere ders içi etkinlikler kadar önem verilmeli.
- Okul yönetimleri ve öğretmenler, öğrencileri ders dışı etkinliklere teşvik edici faaliyetlerde bulunmalı.
- Etkinliklerin başarılı olabilmesi ve amacına ulaşabilmesi için okul yönetimi-öğretmen-aile-öğrenci işbirliği sağlanmalı.
- Öğrencinin çok yönlü gelişimi için, okul ve aile eşgüdümlü hareket etmeli.
- Ders dışı etkinliklere katılacak öğrencileri öğretmenler seçmemeli, gönüllülük esas olmalı.
- Etkinlikler öğrencilerin bedensel, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerini sağlayacak biçimde uygulanmalı.
- Ders dışı etkinlikler öğrencilerin zararlı alışkanlıklar edinmelerini engelleyerek, okuldaki şiddet olaylarını azaltacak faaliyetler kapsamında uygulanmalı.
- Okullarda tüm öğrencilerin ilgilerine göre çok çeşitli ders dışı etkinliklerin yapılması sağlanmalı.
- Her öğrencinin okul hayatı boyunca ilgi duyduğu en az bir alanda ders dışı etkinliklere katılımı sağlanmalı.
- Etkinlikleri yarışmalara yönelik yapmaktan ziyade, etkinlikler sonunda şenlik ve turnuva yaparak daha eğitsel hale getirmek gerekir.
- Etkinlikler öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları yönünde düzenli olarak haftalık, aylık, yıllık planlar doğrultusunda uygulanmalı.
- Etkinlikler için yetenek testi yapılarak, uygun yönlendirmelerle tüm öğrencileri kapsayacak şekilde ders dışı etkinlikler yürütülmeli.
- Etkinlikler yapmış olmak için değil de, amaçları doğrultusunda yeterli derecede uygulanmalı.
- Etkinliklerin amacına uygun yapılması için okul imkânlarının artırılması, giderilmeyen eksiklikler için imkânı olan okulların araç-gereç ve mekânlarından faydalanma yoluna gidilmeli.
- Ders dışı etkinliklerin önemi hakkında öğrenci velilerine bilgiler verilerek, öğrencilerini etkinliklere yönlentmeleri sağlanmalı.
- Ders dışı etkinliklerin amacına ulaşabilmesi için, etkinliklerin sonunda gerekli değerlendirilmeler yapılmalı.

- Öğretmenlerin ders dışı etkinlik çalışmalarında daha bilinçli ve özverili çalışmaları için gerekli hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenmeli.

KAYNAKÇA

- Acet, M., Devecioğlu, S., Ekici, S., Özmaden, M., Pepe, K. ve Soyer, F., (2000, 26-27 Mayıs). *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders Dışı Etkinlikleri Üzerine Araştırma*. 1. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresinde Sunuldu, Ankara.
- Afyon, Y. A., Hazar, F. C. ve Saygın, Ö. (2000, 26-27 Mayıs). *Öğretim Elemanları ve Öğretmenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimlerinin Araştırılması*. 1. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresinde Sunuldu, Ankara.
- Ağılönü, A., Cerit, E., Kesim, Ü., Zorba, E. ve Zorba, E. (2006, 3-5 Kasım). *Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Etkinliklere Katılım Düzeylerinin Belirlenmesi (Muğla Üniversitesi Örneği)*. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde Sunuldu, Muğla.
- Akgül, B. M., Gürbüz, B., Özdemir, A. S. ve Yenel, F. (10-12 Kasım 2010). *Türk Toplumunun Boş Zaman Değerlendirme Profili: Ankara İli Örneği*. 11. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde Sunuldu, Antalya.
- Akgül, M., Altıntaş, A., Dalkıran, O., Gündüz, N. ve Sunay, H. (2004, II). Ankara İli Devlet-Özel İlk ve Orta Öğretim Okullarındaki Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders Dışı Etkinliklerinde Kapalı Spor Alanlarının Etkin Kullanımı Üzerine Görüşleri. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3, 109-118.
- Arslan, S. (1996). *Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna Bağlı Yurtlarda Kalan Bayan Öğrencilerin Rekreasyon (Boş Zaman Değerlendirme) Sorunları Üzerine Bir Araştırma (Ankara İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.
- Aybek, A. (2007). *Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine ve Ders Dışı Etkinliklere yönelik Tutumlarında Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Samsun.
- Aybek, A., İmamoğlu, O. ve Taşmektepligil, M. Y. (2011, 2). Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi ve Ders Dışı Etkinliklerine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*. Vol. 2; 51-59. <http://dergi.omu.edu.tr/index.php/BESYO/issue/view/177> adresinden 21 Kasım 2011'de alınmıştır.
- Aytaç K.Y., Dündar A., Murathan F. ve Murathan T. (10-12 Kasım 2010). *Antrenörlerin Serbest Zaman Değerlendirme Alışkanlıkları ve Öğrenmeye İlişkin Tutumları (Doğu ve Güneydoğu Anadolu Örneği)*. 11. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde Sunuldu, Antalya.

- Balcı, V., Demirtaş, M., Ersöz, V., Gürbüz, P. ve İlhan, A. (2002, 27-29 Ekim). *Ankara'daki Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Etkinliklerine Katılımlarının Araştırılması*, 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde Sunuldu, Antalya.
- Balcı, V. ve İlhan, A. (2004, 17-20 Kasım). *Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Etkinliklere Katılım Düzeylerinin Belirlenmesi*. 8. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde Sunuldu, Antalya.
- Başar, Z., E. (2008). *Düzce'de Kamu ve Özel Öğrenim Kurumlarında Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders Dışı Etkinliklerinde Spor Alanlarının Etkin Kullanımı Üzerine Görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul.
- Bayrakdar, A., Ekici, S. Ve Uğur, A., O. (2009, 6). Ortaöğretim Kurumlarındaki Yöneticilerin ve Öğrencilerin Ders Dışı Etkinliklere Bakış Açılarının İncelenmesi. *Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1, 432-444.
- Binbaşıoğlu, C. (2000). *Okulda Ders Dışı Etkinlikler Öğretmen Kitapları Dizisi*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Burgul, N., Yaman, F. ve Yaman, V. (2004, 17-20 Kasım). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Serbest Zaman Alışkanlıkları İçersinde Sporun Yeri ve Rolü (Ankara Örneği)*. 8. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde Sunuldu, Antalya.
- Büyüközdemir, M. B. (2008). *Beden Eğitimi Dersi ve Faaliyetlerinin İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Gelişim Sürecine Etkisi (Yozgat İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dalı, Ankara.
- Can, S. (2010). Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Öğrenci Ailelerinin Boş Zaman Faaliyetlerine Katılım Biçimlerinin Belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (3), 860-871.
- Civil, T. (2007). *Ortaöğretim Kurumlarında Ders Dışı Sportif Etkinliklere Katılan Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Yapılarının Araştırılması (Giresun ve Trabzon İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Ankara.
- Çalık, F., Ehlüzöğlu, M., Kahveci, M., Sivrikaya, K. ve Zorba, E. (2004, 17-20 Kasım). *Muğla Üniversitesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Serbest Zaman Faaliyetlerine Katılımlarını Etkileyen Faktörler*. 8. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde Sunuldu, Antalya.

- Çılğın, Ö. (2007). *Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Öğrenim Gören Öğrenciler İle Velilerinin Beden Eğitimi ve Ders Dışı Etkinliklere Yaklaşımları (Hakkâri İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Ankara.
- Dinç, Y., Gökdeniz, A. ve Hacıoğlu, N. (Gökdeniz, A.). (2003). *Boş Zaman & Rekreasyon Yönetimi*, Ankara: Detay Yayınları.
- Esen, G. (2010). *İlköğretim Okulları 2. Kademe Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine ve Ders Dışı Spor Etkinliklerine Yönelik Tutumlarında Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, İstanbul.
- Filiz, K. ve Özçalıkuşu, O. (2001, 3). Hatay İli Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Boş Zaman Alışkanlıkları. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt:1; 82-87. <http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/besyo/article/view/638/630> adresinden 10 Mart 2012’de alınmıştır.
- Filiz, K ve Özkökeli, N. (2001, 2). Ankara’da Çevik Kuvvet Biriminde Görev Yapan Polislerin Boş Zaman Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt:1; 50-55. <http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/besyo/article/view/614/606> adresinden 10 Mart 2012’de alınmıştır.
- Filiz, N., Şimşek, K., Terekli, M. S. ve Yalız, D. (2002, 27-29 Ekim). *Serbest Zamanların Değerlendirilmesinde Spor Merkezlerine Katılan Bireylerin Sosyo-Ekonomik Açısından İncelenmesi (Eskişehir İl Örneği)*. 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde Sunuldu, Antalya.
- Gacar, A. (2001). *Elazığ İl Merkezindeki İlköğretim Okulları ve Liselerde Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenleri ve Öğrencileri Açısından Ders Dışı Egzersiz Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Elazığ.
- Göçer, A. (2004). Türkçe Öğretimine Bir Uygulama Sahası Olarak Belirli Günler ve Haftaların Kutlama Etkinlikleri. *Mili Eğitim Dergisi*, Bahar (162), 45-51.
- Gündoğdu, C., Karataş, Ö., ve Nacar, E. (2011, 6). Ders Dışı Etkinliklerin Uygulamalarında Okul Müdürlerinin Sorunları. *Sports Sciences*, 1, 65-72
- Güngörmüş, A. H. ve Yetim, A. (2006, 14). Ankara’daki Beden Eğitimi ve Spor Öğrenimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimlerinin Araştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2, 653-666.

- Karaküçük, S. (1999). *Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme*. (3. Baskı). Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Karaküçük, S. ve Yetim, A. A. (2000, 26-27 Mayıs). *Okul Müdürlerinin Ders Dışı Etkinlik Uygulamalarına Yönelik Sorunları*. 1. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresinde Sunuldu, Ankara.
- Karataş, Yavaş, N. (2006). *Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları (Bingöl İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eğitim-Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Bursa.
- Karlı, A. (2006). *İlköğretim Okullarında Sosyal Kulüp Çalışmalarının Öğrencilerin Yöneticilik Niteliklerinin Gelişmesine katkısı (Beypazarı İlçesinde Bir Araştırma)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İşletme Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Kılbaş, Ş. (6, 2000). Adana ili liselerinde eğitsel kol çalışmalarının durumuna ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü E-Dergi*, Vol. 6; 7-20. Web: <http://sosyalbilimler.cukurova.edu.tr/dergi.asp?dosya=96> adresinden 11 Kasım 2011'de alınmıştır.
- Kırbaş, Ş., Taşmektepligil, M. Y. ve Üstün, A. (2006, 3-5 Kasım). *Ortaöğretimde Gençleri Şiddete Yönelten Nedenler ve Şiddeti Engellemede Spor Aktivitelerinin Rolünün İncelenmesi: Amasya İli Örneği*. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde Sunuldu, Muğla.
- Kırkpınar, M. (2004). *Lise Son Sınıftaki Öğrencilerin Boş Zaman Faaliyetlerine Katılım Biçimlerinin Araştırılması (Muğla İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Muğla.
- Köktaş, Ş. (2003). *Rekreasyon: Boş Zamanı Değerlendirme*. (Geliştirilmiş Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Köse, E. (2003). *İlköğretim Düzeyinde Ders Dışı Etkinliklerin Akademik Başarıya ve Okul Kültürünü Algılamaya Etkisi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Erzurum.
- Köse, E. (2004, 6-9 Temmuz). *İlköğretim Öğrencilerinin Ders Dışı Etkinlikleri Tercih Etme Nedenleri*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında Sunuldu, Malatya.
- Mamak, H. ve Pepe, K. (27-29 Ekim 2002). *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Boş Zaman Etkinlikleri Hakkında Görüşleri ve Katılım Düzeyleri*, 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde Sunuldu, Antalya.
- M.E.B. (1961). *İlköğretim ve Eğitim Kanunu*. <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/24.html> adresinden 23 Aralık 2011'de alınmıştır.

- M.E.B. (1998). *Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen ve Yöneticilerinin Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişkin Esaslar*. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/23555_0.html. adresinden 23 Aralık 2011’de alınmıştır.
- M.E.B. (1999). *Ders Dışı Eğitim Çalışmaları Hakkında 1999/10 Nolu Genelge*. <http://www.egitimmevzuat.com/index.php/201101011781/2003-ve-öncesi/ekders-ucret-199910-genelge.html>. adresinden 23 Aralık 2011’de alınmıştır.
- M.E.B. (2006). *Ders Dışı Eğitim Çalışmalarına dair esaslar hakkında 2006/97 Nolu Genelge*. <http://www.memurlar.net/haber/175816/> adresinden 23 Aralık 2011’de alınmıştır.
- M.E.B. (2009). *Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği*. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/27305_0.html adresinden 23 Aralık 2011’de alınmıştır.
- M.E.B. (2010). *Ders Dışı Eğitim Çalışmalarına dair esaslar hakkında 2010/49 Nolu Genelge*. <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/929.html> adresinden 23 Aralık 2011’de alınmıştır.
- Özgündüz, G. (2006). *Yatılı İlköğretim Bölge Okullarındaki Öğrenci Velilerinin Ders Dışı Etkinliklere Yaklaşımları (Ankara İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.
- Özkaptan, E. (2007). *Okullardaki Sosyal Kulüp Etkinliklerinin Rekreatif Açısından Değerlendirilmesi (Adapazarı Ortaöğretim Kurumları Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Sakarya.
- Poyraz, A. (1999). *Ortaöğretim Kurumlarında Ders Dışı Sportif Faaliyetlerin Organizasyonu Katılım Sorunları ve Çözüm yolları Üzerine Bir Araştırma (Afyon İl Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.
- Pehlivan, Z. ve Selçuk, T. (2005, 10-11 Haziran). *Ders Dışı Okul Spor Etkinliklerine Yönelik Öğretmen Görüşleri (Mersin İl Örneği)*. 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumunda Sunuldu, Bursa.
- Pepe K. ve Can S. (2003, 3). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Boş Zaman Etkinlikleri Hakkında Görüşleri ve Katılım Düzeyleri. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Vol. 5; 32-38. <http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/besyo/article/view/801> adresinden 13 Kasım 2011’de alınmıştır.
- Resmi Gazete. (1983). *Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen ve Yöneticilerinin Ücretli Ders Saatlerine İlişkin Karar*. <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18241> adresinden 24 Aralık 2011’de alınmıştır.

- Selçuk, T. (2006). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Ders Dışı Spor Faaliyetlerine Katılımı ve Sorunları (Mersin İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Mersin.
- Sezen, G. (2007). *Sosyo-Ekonomik Yapısı Düşük Öğrencilere Yönelik Ders Dışı Etkinliklerin Sağlanması (Intel Öğrenci Programı-İstanbul İli Örneği)*.). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Tepeköylü, Ö. ve Yüksel, Y. (10-12 Kasım 2010). *Ortaöğretimde Sporcu Öğrencilerle Spor Yapmayan Öğrencilerin İletişim Becerisi Düzeyleri*. 11. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde Sunuldu, Antalya.
- Tezcan, M. (1977). *Boş Zamanlar Sosyolojisi*. (1. Baskı). Ankara: Doğan Matbaası.
- Yaman, E. (Haziran, 2011). Rekreasyon Bağlamında Öğrenci Algılarına Göre Sosyal Kulüplerin İşlevselliği. *Avrasya Dergisi*, Vol. 3; 35-48. www.avrasyadergisi.com/attachments/article/69/indir_Dergi%203.pdf adresinden 29 Kasım 2011’de alınmıştır.
- Yetiş, Ü (2008). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimleri (Ankara Örneği)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.
- Yetiş, Ü. (2008). Orta Öğretim Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimlerinin Farklı Değişkenlere Göre Belirlenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2 (3), 193-205.
- Yüksel, G. (2001, 150). Öğretmenlerin Sahip olmaları gereken Davranışlar olarak Sosyal Beceri. *Millî Eğitim Dergisi*, Vol. 150; 6-10. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/150/yuksel.htm> adresinden 13 Kasım 2011’de alınmıştır.

EKLER

EK 1: Ders Dışı Etkinliklere Katılan Öğrencilerin Etkinliklerden Beklentileri

Bu anket Beden Eğitimi, Müzik, Resim İş-İş ve Türk Dili ve Edebiyatı branşlarında ders dışı etkinliklere katılan öğrencilerin yapmış oldukları ders dışı etkinliklerden beklentilerini ve etkinlikler hakkındaki düşüncelerini belirlemek amacıyla düzenlenmiştir. Lütfen her cümleyi dikkatle okuyup, bunlara ne kadar katıldığınızı belirleyin.

Her soruya ilişkin kendi katılma derecenizi, yandaki cevap bölümündeki sayıların altına (X) işareti koyarak belirleyiniz. Her soru için sadece bir işaret koymaya özen gösterin. İnsanların hepsinin kendine özgü düşünceleri olduğundan, burada doğru ya da yanlış diye bir yanıt söz konusu değildir.

Lütfen seçimlerinizin SİZİN GENEL OLARAK nasıl düşündüğünüzü yansıtmaya özen gösteriniz.

Göstermiş olduğunuz ilgiye şimdiden teşekkür ederim.

İsrafil Yaşın
Beden Eğitimi öğretmeni

Cinsiyeti : Erkek () Kız ()
Okuduğu Okul: İlköğretim () Lise ()
D. D. E. Katıldığı Branş: Beden Eğitimi () Müzik ()
Resim İş () Türk Dili ve Edebiyatı ()

Katılma Düzeyleri

1- kesinlikle katılmıyorum, 2- katılmıyorum, 3- katılıyorum, 4- tamamen katılıyorum

	Anket Soruları	4	3	2	1
1	Okulumuz, öğrencileri ders dışı etkinliklere katılmaya teşvik ediyor.				
2	Okulumuzun imkânları ders dışı etkinlikler için yeterlidir.				
3	Okul yönetiminin ders dışı etkinliklere katkısı, ders dışı etkinliklerin düzenlenmesinde ve amacına ulaşmasında etkilidir.				
4	Öğretmenlerin ders dışı etkinliklere katkısı, ders dışı etkinliklerin düzenlenmesinde ve amacına ulaşmasında etkilidir.				
5	Ders dışı etkinliklerin amacına uygun olarak yapılması ve ulaşmasında tesis ve araç- gerecin önemi büyüktür.				
6	Yaptığım ders dışı etkinlik, seçme amacımı gerçekleştiriyor.				
7	Ders dışı etkinlikler okullarda yeterince uygulanmaktadır.				
8	Ders dışı etkinlikler tüm öğrencileri kapsayacak şekilde uygulanmalıdır.				
9	Ders dışı etkinlikler öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları yönünde uygulanmalıdır.				
10	Okullarda öğretim yılı boyunca yürütülmesi gereken ders dışı etkinlikler düzenli olarak uygulanmalıdır.				
11	Öğrencilerin ders dışı etkinliklerde yapacakları etkinliklerine göre haftalık, aylık ve yıllık programlar düzenlenmelidir.				
12	Ders dışı etkinlikler daha çok yarışmalara yöneliktir yapılmalıdır.				
13	Ders dışı etkinlikler, yılsonunda yapılacak şenlik ve turnuvalarla daha eğitsel olabilir.				
14	Okullarda öğrenciler için yetenek testi yapılarak, yetenekli öğrenciler uygun ders dışı etkinliklere yönlendirilmelidir.				
15	Ders dışı etkinlikler hazırlanırken, öğrencilerin hangi yönlerinin geliştirileceği planlanmalıdır.				
16	Ders dışı etkinliklere katılan veya katılacak olan öğrencileri öğretmen seçmelidir.				
17	Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin zararlı alışkanlıklar edinmesini engelleyecek biçimde yapılmalıdır.				
18	Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin bir gruba ait olma ve işbirliği yapabilmelerini geliştirecek biçimde yapılmalıdır.				
19	Ders dışı etkinlikler, çocuk ve gençlerin bedensel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini sağlayacak biçimde yapılmalıdır.				
20	Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin kendilerini tanımalarını sağlayacak biçimde yapılmalıdır.				
21	Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin okula bağlanmasını ve okul ortamını sevmelerini sağlar.				
22	Okul çağındaki öğrencilerin gelişiminde ders dışı etkinliklerin önemi büyüktür.				
23	Ders dışı etkinlikler, okullardaki şiddet olaylarını azaltmaktadır.				
24	Ders dışı etkinlikler, öğrencinin derslerdeki başarısını artırmaktadır				

EK 2: Ders Dışı Etkinliklere Katılan Öğretmenlerin Etkinliklerden Beklentileri

Bu anket Beden Eğitimi, Müzik, Resim İş-İş ve Türk Dili ve Edebiyatı branşlarında ders dışı etkinliklere katılan öğretmenlerin yapmış oldukları ders dışı etkinliklerden beklentilerini ve etkinlikler hakkındaki düşüncelerini belirlemek amacıyla düzenlenmiştir. Lütfen her cümleyi dikkatle okuyup, bunlara ne kadar katıldığınızı belirleyin.

Her soruya ilişkin kendi katılma derecenizi, yandaki cevap bölümündeki sayıların altına (X) işareti koyarak belirleyiniz. Her soru için sadece bir işaret koymaya özen gösterin. İnsanların hepsinin kendine özgü düşünceleri olduğundan, burada doğru ya da yanlış diye bir yanıt söz konusu değildir.

Lütfen seçimlerinizin SİZİN GENEL OLARAK nasıl düşündüğünüzü yansıtmaya özen gösteriniz.

Göstermiş olduğunuz ilgiye şimdiden teşekkür ederim.

İsrafil Yaşın
Beden Eğitimi öğretmeni

Cinsiyeti : Erkek () Kadın ()
Branşı : Beden Eğitimi () Müzik ()
Resim İş () Türk Dili ve Edebiyatı ()
Çalıştığı Okul: İlköğretim () Lise ()
Öğretmenlik Yaptığı Yıl: 1-10 () 11-20 () 21 ve Üstü ()

Katılma Düzeyleri

1- kesinlikle katılmıyorum, 2- katılmıyorum, 3- katılıyorum, 4- tamamen katılıyorum

	Anket Soruları	4	3	2	1
1	Çalıştığım okul, öğrencileri ders dışı etkinliklere katılmaya teşvik ediyor.				
2	Çalıştığım okulun imkânları ders dışı etkinlikler için yeterlidir.				
3	Okul yönetiminin ders dışı etkinliklere katkısı, etkinliklerin düzenlenmesinde ve amacına ulaşmasında etkilidir.				
4	Öğretmenin ders dışı etkinliklere katkısı, etkinliklerin düzenlenmesinde ve amacına ulaşmasında etkilidir.				
5	Ders dışı etkinliklerin amacına uygun olarak yapılmasında ve ulaşmasında tesis ve araç-gerecin önemi büyüktür.				
6	Ders dışı etkinlikler, planlanan amaçlarına ulaşmaktadır.				
7	Ders dışı etkinlikler, okullarda yeterince uygulanmaktadır.				
8	Ders dışı etkinlikler, tüm öğrencileri kapsayacak şekilde uygulanmalıdır.				
9	Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları yönünde uygulanmalıdır.				
10	Okullarda öğretim yılı boyunca yürütülmesi gereken ders dışı etkinlikleri, düzenli olarak uygulanmalıdır.				
11	Öğrencilerin ders dışı etkinliklerde yapacakları etkinliklerine göre haftalık, aylık ve yıllık programlar düzenlenmelidir.				
12	Ders dışı etkinliklerinde salon ve araç-gereç eksiği olan okullar, çevre okullarla iletişim kurup, mekân ve araç paylaşımı yapmalıdırlar.				
13	Ders dışı etkinlikler, göstermelik olarak yapılmaktadır.				
14	Ders dışı etkinlikler, daha çok yarışmalara yönelik yapılmalıdır.				
15	Ders dışı etkinlikler, yılsonunda yapılacak şenlik ve turnuvalarla daha eğitsel olabilir.				
16	Okullarda öğrenciler için yetenek testi yapılarak, yetenekli öğrenciler uygun ders dışı etkinliklere yönlendirilmelidir.				
17	Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin zararlı alışkanlıklar edinmesini engelleyecek biçimde yapılmalıdır.				
18	Ders dışı etkinlikler, gençlerde bir gruba ait olma ve işbirliği yapabilmeyi geliştirecek biçimde yapılmalıdır.				
19	Ders dışı etkinlikler, çocuk ve gençleri bedensel, duygusal ve sosyal yönden geliştirecek biçimde yapılmalıdır.				
20	Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin kendilerini tanımalarını sağlayacak biçimde yapılmalıdır.				
21	Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin okula bağlanmasını ve okul ortamını sevmelerini sağlar.				
22	Okul çağındaki öğrencilerin gelişiminde, ders dışı etkinliklerinin önemi büyüktür.				
23	Ders dışı etkinlikler, okullardaki şiddet olaylarını azaltmaktadır.				
24	Ders dışı etkinlikler, öğrencinin derslerdeki başarısını arttırmaktadır.				

EK 3:Ders Dışı Eğitim Çalışmalarına Dair Esaslar

Sıra No	Etkinlik Alanı	En Az Öğrenci Sayısı	Nitelikler
1	İZCİLİK	12	Milli Eğitim Bakanlığınca verilmiş “İzci Liderliği Sertifikası” bulunan öğretmenler tarafından yürütülür.
2	BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÇALIŞMALARI 1. Futbol 2. Hentbol 3. Basketbol 4. Voleybol 5. Atletizm 6. Güreş 7. Badminton 8. Kros 9. Judo 10. Karate 11. Tekvando 12. Tenis-Masa Tenisi 13. Jimnastik 14. Yüzme 15. Satranç 16. Boks 17. Eskrim 18. Kayak 19. Oryantiring	18 14 12 12 12 10 8 8 7 7 7 6 6 6 6 6 6 6 6 6	Beden Eğitimi öğretmenleri tarafından yürütülür. Beden eğitimi öğretmeni bulunmaması veya yetersiz olması halinde, yan alanı beden eğitimi olan veya yürütülecek etkinliklerle ilgili olarak; kamu kurum ve kuruluşlarınca düzenlenen kurslara katılarak belge alan ya da ulusal veya uluslar arası düzeydeki yarışmalara sporcu, antrenör, hakem olarak katıldıklarını belgelendiren diğer alan öğretmenleri tarafından da yürütülebilir.
3	HALK OYUNLARI	12	Türk halk oyunları öğretmenleri tarafından yürütülür. Türk halk oyunları öğretmenleri bulunmaması veya yetersiz olması halinde, yan alanı halk oyunları olan veya bu alanda beceri, deneyim ve çalışmaları bulunan ve bu durumunu belgelendiren diğer alan öğretmenleri tarafından da yürütülebilir.
4	GÜZEL SANATLAR a) Plastik Sanatlar 1) Resim İş 2) Heykel 3) Mimari b) Fonetik Sanatlar (*) 1) Müzik 2) Edebiyat c) Dramatik Sanatlar (*) 1) Tiyatro 2) Opera 3) Bale 4) Drama 5) Sinema	8	Alanın öğretmenleri tarafından yürütülür. Alanın öğretmeni bulunmaması veya yetersiz olması halinde, yan alanı yürütülecek etkinliğe uygun olan ya da ilgili alanda beceri, deneyim ve çalışmaları bulunan ve bu durumunu belgelendiren diğer alan öğretmenleri tarafından da yürütülebilir.
	d) Havacılık (**) 1) Model Uçak 2) Model Roket 3) R/C Model Uçak	8	Türk Hava Kurumunca düzenlenen kurslara katılarak “Rehber Öğretmen Sertifikası” alan öğretmenler tarafından yürütülür.
5	BİLİM OLİMPİYATLARI VE PROJE ÇALIŞMALARI (*) (***)	-	İlgili alan öğretmenleri tarafından yürütülür.

1. (*) En az öğrenci sayısı, oluşturulacak grup veya çalışma konusuna göre okul müdürlüklerince belirlenir.
2. (**) Etkinlik programı, Türk Hava Kurumu ile koordineli olarak etkinliğin yürütüleceği okul müdürlükleri tarafından hazırlanır.
3. (***) TÜBİTAK koordinesinde ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine yönelik olarak yürütülür.
4. Ders dışı eğitim çalışmaları kapsamındaki herhangi bir etkinlik alanında en az öğrenci sayısı dikkate alınarak oluşturulabilen grup sayısına göre etkinliği yürütecek nitelikteki öğretmen sayısının daha fazla olması halinde, bu etkinliğin hangi öğretmen veya öğretmenler tarafından yürütüleceği ilgili okulun öğretmenler kurulunca belirlenir.